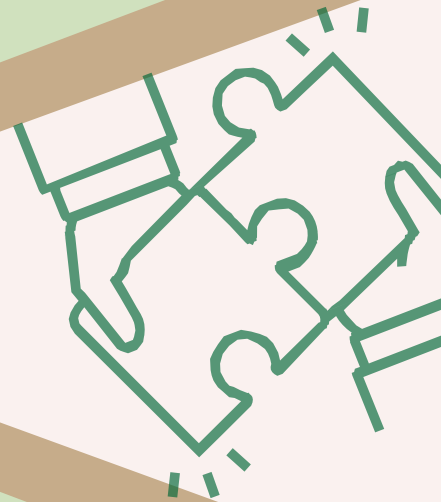

White paper

Aanbevelingen voor een competentie voor ecopreneurs kader

Juni 2023

**Gefinancierd door
de Europese Unie**

Gefinancierd door de Europese Unie. De hier geuite ideeën en meningen komen echter uitsluitend voor rekening van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs die van de Europese Unie of het Europese Uitvoerende Agentschap onderwijs en cultuur (EACEA) weer. Noch de Europese Unie, noch het EACEA kan ervoor aansprakelijk worden gesteld.

“EcopreNEETs: Boosting the eco-preneurial skills of NEETs”

Project number: 2022-2-FR02-KA220-YOU-000098683

Projectinformatie	
Acroniem project	EcopreNEETs
Titel project	Boosting the Eco-preneurial Skills of NEETs
Referentie project	2022-2-FR02-KA220-YOU-000098683
Duur van het project	31.03.2023-30.03.2025
Project website	https://ecopreneets.erasmusplus.website/

Projectpartners
Ligue de l'Enseignement Nouvelle-Aquitaine (LENA)
ATERMON B.V
Learning Seed
Ecocenter Alapítvány
DIGICULT

REVISION HISTORY

Version	Date	Author	Organisation	Action	Pages
1	14/09/23	ATERMON BV	ATERMON BV	C	96

(*): Action: C = Creation, I = Insert, U = Update, R = Replace, D = Delete

Samenvatting	5
Inleiding.....	6
Doel van de white paper	8
Woordenlijst	9
1. Context van de Europese en partnerlanden.....	15
1.1. Europa.....	15
1.1.1. NEETs	15
1.1.2. Jeugdwerkgelegenheidsbeleid.....	19
1.1.3. Ondernemerschap in Europa	22
1.1.4. Groene economie / bedrijfsleven / ondernemerschap Sustainable goals	24
1.2. Frankrijk.....	29
1.2.1. NEET's	29
1.2.2. Jeugdwerkgelegenheidsbeleid.....	29
1.2.3. Ondernemerschap in Frankrijk.....	31
1.2.4. Groene economie / bedrijfsleven / ondernemerschap	33
1.2.5. Frankrijk - landkaart	35
1.3. Hongarije.....	38
1.3.1. NEET's	38
1.3.2. Jeugdwerkgelegenheidsbeleid.....	38
1.3.3. Ondernemerschap in Hongarije	40
1.3.4. Groene economie / bedrijfsleven / ondernemerschap	42
1.3.5. Hongarije - landkaart	43
1.4. Polen	45
1.4.1. NEET's	45
1.4.2. Jeugdwerkgelegenheidsbeleid.....	45
1.4.3. Ondernemerschap in Polen	46
1.4.4. Groene economie / bedrijfsleven / ondernemerschap	49
1.4.5. Polen - landkaart.....	51
1.5. Nederland.....	53
1.5.1. NEETs	53
1.5.2. Jeugdwerkgelegenheidsbeleid.....	53
1.5.3. Ondernemerschap in Nederland	55
1.5.4. Groene economie / bedrijfsleven / ondernemerschap	57
1.5.5. Nederland- landenkaart	59
1.6. Griekenland	61
1.6.1. NEET's	61
1.6.2. Jeugdwerkgelegenheidsbeleid.....	62
1.6.3. Ondernemerschap in Griekenland	63
1.6.4. Groene economie / bedrijfsleven / ondernemerschap	65
1.6.5. Griekenland- landenkaart.....	67
1.7. Korte samenvatting.....	69
1.7.1. NEETs	69
1.7.2. Beleid voor jeugdwerkgelegenheid en ondernemerschap	69
1.7.3. Eco-ondernemerschap en groene bedrijven	71
2. Interviews	72
2.1. Methodologie	72
2.2. Profiel van geïnterviewde personen.....	73
2.3. Analyse interviews	74
2.3.1. NEETs	74
2.3.2. Begeleiders / maatschappelijk werkers en jongerenwerkers	82
2.3.3. Eco-ondernemers	86
3. Aanbevelingen	92
3.1. Algemene aanbevelingen	92
3.1.1. NEET's doelprofiel	92
3.1.2. Communicatie-/verspreidingsstrategie	92
3.2. Werkpakket 2 "MOOC voor Eco-vaardigheden"	93

3.2.1. Oorspronkelijke doelstellingen	93
3.2.2. Aanbevelingen voor platforms.....	93
3.2.3. Aanbevelingen voor de methode	94
3.2.4. Aanbevelingen voor inhoud	94
3.3. Werkpakket 3 "Train de trainers"	95
3.3.1. Oorspronkelijke doelstellingen	95
3.3.2. Aanbevelingen voor de methode	95
3.3.3. Aanbevelingen voor inhoud	95
3.4. Werkpakket 4 "EcopreNEETs incubatie"	95
3.4.1. Oorspronkelijke doelstellingen	95
3.4.2. Aanbevelingen voor de methode	96
3.5. Follow-up / evaluatie.....	96
3.5.1. Kwalitatieve indicatoren	96
3.5.2. Kwantitatieve indicatoren	97
3.6. Duurzaamheid	97
3.6.1. Oorspronkelijke doelstellingen	97
3.6.2. Aanbevelingen	98
Conclusie.....	99
Referenties	101
Bijlagen.....	106
Interview roosters	106
N EET's	106
Begeleiders voor NEET's.....	107
Eco-ondernemers	108
Transcripties van interviews	110

Samenvatting

Deze white paper is opgesteld in het kader van het Europese project EcopreNEETs: Het stimuleren van de eco-ondernemersvaardigheden van NEET's, gecoördineerd door [Ligue de l'Enseignement Nouvelle-Aquitaine](#) (Frankrijk) in samenwerking met [Atermon](#) (Nederland), [Dicult](#) (Polen), [Learning Seed](#) (Griekenland), [Ecocenter](#) (Hongarije) en ondersteund door het Erasmus+ Agentschap. Het nummer van het project is 2022-2-FR02-KA220-YOU-000098683.

Inleiding

Sinds 2010 wordt in het Europese jeugdbeleid het begrip "NEET" gebruikt, een acroniem voor "Not in Employment, Education or Training", om te verwijzen naar de situatie van veel kwetsbare jongeren tussen 15 en 29 jaar in Europa met betrekking tot hun inzetbaarheid, onderwijs, opleiding en sociale inclusie¹. In 2019 werd 12,6% van de bevolking tussen 15 en 29 jaar beschouwd als NEET, wat het laagste punt in tien jaar was, maar als gevolg van de COVID-19-pandemie steeg dit tot 13,7% in 2020.

In 2022, na de COVID-19 pandemie, identificeerde het consortium, bestaande uit structuren met verschillende doelen maar dezelfde zorgen en waarden, belangrijke Europese kwesties met betrekking tot jongeren. In de afgelopen tien jaar was het werkloosheidscijfer van jonge Europeanen constant hoger² dan dat van alle andere leeftijdsgroepen. Economische en financiële crises - niet in het minst de crisis die werd veroorzaakt door de COVID-19 pandemie³ - hebben jonge werkzoekenden het hardst getroffen, vooral de meest kwetsbare zoals vrouwen⁴, plattelandsjongeren⁵ en jongeren met een "laag opleidingsniveau"⁶.

Deze periode heeft voor financiële onzekerheid gezorgd, maar heeft ook de geestelijke gezondheid van deze jongeren op een meer algemene manier aangetast. Ze meldden een gebrek aan vertrouwen in de toekomst en een gebrek aan motivatie om te gaan werken⁷. Daarnaast toonde een recente internationale studie aan dat de meerderheid van de jongeren zich grote zorgen maakt over de klimaatverandering en de inadequate reactie van de overheid⁸.

Het consortium denkt dat een mogelijk antwoord op deze problemen, inzetbaarheid en empowerment voor duurzame ontwikkeling en klimaatverandering voor NEET's zou kunnen zijn door middel van eco-ondernemerschap. 46% van de jongeren in de leeftijd van 15-30 jaar in de EU zou overwegen om een eigen bedrijf op te zetten, maar slechts weinigen hebben actief stappen ondernomen om dit te doen. Gebrek aan kapitaal of middelen, financiële risico's en onvoldoende kennis en ondernemerschapsvaardigheden bleken de belangrijkste belemmeringen voor jongeren om ondernemer te worden. Bovendien was slechts een derde van de jongeren bekend met het concept van sociaal ondernemerschap⁹.

Om deze redenen is het doel van dit project om de NEETS, vooral de meest kwetsbaren, opnieuw te betrekken bij de arbeidsmarkt, hun eco-ondernemende vaardigheden te vergroten, de communicatiekloof tussen jonge werkzoekenden en toekomstige werkgevers te overbruggen en hen te voorzien van innovatieve tools om zich te ontplooiën.

Om specifiek te zijn, het project richt zich voornamelijk op jongvolwassenen in de leeftijd van 18 tot 30 jaar, die worden beschouwd als NEET's, afkomstig zijn uit landelijke gebieden, al lange tijd zijn afgesloten van de arbeidsmarkt en beperkte of zelfs geen toegang hebben tot techniek en technologie. Dit project is er niet alleen op gericht om hun competenties en begrip van duurzaam eco-ondernemerschap en nieuwe digitale praktijken te vergroten, maar ook om hen in direct contact te brengen met potentiële werkgevers en belanghebbenden, waardoor ze zich meer geaccepteerd voelen.

Bovendien richt het project zich op de bijscholing van trainers en jongerenwerkers. Door "de trainers op te leiden" willen we een nieuwe methodologie voor NEET-onderwijs promoten, gebaseerd op duurzaamheid en kleinschalige acties, die, indien toegepast, zal leiden tot een

¹ Bron: Eurofound - Europese Stichting tot verbetering van de levens- en arbeidsomstandigheden (15.09.2022) [NEETS](#)

² Bron: Europese Commissie (22.05.2018) [Situation of young people in the European Union](#)

³ Bron: Internationale Arbeidsorganisatie – ILO Monitor (27.05.2020) [COVID-19 and the World of Work, Fourth edition – Updated Estimates and Analysis](#)

⁴ Jonge vrouwen hebben een grotere kans om noch aan het werk te zijn, noch onderwijs of een opleiding te volgen dan jonge mannen. In 2021 was 14,5% van de jonge vrouwen tussen 15 en 29 jaar in de EU NEET. Bron: Eurostat - Statistics explained (26.05.2023) [Statistics on young people neither in employment nor in education or training](#)

⁵ Bron: EU - CoE youth partnership 2021 [Young people in rural areas: diverse, ignored and unfulfilled](#)

⁶ In 2021 bedroeg het NEET-percentage voor jongeren tussen 15 en 29 jaar in de EU 15,5% onder degenen met een laag opleidingsniveau, vergeleken met 13,1% onder degenen met een middelhoog opleidingsniveau en 9,2% onder degenen met een hoog opleidingsniveau. Bron: Eurostat - Statistics explained (26.05.2023) [Statistics on young people neither in employment nor in education or training](#)

⁷ Bron: Eurofound (2021) – Research report - [Impact of COVID-19 in young people in the EU](#)

⁸ Bron: Marks E., Hickman C., Pihkala P., Clayton S., Lewandowski E. R., Mayall, E.E., Wray B., Mellor C., van Susteren, L. (2021) [Young People's Voices on Climate Anxiety, Government Betrayal and Moral Injury: A Global Phenomenon](#)

⁹ Europese Unie (maart 2023)) [Social entrepreneurship and youth - Eurobarometer survey](#)

positief effect op NEET's en in de strijd tegen onverschilligheid voor het milieu. Bovendien is de impact van het project de verbetering van de inzetbaarheid van NEET's, hun vertrouwdheid met duurzaamheid en de waarden van [Agenda 2030](#)¹⁰, de creatie van een online ruimte om hen in contact te brengen met toekomstige werkgevers en tot slot de bijscholing van hun trainers/jongerenwerkers.

Tot slot zal dit project ook van invloed zijn op belanghebbenden (voornamelijk kmo's) die een groener bedrijfsgedrag nastreven, jongerenbeleidsmakers, overheden en regionale ontwikkelingsagentschappen. Deze groepen zullen voor het eerst worden blootgesteld aan innovatief trainingsmateriaal dat wordt aangeboden door middel van ervaringsleren en micro-e-learning elementen via een gevarieerd portaal. Ze zullen ook de kans krijgen om rechtstreeks te communiceren met opleidingsprofessionals en jonge NEET's, rechtstreeks te informeren naar hun behoeften en mogelijk aanbevelingen te doen.

Samengevat omvatten de projectresultaten:

- **een online training** (Work package n°2: training MOOC for Eco-skills) gericht op het versterken van de vaardigheden van NEETS volgens een eerder gedefinieerd competentiekader over eco-ondernemerschap;
- **een training voor trainers** (Work package n°3), om NEETS-mentoren te helpen bij hun trainings- en mentormethoden en hen zo de sleutels in handen te geven om NEET's in de richting van eco-ondernemerschap te sturen;
- **incubatie voor NEET's** (Work package n°4: EcopreNEETs incubation), inclusief online workshops, coaching en mentorschap voor de begunstigden.

Bij de aanpak van de bovengenoemde doelstellingen kan dit witboek dus dienen als een kompas om de relevantie van het project te waarborgen. Dit witboek heeft als doel

1. De eerdere studies in het aanvraagformulier verifiëren door ze bij te werken en de Europese en nationale context grondiger te bestuderen¹¹.
2. De interviews met de doelgroepen presenteren en analyseren om:
  - - Verkrijg meer specifieke informatie,
  - Begrijp de verschillende doelgroepen waarop dit project betrekking heeft, hun behoeften en hun problemen.
3. Duidelijke aanbevelingen opstellen voor ons project, de relevantie en de duurzaamheid ervan. Deze aanbevelingen zullen betrekking hebben op de 3 werkpakketten die hierboven zijn beschreven (bijv. methodologieën die moeten worden toegepast om NEET's en "NEET-coaches" te begeleiden, methoden die moeten worden gebruikt voor e-learning, onderwerpen die prioriteit moeten krijgen, manieren om belanghebbenden erbij te betrekken en risico's die moeten worden vermeden).
4. Het eco-competentiekader formuleren.

Tot slot wil dit witboek de volgende vragen beantwoorden: waarom en hoe kan eco-ondernemerschap de oplossing zijn om jonge NEET's te (her)mobiliseren en hen de kracht te geven om te handelen en zich in te zetten voor een duurzamere wereld, en hoe kunnen we hen begeleiden.

---

¹⁰ De [Duurzame Ontwikkelingsdoelen](#) zijn een universele oproep tot actie om een einde te maken aan armoede, de planeet te beschermen en het leven en de vooruitzichten van iedereen, overal, te verbeteren. De 17 doelen werden in 2015 door alle VN-lidstaten aangenomen als onderdeel van de [2030-agenda voor duurzame ontwikkeling](#), die een 15-jarenplan bevat om de doelen te bereiken. De 2030-agenda en de daaruit voortvloeiende SDG's presenteren een zeer innovatieve opvatting van duurzame ontwikkeling:
- Ze combineren de strijd tegen extreme armoede en de vermindering van ongelijkheid met het behoud van de planeet in het licht van de klimaatverandering;
- Ze overstijgen de kwesties van duurzame ontwikkeling van alle landen van de planeet in een mondiale en universele aanpak;
- Ze zijn het resultaat van een ongekende raadpleging van actoren uit het maatschappelijk middenveld, de privésector, lokale overheden, de onderzoeksgemeenschap, enz.

¹¹ Voor de bij het project betrokken landen: Griekenland, Hongarije, Polen, Nederland, Frankrijk.

Doel van de white paper

De ambitie van dit witboek is het ontwikkelen en promoten van een kader voor eco-vaardigheden waar jonge NEET's inspiratie, motivatie, waardevolle kennis en deskundig advies kunnen vinden over hoe ze hun eigen eco-onderneming kunnen oprichten, of geplaatst kunnen worden in bestaande bedrijven waar ze hun eco-vaardigheden kunnen oefenen.

Deze white paper is bedoeld om een specifieke context te beschrijven, in verschillende hoofdgebieden:

1. Kenmerken van NEET's in Europa en elk partnerland (leeftijd, geslacht, opleiding en onderwijs, werkloosheidspercentage, specifieke kenmerken van plattelandsjongeren),
2. Beleid, ondersteuning en programma's voor jongeren (met betrekking tot opleiding en werkgelegenheid) in Europa en elk partnerland,
3. Beleid, ondersteuning en programma's voor ondernemerschap (inclusief sociaal, inclusief ondernemerschap) in Europa en elk partnerland,
4. De implementatie van groene/milieuvriendelijke bedrijven, gegevens en netwerken in Europa en elk partnerland,
5. Trainingen en MOOC's over eco-ondernemerschap.

Om dit te doen,

- De eerste stap was het verkennen van de Europese en lokale context. Het doel was om gegevens te identificeren en te verzamelen om een context te begrijpen,
- De tweede stap bestond uit het uitvoeren van een enquête: de partners ondervroegen doelgroepen (drie profielen: NEET's, coaches/mentoren/begeleiders van NEET's, eco-ondernemers) over hun praktijken en kennis op het gebied van eco-ondernemerschap.

De aanbevelingen van deze white paper zullen bijdragen aan de methodologie en het actieplan van de EcopreNEETs werkpakketten (MOOC's, mentoring, coaching en incubator) om NEET's te helpen actief en concurrerend te worden op de arbeidsmarkt.

Deze aanbevelingen zullen daarom bijdragen aan

- Jonge NEET's ondersteunen bij het opzetten van hun eigen bedrijf. De e-learning methodologie en het actieplan die zullen worden gecreëerd zullen erop gericht zijn om zowel NEET's, belanghebbenden als professionele mentoren aangesteld door de partnerorganisaties erbij te betrekken.
- Jonge NEET's begeleiding, mentoring en coaching bieden om hen te helpen actief en concurrerend te worden op de arbeidsmarkt en hen te ondersteunen bij het opzetten van hun eigen eco-onderneming.

Woordenlijst

NEET

NEET is een acroniem voor 'Not in Employment, Education or Training' (Niet in Werk, Onderwijs of Training) en wordt gebruikt om te verwijzen naar de situatie van veel jongeren tussen 15 en 29 jaar in Europa. Het doel van het NEET-concept is om het begrip van de kwetsbare status van jongeren te verbreden en hun problematische toegang tot de arbeidsmarkt beter te monitoren

Source: Eurofound - European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions (15 September 2022) [NEETs](#)

Jongeren

Er bestaat geen universele consensus over wat "jeugd" is. Jeugd is sociaal geconstrueerd en verwijst naar de periode van complexe overgangen naar autonomie, van kindertijd naar volwassenheid. Definities van jongeren verschillen van land tot land. Voor statistische doeleinden op EU-niveau wordt vaak gekozen voor de leeftijdsgroep 15-29 jaar. In het kader van het Erasmus+ programma zijn er verschillende mogelijkheden voor jongeren van 13 tot 30 jaar. De activiteiten van de jeugdsector van de Raad van Europa zijn beschikbaar voor jongeren van 18 tot 30 jaar, met gerechtvaardigde uitzonderingen.

Source: EU (European Union) and COE (Council of Europe) (October 2019, revised 2021) [Youth policy essentials](#)

Platteland

Een landelijk gebied is een gebied waar meer dan 50% van de bevolking in landelijke roostervakken woont (roostervakken die niet worden geïdentificeerd als stedelijke centra of stedelijke clusters), zoals gebruikt in de urbanisatiegraad (de urbanisatiegraad classificeert lokale administratieve eenheden (LAU's) als steden, voorsteden of landelijke gebieden op basis van een combinatie van geografische contiguiteit en bevolkingsdichtheid, gemeten aan de hand van minimumbevolkingsdrempels toegepast op 1 km² bevolkingsrastercellen; elke LAU behoort uitsluitend tot een van deze drie klassen).

Source: Eurostat [Glossary: Rural area - Statistics Explained](#)

Studieniveau

In Europa worden de studieniveaus meestal als volgt ingedeeld:

- **Basisonderwijs:** Dit niveau omvat de eerste jaren van het onderwijs, meestal vanaf de leeftijd van 5 of 6 jaar tot de leeftijd van 11 of 12 jaar. Het biedt een basis in basisvakken zoals wiskunde, taal, wetenschap en sociale studies.
- **Secundair onderwijs:**
  - Lager secundair onderwijs: Dit niveau, ook bekend als "verplicht" of "basisonderwijs", beslaat over het algemeen de leeftijd van 11 of 12 tot 15 of 16 jaar. Het bouwt voort op het basisonderwijs en biedt een breder curriculum, met vakken als literatuur, geschiedenis, aardrijkskunde, vreemde talen en natuurwetenschappen.
  - Hoger secundair onderwijs: Dit niveau beslaat meestal de leeftijd van 15 of 16 tot 18 of 19 jaar en bereidt leerlingen voor op hoger onderwijs of een beroepsopleiding. Het hoger secundair onderwijs biedt meer gespecialiseerde vakken en stelt leerlingen in staat om een specifieke richting te kiezen op basis van hun interesses en carrière-aspiraties. Het kan algemene academische programma's of beroepsopleidingen omvatten, afhankelijk van het onderwijssysteem van het land.
- **Tertiair onderwijs:**
  - Bachelordiploma: Dit is het eerste niveau van hoger onderwijs en duurt meestal drie tot vier jaar om te voltooien. Het biedt een uitgebreide opleiding op een specifiek gebied en vereist meestal de voltooiing van een eindproject of scriptie.
  - Master: Dit is het tweede niveau van hoger onderwijs en volgt meestal op het behalen van een bachelordiploma. Masteropleidingen duren één tot twee jaar en bieden geavanceerde cursussen en onderzoeksmogelijkheden op een gespecialiseerd gebied.
  - Doctoraat (Ph.D.): Dit is het hoogste onderwijsniveau en richt zich op onderzoek en originele bijdragen aan een specifiek vakgebied. Doctoraatsprogramma's kunnen drie tot vijf jaar duren en studenten moeten een belangrijke onderzoeksscriptie of dissertatie produceren.

Beroepsbevolking

De beroepsbevolking, of momenteel actieve bevolking, omvat alle personen die voldoen aan de voorwaarden om te worden gerekend tot de werkenden (civiele werkgelegenheid plus de strijdkrachten) of de werklozen. Werkenden worden gedefinieerd als mensen die ten minste één uur per week betaald of winstgevend werken, of die een baan hebben maar tijdelijk niet aan het werk zijn wegens ziekte, verlof of arbeidsconflicten. De strijdkrachten hebben betrekking op het personeel van het hoofdstedelijk gebied dat afkomstig is uit de totale beschikbare beroepsbevolking en dat tijdens de beschouwde periode in de strijdkrachten heeft gediend, ongeacht of ze in het hoofdstedelijk gebied of elders waren gestationeerd. Werklozen worden gedefinieerd als mensen zonder werk die actief werk zoeken en momenteel beschikbaar zijn om aan het werk te gaan. Deze indicator is gecorrigeerd voor seizoensinvloeden en wordt gemeten in personen.

Bron: OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) [OECD Data Labour force](#)

Werkgelegenheid

Het werkgelegenheidsniveau wordt gedefinieerd als het aantal mensen dat in een economie productieve activiteiten uitvoert. Het begrip omvat zowel werknemers als zelfstandigen. De twee belangrijkste maatstaven voor werkgelegenheid zijn het aantal werkzame personen of het aantal werknemers. Complexere maatstaven voor werkgelegenheid worden soms verkregen door het aantal gewerkte uren te meten of door het aantal uren om te rekenen naar voltijdequivalenten. Daarnaast worden enkele specifieke categorieën van werkgelegenheid gemeten, zoals deeltijdwerk, werk voor vrouwen, werk als zelfstandige, leercontracten, thuiswerkers en onbetaald werk (onbetaalde meewerkende gezinsleden en meewerkende eigenaren).

Bron: Eurostat [Glossary: Employment - Statistics Explained](#)

Werkloosheid

Een werkloze wordt door Eurostat volgens de richtlijnen van de Internationale Arbeidsorganisatie gedefinieerd als:

- Iemand in de leeftijd van 15 tot 74 jaar (16 tot 74 jaar in sommige EU-lidstaten);
- Niet werkzaam tijdens de referentieweek volgens de definitie van werk;
- Momenteel beschikbaar voor werk, d.w.z. beschikbaar voor betaald werk of werk als zelfstandige vóór het einde van de 2 weken volgend op de referentieweek;
- Actief op zoek naar werk, d.w.z. in de periode van vier weken eindigend met de referentieweek activiteiten uitgevoerd om betaald werk of werk als zelfstandige te zoeken of een baan gevonden om mee te beginnen binnen een periode van maximaal 3 maanden vanaf het eind van de referentieweek.

Bron: Eurostat [Glossary: Unemployment - Statistics Explained](#)

Werkloosheid

Het werkloosheidspercentage is het aantal werklozen als percentage van de beroepsbevolking.

Bron: Eurostat [Glossary: Unemployment - Statistics Explained](#)

Ondernemerschap

Het programma voor ondernemerschapsindicatoren van de OESO en Eurostat, dat in 2006 van start ging, heeft definities ontwikkeld van 'ondernemer', 'ondernemerschap' en 'ondernemersactiviteit' ter ondersteuning van de ontwikkeling van gerelateerde indicatoren. Het programma erkent de onenigheid en uiteenlopende perspectieven onder onderzoekers over dit onderwerp en kiest bewust voor een pragmatische aanpak gebaseerd op twee principes, relevantie en meetbaarheid. Het is belangrijk op te merken dat de definities van de OESO en Eurostat de dynamische aard van ondernemersactiviteiten benadrukken en zich niet richten op intenties maar op acties. Ze zijn bedoeld als leidraad voor het verzamelen en analyseren van gegevens.

- Ondernemers zijn personen (bedrijfseigenaars) die waarde proberen te creëren door economische activiteit te creëren of uit te breiden, door nieuwe producten, processen of markten te identificeren en te exploiteren.

- Ondernemingsactiviteit is het ondernemend menselijk handelen in het streven naar het genereren van waarde, door het creëren of uitbreiden van economische activiteit, door het identificeren en exploiteren van nieuwe producten, processen of markten.
- Ondernemerschap is het fenomeen dat geassocieerd wordt met ondernemersactiviteit.

Bron: OECD - Ahmad et Seymour (2008) [Definitions of the entrepreneur, entrepreneurship and entrepreneurial activity](#)

Kleine en middelgrote ondernemingen (MKB)

- micro-ondernemingen: minder dan 10 werknemers
- kleine ondernemingen: 10-49 werknemers
- middelgrote ondernemingen: 50-249 werknemers
- kleine en middelgrote ondernemingen (KMO's): 1-249 werknemers
- grote ondernemingen: 250 of meer werknemers

Bron: Eurostat [Small and medium-sized enterprises \(SMEs\) - Structural business statistics](#)

Inclusief ondernemerschap

Inclusief ondernemerschap draagt bij aan sociale inclusie om alle mensen een gelijke kans te geven om een bedrijf op te starten en te runnen.

Bron: OECD [Inclusive Entrepreneurship](#)

Inclusief ondernemerschap heeft als doel ervoor te zorgen dat alle mensen, ongeacht hun persoonlijke kenmerken en achtergrond, gelijke kansen hebben om een bedrijf op te zetten en te runnen.

Bron: European Commission [Social economy and inclusive entrepreneurship](#)

Sociaal ondernemerschap

Sociaal ondernemerschap heeft als hoofddoel dringende sociale uitdagingen aan te pakken en op een innovatieve manier in sociale behoeften te voorzien, terwijl het algemeen belang en het algemeen welzijn worden gediend ten voordele van de gemeenschap. Kortom, sociaal ondernemerschap richt zich in de eerste plaats op sociale impact in plaats van op winstmaximalisatie in hun poging om de meest kwetsbare groepen te bereiken en bij te dragen aan inclusieve en duurzame groei.

Bron: OECD [Social Entrepreneurship in Europe](#)

Sociaal ondernemerschap is het proces waarbij specifieke soorten actoren - de "sociale ondernemers" - organisaties creëren en ontwikkelen die zowel sociale ondernemingen als andere soorten organisaties kunnen zijn. Het duidt ook een gebied aan dat een brede reeks initiatieven omvat met een sociale impactdimensie in een spectrum gaande van for-profit tot non-profits. Sociaal ondernemerschap floreert als er een holistisch beleidsecosysteem is - een passend regelgevingskader, middelen om een betere toegang tot de markt, financiering en kansen voor de ontwikkeling van vaardigheden te garanderen, met name via bedrijfsondersteunende structuren.

Bron: OECD [Social entrepreneurship & Social Enterprises](#)

Sociale onderneming

Een sociale onderneming is een speler in de sociale economie die als hoofddoel heeft een sociale impact te hebben in plaats van winst te maken voor haar eigenaars of aandeelhouders. Een sociale onderneming levert goederen en diensten aan de markt op een ondernemende en innovatieve manier en gebruikt haar winst in de eerste plaats om sociale doelstellingen te verwezenlijken. Zij wordt op een open en verantwoordelijke manier geleid en betreft met name werknemers, consumenten en belanghebbenden bij haar commerciële activiteiten.

Bron: European Commission [Social enterprises](#)

Sociale ondernemingen worden door de OESO gedefinieerd als "elke particuliere activiteit die wordt uitgevoerd in het algemeen belang, die is georganiseerd met een ondernemersstrategie, die niet als hoofddoel heeft om winst te maken maar om bepaalde economische en sociale doelen te bereiken en die in staat is om innovatieve oplossingen te bieden voor de problemen van sociale uitsluiting en werkloosheid". Meer recentelijk heeft de Europese Commissie een sociale onderneming gedefinieerd als "een speler in de sociale economie die als hoofddoel heeft een sociale impact te hebben in plaats van winst te maken voor zijn eigenaars of aandeelhouders. Een sociale onderneming levert goederen en diensten aan de markt op een ondernemende en innovatieve manier en gebruikt haar winst in de eerste plaats om sociale doelstellingen te verwezenlijken. Ze wordt op een open en verantwoordelijke manier geleid en

betrekt in het bijzonder werknemers, consumenten en belanghebbenden bij haar commerciële activiteiten."

Bron: OECD [Social entrepreneurship & Social Enterprises](#)

Sociale economie

De sociale economie omvat een verscheidenheid aan bedrijven, organisaties en rechtsvormen, zoals sociale ondernemingen, coöperaties, onderlingewaarborgmaatschappijen, verenigingen zonder winstoogmerk en stichtingen - die allemaal als kenmerk hebben dat ze mensen systematisch op de eerste plaats zetten.

Bron: European Commission [Social economy and inclusive entrepreneurship - Employment, Social Affairs & Inclusion](#)

De term sociale economie verwijst naar alle zakelijke activiteiten die niet alleen worden gedreven door een sterke sociale missie, maar ook bedoeld zijn om economisch levensvatbaar te zijn. Hieronder vallen coöperaties, onderlinge maatschappijen, verenigingen zonder winstoogmerk, stichtingen en sociale ondernemingen, die een breed scala aan activiteiten omvatten. De doelstellingen van organisaties in de sociale economie zijn over het algemeen het leveren van goederen en diensten (waaronder werkgelegenheid) aan hun leden of gemeenschap, en het nastreven van doelen van algemeen belang zoals milieubescherming. Op deze manier streven organisaties in de sociale economie ernaar winst te maken voor andere mensen dan investeerders of eigenaren.

Bron: Eurofound [Social economy](#)

Eco-ondernemerschap / groen ondernemerschap

Van de beschikbare termen om groen ondernemerschap te beschrijven, zijn de volgende het meest gebruikt: eco-ondernemerschap, ecopreneurship, milieu-ondernemerschap, duurzaam ondernemerschap, ecologisch ondernemerschap, enviro-preneurship of sustainopreneurship. Een groene ondernemer kan haar bedrijf "groen" maken of gewoon een "groen bedrijf" beginnen. Met andere woorden, groen ondernemerschap kan worden gedefinieerd in termen van de technologie die wordt gebruikt voor de productie in elke sector van de economie, of in termen van de sectoren waarin bedrijven actief zijn, in welk geval onze aandacht beperkt is tot delen van de economie die specifieke soorten output produceren. Het eerste wordt soms een proces genoemd.

Bron: OECD [Measuring Green Entrepreneurship | Entrepreneurship at a Glance 2011](#)

Eco-ondernemerschap, of ecopreneurship, is een zakelijk gedrag dat wordt aangenomen door mensen die een "groen" bedrijf willen opzetten. Met andere woorden, het is een manier om bij te dragen aan duurzame ontwikkeling en tegelijkertijd winst te maken..

Bron: ENI (European Neighbourhood Instrument) CBC (Cross-Border Cooperation) Med(iterranean) - [Eco-entrepreneurship: do you know what it is?](#)

Milieu-ondernemerschap, Groen ondernemerschap of Ecopreneurship hebben betrekking op een substantiële rol in de ontwikkeling van een duurzamer economisch en commercieel systeem. De identificatie en definitie van dergelijk ondernemerschap is zeer complex. Ecopreneurship houdt zich bezig met veel verschillende vormen en een grote verscheidenheid aan bedrijfsactiviteiten. Hun inzet voor duurzaamheid varieert, maar over het algemeen blijft hun impact op het milieu positief.

De belangrijkste eigenschappen die in elke denkschool worden geïdentificeerd en geaccepteerd zijn:

1. Ondernemers ondernemen zakelijke ondernemingen met bijbehorende risicomatregelen met een kans op mislukking.
2. Commerciële activiteiten hebben een algemeen positief effect op de natuurlijke omgeving in de richting van duurzaamheid.
3. Werken met een reeks waarden en ambities die leiden tot duurzaamheid, aangeduid als "Duurzame Consumptie en Productie" praktijken.

Bron: UNEP (United Nations Environment Programme) [Eco-Entrepreneurship Guide](#)

Een ecopreneur is een persoon die een sector van de economie wil transformeren in de richting van duurzaamheid door in die sector een bedrijf te starten met een groen ontwerp, met groene processen en met een levenslange toewijding aan duurzaamheid in alles wat gezegd en gedaan wordt (Isaak, 2005).

Er bestaan twee soorten ecopreneurs:

1. "Milieubewuste ondernemers" zijn personen die elke vorm van innovatie (product, dienst en proces) ontwikkelen die ofwel het gebruik van hulpbronnen en de impact ervan vermindert, ofwel de kostenefficiëntie verbetert en tegelijkertijd toewerkt naar een zero-waste doelstelling.
2. "Groene ondernemers" zijn mensen die zich bewust zijn van milieuproblemen en die zich met hun bedrijf op de milieumarkt begeven. Dergelijke ondernemers streven naar kansen waarbij het milieu centraal staat en die goede winstvooruitzichten bieden (Volery, 2002).

Zowel ondernemerschap als milieubewustzijn zijn gebaseerd op een waardeperceptie. De attitudes die ten grondslag liggen aan de bezorgdheid over het milieu creëren waardegebieden die op een ondernemende manier kunnen worden geëxploiteerd. Milieu-ondernemers" herkennen niet alleen kansen, maar bouwen echte organisaties op om veranderingen in de samenleving vast te leggen en te repareren (Anderson, 1998).

Bron: OECD iLibrary [Measuring Green Entrepreneurship | Entrepreneurship at a Glance 2011](#)

Duurzame ontwikkeling

Duurzame ontwikkeling betekent voldoen aan de behoeften van het heden en er tegelijkertijd voor zorgen dat toekomstige generaties in hun eigen behoeften kunnen voorzien. Duurzame ontwikkeling heeft drie pijlers: een economische, een ecologische en een sociale pijler. Om duurzame ontwikkeling te bereiken, moet het beleid op deze drie gebieden samenwerken en elkaar ondersteunen.

Bron: European commission [Sustainable development](#)

Het [Brundtland Rapporteer](#), zoals het rapport Our Common Future algemeen wordt genoemd, definieert duurzame ontwikkeling als "Ontwikkeling die voorziet in de behoeften van het heden zonder het vermogen van toekomstige generaties om in hun eigen behoeften te voorzien in gevaar te brengen.

Bron: RELX – SDG Resource Centre (01.08.21) [Sustainable development—definition and application at European Union \(EU\) level — practice note](#)

De 2030-agenda voor duurzame ontwikkeling

[De 2030-agenda voor duurzame ontwikkeling](#), aangenomen door alle lidstaten van de Verenigde Naties in 2015, biedt een gedeelde blauwdruk voor vrede en welvaart voor mensen en de planeet, nu en in de toekomst. Centraal staan de 17 Duurzame Ontwikkelingsdoelen (SDG's), die een dringende oproep zijn tot actie door alle landen - ontwikkelde en ontwikkelingslanden - in een wereldwijd partnerschap. Ze erkennen dat het beëindigen van armoede en andere ontberingen hand in hand moet gaan met strategieën die de gezondheid en het onderwijs verbeteren, ongelijkheid verminderen en economische groei stimuleren - en dat alles terwijl we de klimaatverandering aanpakken en werken aan het behoud van onze oceanen en bossen..

The [De Duurzame Ontwikkelingsdoelen](#) (SDGs), ook bekend als de Global Goals, werden in 2015 door de Verenigde Naties aangenomen als een universele oproep tot actie om een einde te maken aan armoede, de planeet te beschermen en ervoor te zorgen dat tegen 2030 alle mensen vrede en welvaart kennen. De 17 SDG's zijn geïntegreerd - ze erkennen dat actie op één gebied de resultaten op andere gebieden beïnvloedt en dat ontwikkeling een evenwicht moet vinden tussen sociale, economische en ecologische duurzaamheid. Landen hebben toegezegd prioriteit te geven aan vooruitgang voor degenen die het verst achterlopen. De SDG's zijn bedoeld om een einde te maken aan armoede, honger, aids en discriminatie van vrouwen en meisjes. De creativiteit, knowhow, technologie en financiële middelen van de hele samenleving zijn nodig om de SDG's in elke context te bereiken.

Bron: UNDP (United Nations Development Programme) [Sustainable goals - goals by 2030](#)

Circulaire economie

De circulaire economie is een model van productie en consumptie waarbij bestaande materialen en producten zo lang mogelijk worden gedeeld, geleased, hergebruikt, gerepareerd, opgeknapt en gerecycled. Op deze manier wordt de levenscyclus van producten verlengd. In de praktijk betekent dit dat afval tot een minimum wordt beperkt. Wanneer een product het einde van zijn levensduur bereikt, worden de materialen zoveel mogelijk binnen de economie gehouden dankzij recycling. Deze kunnen steeds opnieuw productief worden gebruikt, waardoor verdere waarde wordt gecreëerd.

Bron: European Parliament (Updated: 22.02.2023) [Circular economy: definition, importance and benefits](#)

Een circulaire economie streeft ernaar de waarde van producten, materialen en hulpbronnen zo lang mogelijk te behouden door ze aan het einde van hun gebruik terug te brengen in de productcyclus, terwijl de afvalproductie tot een minimum wordt beperkt. Hoe minder producten we weggooien, hoe minder materialen we winnen, hoe beter voor ons milieu.

Dit proces begint al aan het begin van de levenscyclus van een product: slimme productontwerpen en productieprocessen kunnen helpen hulpbronnen te besparen, inefficiënt afvalbeheer te voorkomen en nieuwe zakelijke kansen te creëren.

Bron: Eurostat [Circular economy](#)

Groene economie

UNEP heeft een groene economie gedefinieerd als "een economie die resulteert in een verbeterd menselijk welzijn en sociale gelijkheid, terwijl de milieurisico's en ecologische schaarste aanzienlijk worden verminderd". In zijn eenvoudigste uitdrukking kan een groene economie worden beschouwd als een economie met een laag koolstofgehalte, efficiënt gebruik van hulpbronnen en sociale integratie.

Bron: UNEP [Green economy](#)

Een groene economie wordt gedefinieerd als koolstofarm, hulpbronnenefficiënt en sociaal inclusief. In een groene economie wordt de groei van werkgelegenheid en inkomen gestimuleerd door publieke en private investeringen in economische activiteiten, infrastructuur en activa die zorgen voor minder koolstofemissies en vervuiling, een efficiënter gebruik van energie en hulpbronnen, en het voorkomen van verlies van biodiversiteit en ecosysteemdiensten.

Bron: European Union – Central Asia Water, Environment and Climate Change Cooperation (WECOOP) [EU Green Deal](#)

Groene groei

Groene groei betekent het stimuleren van economische groei en ontwikkeling, en er tegelijkertijd voor zorgen dat natuurlijke rijkdommen de hulpbronnen en milieudiensten blijven leveren waarvan ons welzijn afhankelijk is.

Bron: OECD [Green growth and sustainable development](#)

1. Context van de Europese en partnerlanden

1.1. Europa

1.1.1. NEETs

Statistieken

13,1% van de 15-29-jarigen in 2021 was NEET. Jonge vrouwen zijn vaker NEET dan jonge mannen. 14,5% van de jonge vrouwen in de leeftijd van 15-29 jaar was NEET, terwijl het overeenkomstige aandeel onder jonge mannen 2,7 procentpunten lager lag, op 11,8%.

10,9% van de jongeren in de leeftijd van 15-19 jaar had zowel werk als onderwijs en maakte dus gebruik van deze flexibelere overgang van onderwijs naar werk. Het aandeel steeg tot 19,6% onder degenen van 20-24 jaar, voordat het iets daalde voor de oudere leeftijdsgroepen, 14,9% onder degenen van 25-29 jaar en 10,8%.

De genderkloof in de EU voor NEET's nam toe in verhouding tot de leeftijd. In de leeftijdsgroep 25-29 jaar was het percentage vrouwen in alle EU-lidstaten hoger dan het percentage mannen.

Het NEET-percentage voor jongeren van 15-29 jaar was 15,5% onder degenen met een laag opleidingsniveau, vergeleken met 13,1% onder degenen met een middelhoog opleidingsniveau en 9,2% onder degenen met een hoog opleidingsniveau. Bij jongeren tussen 15 en 29 jaar met een tertiaire opleiding was het NEET-percentage over het algemeen aanzienlijk lager dan voor de andere onderwijsniveaus.

Stedelijke en landelijke gebieden

Het NEET-percentage was hoger in plattelandsgebieden dan in stedelijke gebieden in 17 EU-lidstaten. Jongeren in plattelandsgebieden hebben over het algemeen toegang tot minder diensten en hebben niet dezelfde mogelijkheden om betrokken te raken bij jeugdwerk en niet-formeel leren als hun leeftijdsgenoten in stedelijke gebieden. Ze worden geconfronteerd met leeftijdsspecifieke kwetsbaarheden en lijden rechtstreeks onder de gevolgen van het gebrek aan kansen, onderontwikkeling van infrastructuur en diensten in hun gemeenschappen (werkgelegenheid, huisvesting of toegang tot basisdiensten). Bovendien hebben jongeren in plattelandsgebieden niet dezelfde mogelijkheden om betrokken te raken bij jeugdwerk en niet-formeel leren als hun leeftijdsgenoten in stedelijke gebieden. Jongeren in stedelijke gebieden zijn vaker geschoold dan jongeren in kleine steden en plattelandsgebieden. Gebrek aan vaardigheden en opleidingsmogelijkheden zijn belangrijke redenen voor de stijgende werkloosheid. In veel plattelandsgebieden kan het onderwijs-, beroepsonderwijs- en opleidingssysteem al benadeeld zijn door de onderontwikkeling of het gebrek aan bepaalde diensten.

Tijdens de Covid-19 pandemie zorgde de sluiting van onderwijs- en leerfaciliteiten ervoor dat een groot deel van de plattelandsjongeren geen onderwijs kreeg, vanwege de moeilijke context waarin ze leven en de moeilijke toegang tot technologieën voor afstandsonderwijs¹².

Het aandeel jongeren (15-29 jaar) dat NEET was, was het laagst in steden (12,2%) en ongeveer hetzelfde niveau in steden, buitenwijken (13,9%) en plattelandsgebieden (13,7%). Het patroon van de laagste NEET-percentages in steden (vergeleken met zowel plattelandsgebieden als steden en voorsteden) herhaalde zich in 15 EU-lidstaten¹³.

In 2021 was ongeveer 9,7% van alle jongeren in de EU tussen 18 en 24 jaar voortijdig schoolverlater. Dit aandeel was hoger onder de subpopulatie van jongeren die in steden en voorsteden (10,7%) en op het platteland (10%) woonden, terwijl het lager was onder degenen die in steden woonden (8,7%). In de hele EU was een groter aandeel jonge mannen (11,4%) dan jonge vrouwen (7,9%) voortijdig verlaters van onderwijs en opleiding; dit patroon herhaalde zich voor alle drie de categorieën bij analyse naar mate van verstedelijking¹⁴.

¹² Bron: EU - CoE jeugdpartnerschap (2021) - [Young people in rural areas: diverse, ignored and unfulfilled](#)

¹³ Bron: - Statistieken uitgelegd (26.05.2023) [Statistics on young people neither in employment nor in education or training](#)

¹⁴ Bron: Eurostat - Statistieken uitgelegd (23.05.2023)

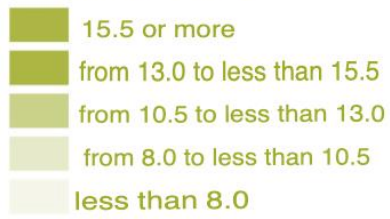

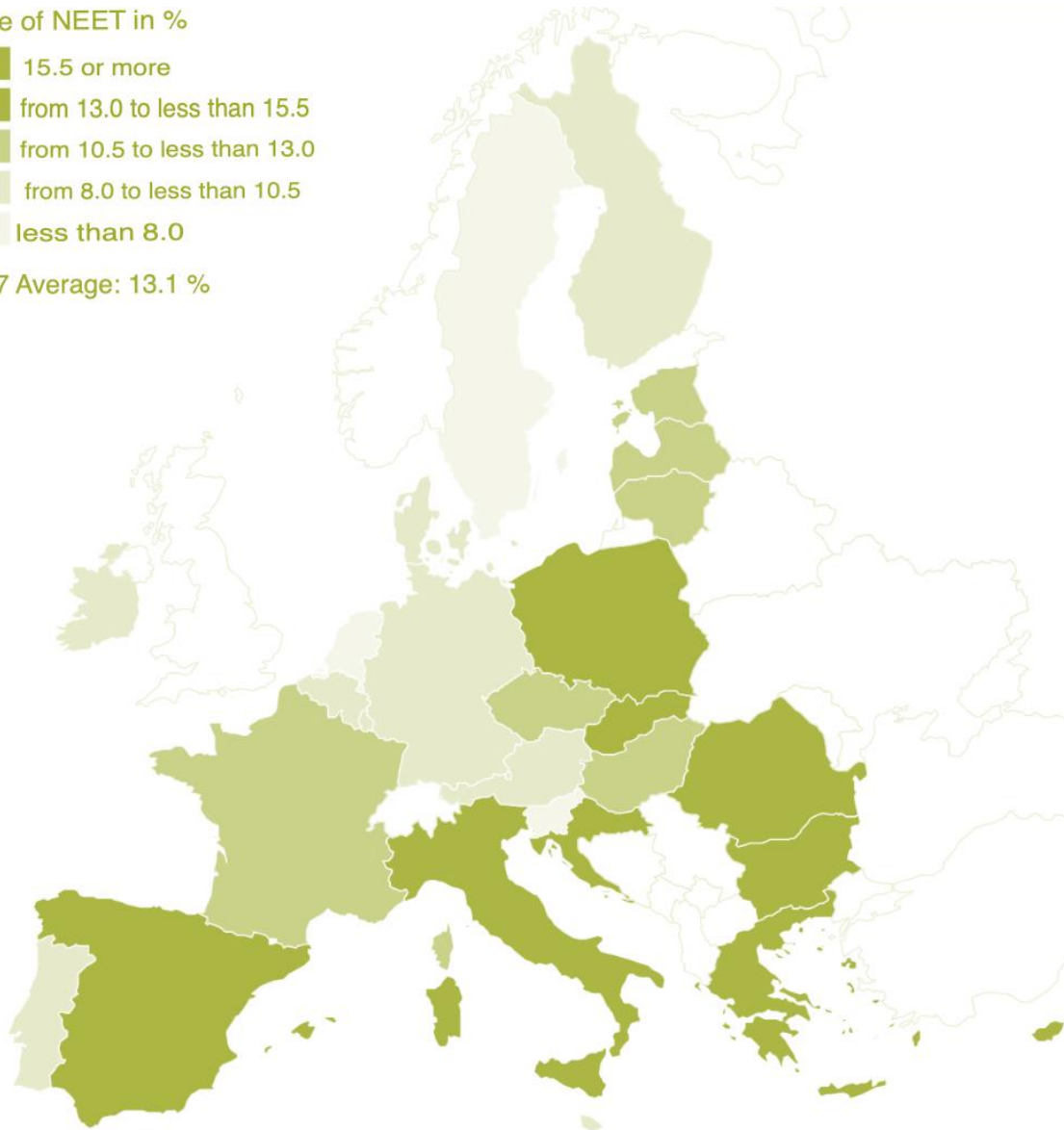
NEETs' figures

Percentage jongeren tussen 15 en 29 jaar dat NEET is in de Europese Unie in 2023¹⁵

share of NEET in %

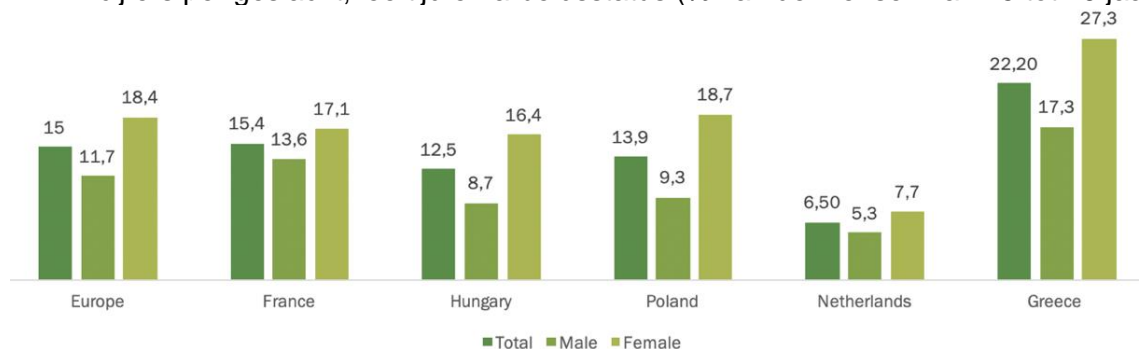

EU27 Average: 13.1 %

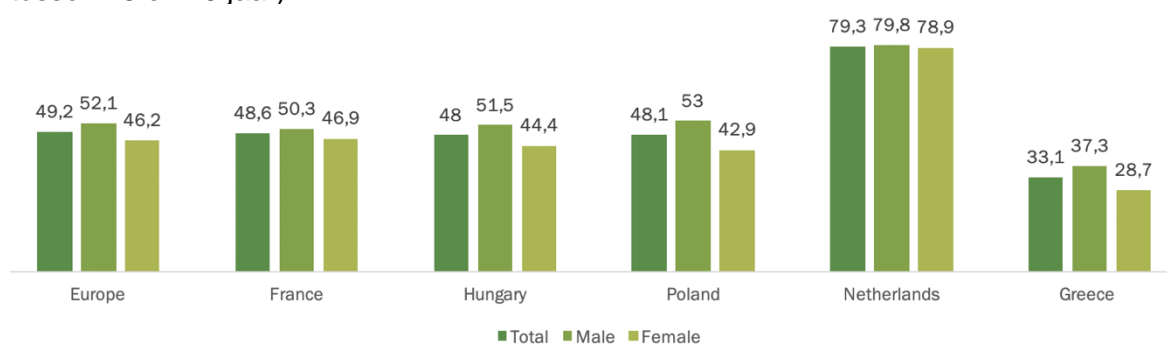

¹⁵ INSEE (National Institute for Statistics and Economic Studies) FOCUS - n°285 (10.01.2023) [After a peak due to health crisis, the proportion of young neither in employment, nor in education and training is falling again](#)

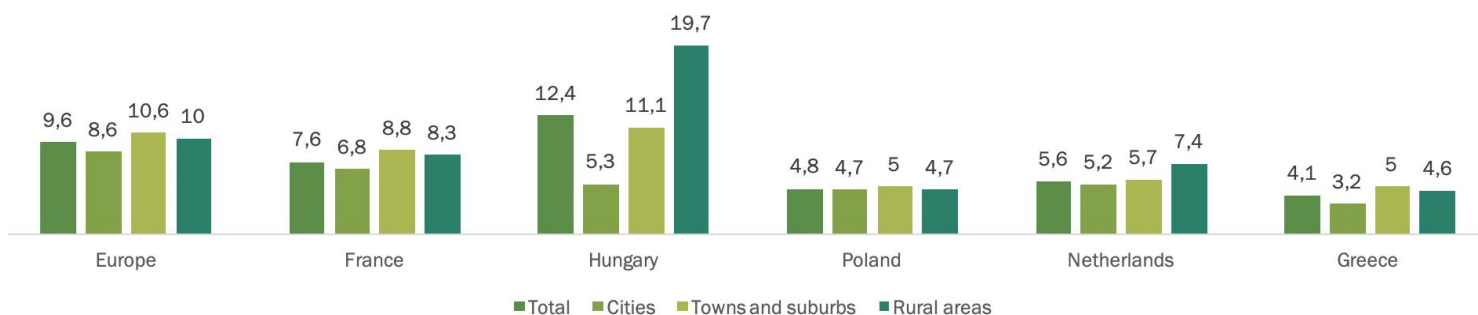
NEET-cijfers per geslacht, leeftijd en arbeidsstatus (% van de mensen van 15 tot 29 jaar)¹⁶

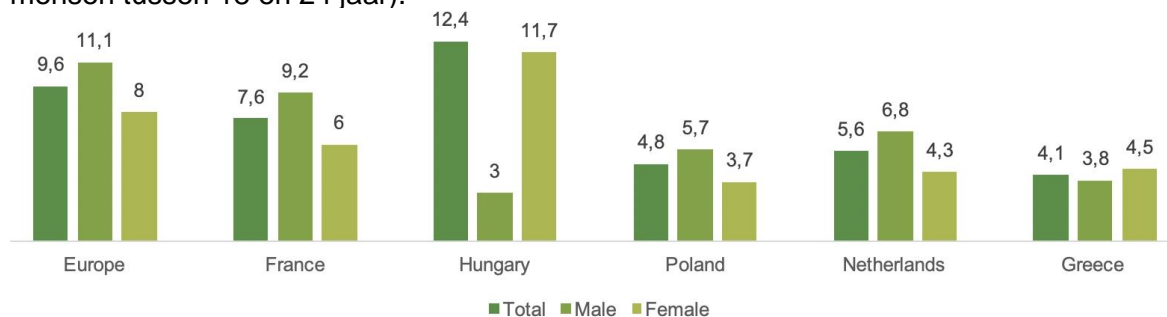
Werkgelegenheid voor jongeren naar geslacht, leeftijd en opleidingsniveau (% van de mensen tussen 15 en 29 jaar)¹⁷

Voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding, naar geslacht en mate van verstedelijking (% van de mensen tussen 18 en 24 jaar)¹⁸

Voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding naar geslacht en arbeidsstatus (% van de mensen tussen 18 en 24 jaar).¹⁹

¹⁶ Bron: Eurostat (Laatste update: 26.04.2023) [Young people neither in employment nor in education and training by sex, age and labour status \(NEET rates\)](#)

¹⁷ Bron: Eurostat (Laatste update: 26.04.2023) [Youth employment by sex, age and educational attainment level](#)

¹⁸ Bron: Eurostat (Laatste update: 26.04.2023) [Early leavers from education and training by sex and degree of urbanisation](#)

¹⁹ Bron: Eurostat (Laatste update: 26.04.2023) [Early leavers from education and training by sex and labour status](#)

1.1.2. Jeugdwerkgelegenheidsbeleid

Werkgelegenheid voor jongeren

Het werkloosheidspercentage en de werkloosheidsgraad in de EU voor mensen tussen 15 en 29 jaar bedroegen respectievelijk 13% en 7,1%²⁰. De COVID-19-pandemie had gevolgen voor de arbeidsmarkten over de hele wereld²¹. Er bestaan aanzienlijke structurele verschillen tussen de lidstaten wat betreft de deelname van jongeren aan de beroepsbevolking als gevolg van institutionele factoren, culturele determinanten, de arbeidsmarkt voor studenten, enz. Verschillen in de nationale onderwijs- en opleidingssystemen spelen ook een belangrijke rol²².

Een groter deel van de jonge vrouwelijke NEET's tussen 15 en 29 jaar behoorde niet tot de beroepsbevolking (niet actief op zoek naar werk) vergeleken met jonge mannelijke NEET's van dezelfde leeftijd. Het aandeel jonge mannen buiten de beroepsbevolking bedroeg 6,3%, vergeleken met 10,2% onder vrouwen²³.

Voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding kunnen met problemen worden geconfronteerd wanneer zij proberen de arbeidsmarkt te betreden. In 2021 was de verdeling tussen de verschillende arbeidsmarktuitskomsten als volgt: 42,3% van alle voortijdige verlaters had werk, terwijl 34% niet werkte maar wel wilde werken. De overige 23,7% had geen baan en wilde niet werken. In verhouding tot de bevolking van 18 tot 24 jaar komt dit overeen met 4,1% van de werkende vroegtijdige verlaters, 3,3% van de voortijdige verlaters die niet werken en willen werken, en 2,3% van de vroegtijdige verlaters die niet werken en niet willen werken²⁴.

De afgelopen tien jaar is het werkloosheidspercentage onder jonge Europeanen voortdurend hoger geweest dan dat van alle andere leeftijdsgroepen. De economische en financiële crises – niet in de laatste plaats die veroorzaakt door de COVID-19-pandemie – hebben jonge werkzoekenden het hardst getroffen. Beleidsmaatregelen die gericht zijn op het stimuleren van de werkgelegenheid voor jongeren kunnen in twee hoofdgroepen worden onderverdeeld: sommige beleidsmaatregelen bieden rechtstreeks integratie op de arbeidsmarkt door het sponsoren van maatregelen zoals tijdelijke arbeidsbemiddeling en betaalde beroepsopleiding; Ander beleid richt zich op het stimuleren van werkgevers om jonge werkzoekenden in dienst te nemen, via economische voordelen zoals de verlaging van belastingen en socialezekerheidsbijdragen²⁵.

Europees beleid

Tijdens de nasleep van de mondiale financiële crisis van 2008 steeg de jeugdwerkloosheid van 16,0% in 2008 naar een piek van 24,4% in 2013, met een recordlaagte van 14,9%, net voordat de COVID-19-pandemie toesloeg. Om beter te kunnen herstellen van de nieuwe economische neergang als gevolg van de COVID-19-pandemie heeft de Commissie in 2020 een [Mededeling ter Ondersteuning van de Werkgelegenheid voor Jongeren](#) aangenomen²⁶.

Het pakket ter [Ondersteuning van de Werkgelegenheid voor Jongeren voor 2020](#) is opgebouwd rond vier onderdelen.

1. Gemaakt in 2013, de [Youth Guarantee](#) heeft tot doel ervoor te zorgen dat alle jongeren onder de 25 jaar een aanbod van goede kwaliteit krijgen voor werk, voortgezet onderwijs, een leerlingplaats of een stageplaats binnen vier maanden nadat ze werkloos zijn geworden of het formele onderwijs hebben verlaten. De [versterkt Youth Guarantee](#) gelanceerd door de Europese Commissie in juli 2020, heeft tot doel de gevolgen van de Covid-19-pandemie voor de Europese jeugd aan te pakken. Het versterkte programma voorziet in vier fasen: in kaart brengen, outreach, voorbereiding en aanbod. De [Jeugdwerkgelegenheidsinitiatief \(YEI\)](#) is een van de belangrijkste

²⁰ Bron: Eurostat - Statistieken uitgelegd (Augustus 2023) [Youth unemployment](#)

²¹ Bron: Eurostat - Folder en andere brochures (September 2022) [2022 edition Young people in Europe - A statistical summary](#)

²² Bron: Eurostat - Statistieken uitgelegd (August 2023) [Participation of young people in education and the labour market](#)

²³ Source: Eurostat - Statistieken uitgelegd (26.05.2023) [Statistics on young people neither in employment nor in education or training](#)

²⁴ Bron: Eurostat - Statistieken uitgelegd (23.05.2023) [Early leavers from education and training](#)

²⁵ Bron: European Commission - Youth Wiki (September 2020) [Comparative overviews - Employment and entrepreneurship - Integration in the labour market](#)

²⁶ Bron: Europese Commissie - Werkgelegenheid, sociale zaken en inclusie - Beleid en activiteiten - Europese werkgelegenheidsstrategie - [Youth employment support](#)

financiële middelen van de EU om de uitvoering van de jongerengarantie te Youth Guarantee²⁷.

2. [De aanbeveling van de Raad van 24 november 2020 over beroepsonderwijs en -opleiding voor duurzaam concurrentievermogen, sociale rechtvaardigheid en veerkracht](#) definieert de belangrijkste beginselen om ervoor te zorgen dat beroepsonderwijs en -opleiding wendbaar zijn, omdat het zich snel aanpast aan de behoeften van de arbeidsmarkt en kwaliteitsvolle leermogelijkheden biedt voor zowel jongeren als volwassenen. Het legt een sterke nadruk op de grotere flexibiliteit van beroepsonderwijs en -opleiding, versterkte mogelijkheden voor leren op de werkplek en leerlingplaatsen en verbeterde kwaliteitsborging²⁸.
3. [Werkgelegenheid, sociale zaken en inclusie \(EAfA\)](#) verenigt regeringen en belangrijke belanghebbenden met als doel de kwaliteit, het aanbod en het algemene imago van leerlingplaatsen in heel Europa te versterken en tegelijkertijd de mobiliteit van leerlingen te bevorderen. Deze doelstellingen worden gepromoot via nationale toezeggingen en vrijwillige toezeggingen van belanghebbenden. Sinds 2020 roept de vernieuwde EAfA op tot nieuwe toezeggingen op het gebied van digitale en groene leerlingplaatsen, waarbij de nadruk ligt op de economische sectoren die in de frontlinie zullen staan van de transitie naar een klimaatneutraal Europa²⁹.
4. [Europees netwerk van openbare diensten voor arbeidsvoorziening](#) werd opgericht naar aanleiding van een besluit – gewijzigd in 2020 – van de Raad en het Europees Parlement om de efficiëntie van de openbare diensten voor arbeidsvoorziening (ODA's) te maximaliseren. Het netwerk vergelijkt de prestaties van de PES, identificeert op bewijs gebaseerde goede praktijken en bevordert wederzijds leren, bevordert de modernisering en versterking van de PES-dienstverlening, bereidt input voor de [Europese Werkgelegenheidsstrategie](#) en het overeenkomstige nationale arbeidsmarktbeleid voor³⁰.

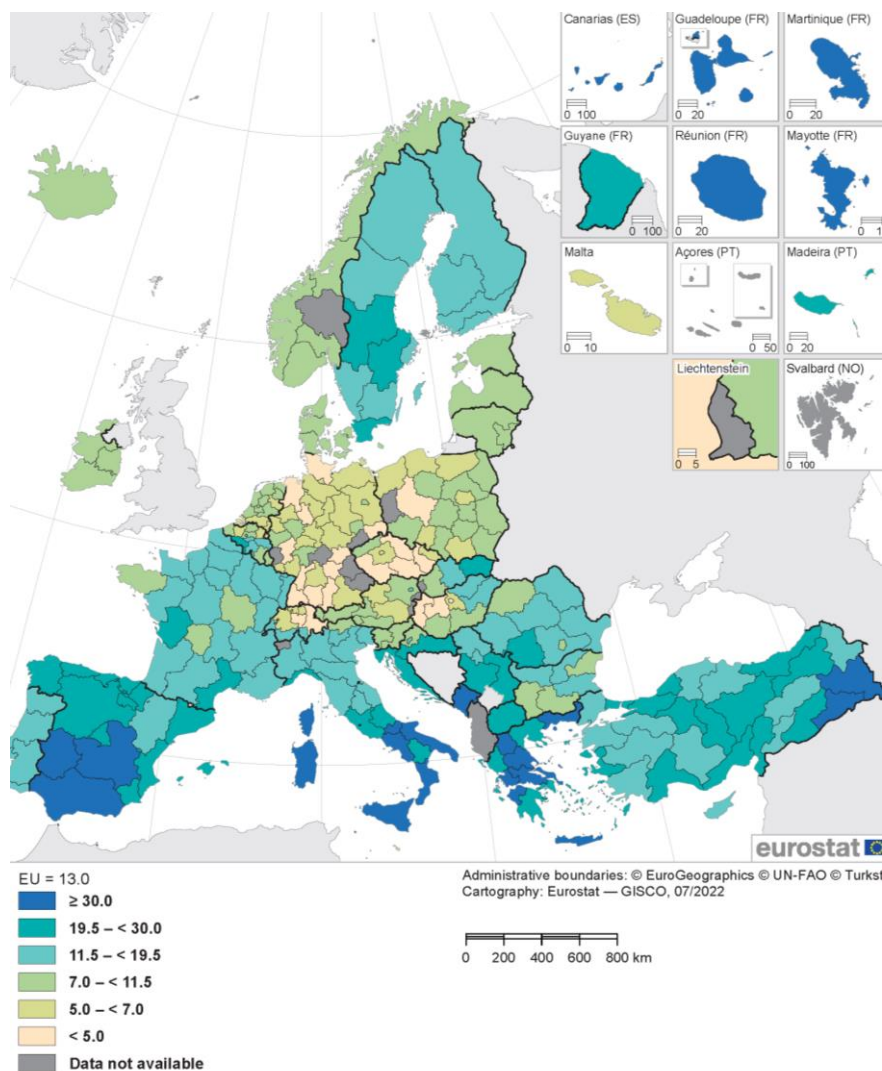
²⁷ Bron: Europese Commissie - Werkgelegenheid, sociale zaken en inclusie - Beleid en activiteiten - Europese werkgelegenheidsstrategie - [Youth employment support](#)

²⁸ Bron: Europese Commissie - Werkgelegenheid, sociale zaken en inclusie - Beleid en activiteiten - Europese werkgelegenheidsstrategie - [Vocational education and training initiatives](#)

²⁹ Bron: Europese Commissie - Werkgelegenheid, sociale zaken en inclusie - Beleid en activiteiten - Europese werkgelegenheidsstrategie - [European Alliance for Apprenticeships](#)

³⁰ Bron: Europese Commissie - Werkgelegenheid, sociale zaken en inclusie - Beleid en activiteiten - Europese werkgelegenheidsstrategie - [European network of Public Employment Services](#)

Jeugdwerkloosheidspercentage, 2021 (% van de beroepsbevolking, mensen van 15–29 jaar)³¹

³¹Bron: Eurostat regional yearbook 2022 [Youth unemployment rate, 2021 \(% of labour force, people aged 15–29\)](#)

1.1.3. Ondernemerschap in Europa

In 2018³², de meerderheid van de ondernemingen in de EU waren kleine ondernemingen, met aandelen van 97% of meer onder de EU-landen. Kleine ondernemingen waren doorgaans goed voor tussen de 40% en 60% van de totale werkgelegenheid³³.

Jongeren hebben een grote belangstelling voor zelfstandig ondernemerschap, maar slechts 6,5% van de werkende jongeren (20-29 jaar oud) in de Europese Unie was zelfstandige. De genderkloof bij zelfstandigen begint al vroeg. Jonge vrouwen waren slechts ongeveer 60% van de jonge mannen als zelfstandige werkzaam (4,8% vs. 8%). Jongeren zijn iets vaker dan volwassenen betrokken bij het starten van een bedrijf. Uit enquêtegegevens blijkt dat 4,7% van de jongeren (18-30 jaar) tussen 2014 en 2018 actief bezig was met het opzetten van een bedrijf.

Slechts 15,9% van de zelfstandige jongeren (20-29 jaar) had andere mensen in dienst. Nieuwe jonge ondernemers zijn optimistisch over hun banencreatiepotentieel: 11,1% gaf aan dat ze verwachtten de komende vijf jaar minstens 19 extra nieuwe banen te creëren, vergeleken met 9,8% in totaal.

Jongeren worden echter geconfronteerd met een aantal belangrijke belemmeringen voor de oprichting van bedrijven en zelfstandig ondernemerschap. Jongeren hadden iets minder vaak dan volwassenen het gevoel dat zij over de kennis en vaardigheden voor ondernemerschap beschikten (36,3% versus 41,9% voor volwassenen). 44,5% van de jongeren beschouwde faalangst in deze periode als een barrière voor ondernemerschap.

Europese beleidsmaatregelen voor ondernemerschap

Sociale economie en inclusief ondernemerschap

Er zijn ongeveer 2,8 miljoen entiteiten en ondernemingen van de sociale economie in Europa, die samen ongeveer 13,6 miljoen mensen tewerkstellen. De Europese Commissie ondersteunt sociaal en inclusief ondernemerschap via [financiering](#), [kennisopbouw](#), and [beleidswerk](#)³⁴. Zo bevordert de Europese Commissie de [sociale economie](#) en [inclusief ondernemerschap](#) vanwege hun belangrijke rol bij het scheppen van banen, arbeidsintegratie en inclusieve en duurzame groei. De sociale economie kan helpen de beginselen van de [Europese Pijler voor Sociale Rechten](#) ten uitvoer te leggen en het actieplan voor 2021 en de hoofddoelstellingen voor 2030 te verwezenlijken. Het draagt ook bij aan het behalen van de [Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen](#).

Europese Pijler voor Sociale Rechten

De [Europese Pijler voor Sociale Rechten](#) bevat [20 belangrijke beginselen](#) en rechten ter ondersteuning van eerlijke en goed functionerende arbeidsmarkten, opgebouwd rond drie hoofdstukken: [gelijke kansen en toegang tot de arbeidsmarkt](#), [eerlijke arbeidsomstandigheden](#), [sociale bescherming en inclusie](#). Deze acties zullen een gezamenlijke inspanning van de lidstaten en de EU vergen, met een actieve betrokkenheid van de sociale partners en het maatschappelijk middenveld. In het actieplan worden drie doelstellingen op EU-niveau voorgesteld op het gebied van werkgelegenheid, vaardigheden en sociale bescherming die tegen 2030 moeten worden bereikt³⁵.

Inclusief ondernemerschap en microfinanciering

[Inclusief ondernemerschap](#) het beleid is erop gericht de oprichting en groei van bedrijven door ondervertegenwoordigde groepen (bijvoorbeeld vrouwen, jongeren, migranten en senioren) en werklozen te ondersteunen. Met het oog op de uitdagingen van de groene en digitale transitie zal Europa innovatieve oplossingen nodig hebben en moet al het ondernemerstalent worden aangemoedigd.

Micro-ondernemingen vertegenwoordigen meer dan 90% van de Europese ondernemingen en zijn van doorslaggevend belang voor het stimuleren van banen, groei en investeringen in Europa. Microfinanciering verstrekt zeer kleine leningen (microleningen) aan ondernemers,

³² Bron: European Union and OECD- OECD iLibrary (10.12.2019) [Youth self-employment and entrepreneurship activities | The Missing Entrepreneurs 2019 : Policies for Inclusive Entrepreneurship](#)

³³ Bron: Eurostat - Statistieken uitgelegd (Juli 2023) [Entrepreneurship - Statistical indicators](#)

³⁴ Bron: Europese Commissie - Werkgelegenheid, sociale zaken en inclusie - Beleid en activiteiten - Europese werkgelegenheidsstrategie - [Social economy and inclusive entrepreneurship](#)

³⁵ Bron: Europese Commissie - Werkgelegenheid, sociale zaken en inclusie - Beleid en activiteiten - Europese werkgelegenheidsstrategie - [Delivering on the European Pillar of Social Rights](#)

sociale ondernemingen, werknemers die als zelfstandige willen werken, werklozen en anderen die in armoede leven en die niet als bankabel worden beschouwd³⁶.

Ondersteuning van jong ondernemerschap in Europa

Ondernemerschap onder jongeren staat hoog op de politieke agenda van de EU als instrument om jeugdwerkloosheid en sociale uitsluiting te bestrijden en innovatie onder jongeren te stimuleren:

- Het bevorderen van ondernemerschap onder jongeren is een van de doelstellingen van de [Europa 2020 strategie](#);
- Werkgelegenheid en ondernemerschap zijn een van de acht actiegebieden die door de Commissie worden gepromoot [EU -jeugdstrategie](#) (2010-2018);
- Ondernemerschap is een sleutelcompetentie in de [Europees referentiekader voor sleutelcompetenties voor een leven lang leren](#) (2006).

Jeugdwerk en niet-formeel leren spelen een belangrijke rol bij de ontwikkeling van het creatieve en innovatieve potentieel van jongeren, inclusief ondernemersvaardigheden. Jeugd beleid en -programma's op EU- en nationaal niveau ondersteunen dit:

- In de [Resolutie van de Raad voor de Jeugdstrategie van de EU over een vernieuwd kader voor Europese samenwerking in de jeugdsector](#) (2010-2018) is ondernemerschap een van de acht actiegebieden;
- Het belang van jong ondernemerschap wordt benadrukt in de [conclusies over het bevorderen van jong ondernemerschap om de sociale inclusie van jongeren te bevorderen](#) (Raad van de Europese Unie, 2014);
- Het [Erasmus+](#) programma (2014-2020) legt een sterke nadruk op innovatie en ondernemerschap, vooral in Kernactie 2, via strategische partnerschappen en transnationale jongereninitiatieven³⁷.

[Erasmus voor jonge ondernemers](#) gelanceerd in 2009 door de Europese Commissie, is een grensoverschrijdend uitwisselingsprogramma, dat tot doel heeft nieuwe en aspirant-ondernemers te helpen de relevante vaardigheden te verwerven om een klein bedrijf te runnen en te laten groeien door gedurende 1 jaar met een ervaren ondernemer in een ander land te werken. tot 6 maanden. Erasmus voor jonge ondernemers is een van de belangrijkste acties van het [Actieplan Ondernemerschap 2020](#)³⁸.

[NextGenerationEU](#) is een herstelplan, dat tot doel heeft sterker uit de pandemie te komen, economieën te transformeren en kansen en banen voor Europa te creëren. De EU kan helpen bij de financiering van startsubsidies en -leningen voor jonge ondernemers, mentorprogramma's en starterscentra, bonussen voor kmo's die leerlingen in dienst nemen, opleidingssessies om nieuwe vaardigheden te verwerven die nodig zijn op de arbeidsmarkt, capaciteitsopbouw van openbare diensten voor arbeidsvoorziening, opleidingen op het gebied van loopbaanbeheer in formeel onderwijs, investeringen in digitale leerinfrastructuur en technologie³⁹.

Het bevorderen van vaardigheden en kwalificaties

Ondernemerscompetenties

De [EU-lidstaten hebben zich ertoe verbonden de kansen voor jong ondernemerschap te vergroten](#) als een manier om de overgang van school naar werk te vergemakkelijken en de werkgelegenheid te stimuleren. Een van de kernacties is het bevorderen van het verwerven van ondernemerscompetenties, zowel binnen als buiten school. Niet-formeel leren bevordert ervaringsleren door middel van praktijkgerichte activiteiten zoals bedrijfssimulatie en jobshadowing. De nationale autoriteiten in de overgrote meerderheid van de landen hebben maatregelen vastgesteld om de ondernemerscompetenties van jongeren vanuit formeel onderwijs te versterken. De maatregelen variëren van land tot land (ondernemersvaardigheden verworven in een niet-formele context kunnen leiden tot

³⁶ Bron: Europese Commissie - Werkgelegenheid, sociale zaken en inclusie - Prioriteiten en activiteiten - Europese werkgelegenheidsstrategie - [Inclusive entrepreneurship and microfinance](#)

³⁷ Bron: Europese Unie - EU-strategie voor jonger - [European Youth Portal - Employment and entrepreneurship](#)

³⁸ Bron: Europese Commissie - Werkgelegenheid, sociale zaken en inclusie - Prioriteiten en activiteiten - Europese werkgelegenheidsstrategie - [Erasmus for Young Entrepreneurs](#)

³⁹ Bron: Europese Commissie - Werkgelegenheid, sociale zaken en inclusie - Prioriteiten en activiteiten - Europese werkgelegenheidsstrategie - [Entrepreneurship and SMEs Youth employment support](#)

kwalificaties of ter ondersteuning van praktische training, waarbij financiële faciliteiten worden geboden aan jongeren die onderwijs en ondernemerschap willen combineren)⁴⁰.

Stages buiten het formele onderwijs

erschillende Europese initiatieven ondersteunen kwaliteitsstages via de [EU Youth Guarantee](#). Om de kwaliteit van stages hoog te houden, zijn er in het [Kwaliteitskader voor Traineeships](#) (QFT) verschillende eisen vastgelegd. Stages worden georganiseerd in het kader van formeel onderwijs, als verplicht of optioneel onderdeel van studiecricula: aangeboden door [actieve arbeidsmarktprogramma's \(ALMP\)](#), aangeboden door diensten voor arbeidsvoorziening en gericht op jonge werkzoekenden. In de meeste Europese landen bestaan er stages buiten het formele onderwijs. In de helft van deze landen zijn alle stages gereguleerd, ongeacht het type. In de andere helft zijn de regels alleen van toepassing op stages die in het kader van AAMB worden georganiseerd⁴¹.

Alma (streven, leren, beheersen, bereiken)

Het initiatief ALMA (Aim, Learn, Master, Achieve) wordt uitgevoerd binnen het [Europees Sociaal Fonds Plus](#) (ESF+). Het is bedoeld om deze jongeren te helpen de weg naar de arbeidsmarkt te vinden, met name de meest kansarme NEET's in de leeftijd van 18-29 jaar, die om individuele of structurele redenen (bijv. handicap, langdurige werkloosheid, onvoldoende schoolprestaties/beroepsvaardigheden, migratieachtergrond) kwetsbaar zijn wat betreft hun kansen op toegang tot werk of opleiding. ALMA biedt deelnemers een gesuperviseerde werkervaring in een andere EU-lidstaat voor een periode van 2 tot 6 maanden, een uitgebreide projectcyclus met coaching en begeleiding bij elke stap⁴².

Het Europees competentiekader voor ondernemerschap (EntreComp)

De Commissie heeft in 2016 een [Europees competentiekader voor ondernemerschap \(EntreComp\)](#) in het leven geroepen, dat door de Europese Commissie is ontwikkeld als onderdeel van de [agenda voor nieuwe vaardigheden in Europa](#). Het is bedoeld om acties ter verbetering van de ondernemerscapaciteiten van Europese burgers en organisaties te ondersteunen en te inspireren. [EntreComp](#) biedt een uitgebreide beschrijving van de kennis, vaardigheden en attitudes die mensen nodig hebben om ondernemend te zijn en financiële, culturele of sociale waarde voor anderen te creëren. [Het gemeenschappelijk referentiekader identificeert 15 competenties in 3 sleutelgebieden die beschrijven wat het betekent om ondernemend te zijn](#)⁴³.

1.1.4. Groene economie / bedrijfsleven / ondernemerschap Sustainable goals

De 2022 SDG Index Scores en Ranglijsten per land en per subregio⁴⁴

⁴⁰ Bron: Europese Commissie - Jeugdwiki (september 2020) [Comparative overviews - Employment and entrepreneurship - Measures furthering entrepreneurial competences through non-formal learning](#)

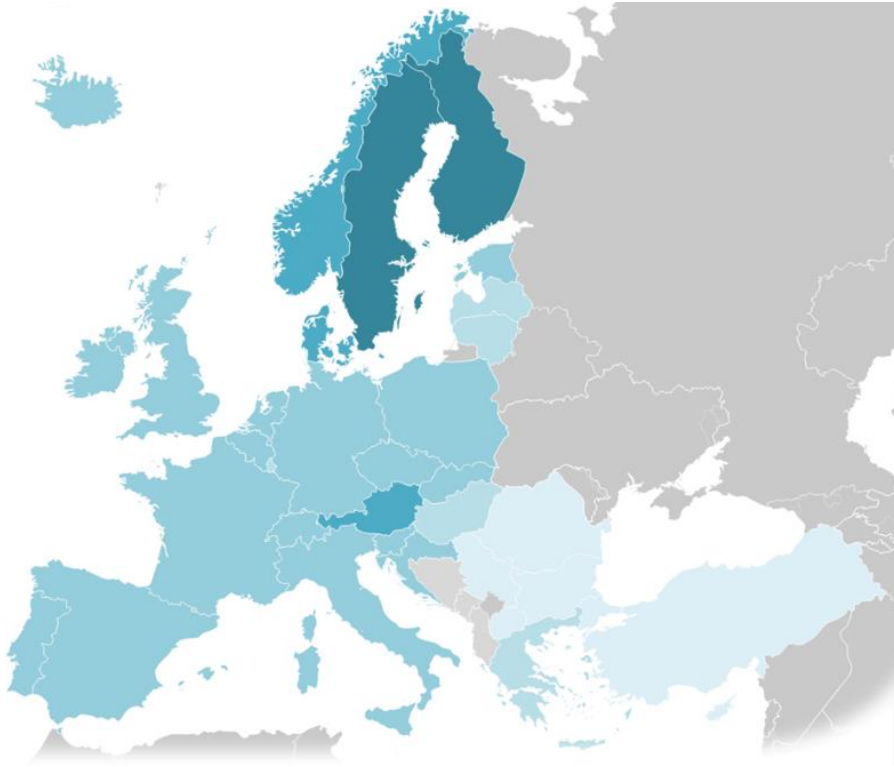
⁴¹ Bron: Europese Commissie - Youth Wiki (september 2020) [Comparative overviews - Employment and entrepreneurship - Regulations on traineeships outside formal education](#)

⁴² Bron: Europese Commissie - Werkgelegenheid, sociale zaken en inclusie - Beleid en activiteiten - Vaardigheden en kwalificaties - [ALMA \(Aim, Learn, Master, Achieve\)](#)

⁴³ Bron: Europese Commissie - Werkgelegenheid, sociale zaken en inclusie - Beleid en activiteiten - Vaardigheden en kwalificaties - [The European Entrepreneurship Competence Framework \(EntreComp\)](#)

⁴⁴ Bron: [Europe Sustainable Development Report 2022 - Achieving the SDGs: Europe's Compass in a Multipolar World](#)

Legend

Click on a country to see its performance.

- > 80
- 75 - 80
- 70 - 75
- 65 - 70
- < 65
- Information unavailable

Description

The overall score measures the total progress towards achieving all 17 SDGs. The score can be interpreted as a percentage of SDG achievement. A score of 100 indicates that all SDGs have been achieved.

Europese green deal

- Om de doelstellingen van de [Europese Green Deal](#) te bereiken, heeft de Commissie toegezegd het komende decennium minstens 1 biljoen euro aan duurzame investeringen te mobiliseren. 30% van de meerjarenbegroting van de EU (2021-2028) en het unieke [NextGenerationEU](#) (NGEU)-instrument van de EU om te herstellen van de COVID-19-pandemie, is toegewezen aan groene investeringen. EU-landen moeten ten minste 37% van de financiering die ze ontvangen besteden aan groene investeringen.
- Het [EU-cohesiebeleid](#) helpt EU-landen, regio's, lokale overheden en steden om grote investeringen te doen die bijdragen aan de Europese Green Deal. Ze moeten ten minste 30% van wat ze ontvangen uit het [Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling](#) besteden aan deze prioriteiten (investeringen in een slimmer, groener, meer verbonden en socialer Europa dat dichterbij de burgers staat).
- De Commissie heeft het [European Green Deal Investment Plan](#) (EGDIP), ook wel [Sustainable Europe Investment Plan](#) (SEIP) genoemd, opgezet als onderdeel van de Green Deal. Dit omvat het Just Transition Mechanism, dat zich richt op een eerlijke en rechtvaardige overgang naar een groene economie.
- Het [InvestEU-programma](#) draagt hiertoe bij en verschaft de EU cruciale langetermijnfinanciering door aanzienlijke particuliere en publieke middelen aan te trekken. De InvestEU-verordening bepaalt dat het InvestEU-fonds als geheel ernaar moet streven dat ten minste 30% van de investeringen bijdraagt aan klimaatdoelstellingen⁴⁵.

Horizon Europa

[Horizon Europe](#) is het onderzoeks- en innovatieprogramma van de EU voor 2021-2027. Het biedt financieringsmogelijkheden en ondersteuning voor eco-ondernemers en start-ups die werken aan duurzame technologieën, hernieuwbare energie en milieuplossingen. Het pakt klimaatverandering aan, helpt bij het behalen van de VN-doelen voor duurzame ontwikkeling en stimuleert het concurrentievermogen en de groei van de EU. Het programma bevordert samenwerking en versterkt de impact van onderzoek en innovatie bij het ontwikkelen, ondersteunen en uitvoeren van EU-beleid en het aanpakken van mondiale uitdagingen. Het ondersteunt het creëren en beter verspreiden van excellente kennis en technologieën.

Europees gereedschap

- [De Better Entrepreneurship Policy Tool](#) is een online hulpmiddel dat is ontworpen voor beleidsmakers en andere geïnteresseerde partijen op lokaal, regionaal en nationaal niveau die willen onderzoeken hoe overheidsbeleid jongeren, vrouwen, migranten en werklozen kan ondersteunen bij het opzetten van een bedrijf en het werken als zelfstandige en de ontwikkeling van sociale ondernemingen kan ondersteunen. Het stimuleert de reflectie over beleid en programma's voor inclusief en sociaal ondernemerschap, bevordert het leren door middel van internationale goede praktijken en verbetert het ontwerp en de uitvoering van beleid voor inclusief en sociaal ondernemerschap⁴⁶.
- [Better Incubation](#) geeft de aanzet tot een "eco-systemische" verandering door incubatie en bedrijfs ondersteunende diensten dichterbij de samenleving als geheel te brengen en ondernemerschap en zelfstandig ondernemerschap te bevorderen als middel om banen te creëren en vaardigheden te ontwikkelen. Better Incubation mobiliseert en stelt bedrijfs ondersteunende organisaties in staat om hun capaciteiten te vergroten en hun bereik uit te breiden naar inclusief en sociaal ondernemerschap, door sociale ondernemers en potentiële ondernemers uit ondervertegenwoordigde groepen te helpen toegang te krijgen tot beschikbare financiële instrumenten en de overlevings- en groeikansen van hun bedrijf te vergroten⁴⁷.

Internationale poorten

- [De EU SWITCH to Green](#) ondersteunt de internationale samenwerking van de EU door technische bijstand te verlenen waar goede wil of enthousiasme voor innovatie kan worden aangevuld met extra operationele, kennis- of andere capaciteiten.
- [Leren voor de Natuur](#) is een e-learning programma aangeboden door het Ontwikkelingsprogramma van de Verenigde Naties. Het doel van het platform Leren voor de Natuur is het promoten van best practices in natuurbehoud en duurzame ontwikkeling, het ontwikkelen van de capaciteit van beleidsmakers en lokale en inheemse

⁴⁵ Bron: Europese Commissie - Strategie en beleid - Prioriteiten - [A European Green Deal - Finance and the Green Deal](#)

⁴⁶ Bron: Europese Commissie en OESO - [The Better Entrepreneurship Policy Tool](#)

⁴⁷ Bron: EBN (European Business & Innovation Centre Network) [Better Incubation](#)

gemeenschappen op het gebied van biodiversiteit, het katalyseren van peer-to-peer leren en het faciliteren van kennisuitwisseling.

Groen ondernemen en eco-ondernemerschap: enkele Europese projecten ondersteund door Erasmus+

[DIGREEN: go for a green business](#)

→ [Learning platform](#)

Het project wil de werkgelegenheidskansen voor nieuwkomers in de EU vergroten door hun digitale en ondernemersvaardigheden in de groene economie te versterken. Op deze manier draagt het project bij aan de Europese Green Deal.

[EYE - Entrepreneurship, youth and environment project](#)

→ [Learning activity](#)

Het project wil jongeren in de leeftijd van 18-35 jaar in staat stellen en opleiden om de nodige vaardigheden en hulpmiddelen te verwerven om hun "groene" bedrijfsidee te genereren en te implementeren en om hun eigen MKB / start-up te creëren.

[GEA - Green Entrepreneurship in Action](#)

→ [Courses](#)

Het project is gericht op het zoeken naar gemeenschappelijke en innovatieve oplossingen, beste praktijken en de nieuwste technologieën om de ondernemersvaardigheden van jonge Roma en kwetsbare mensen in groene bedrijven te vergroten.

[Young GREENtrepreneurs](#)

→ [YounGreenHub](#)

Het project is gericht op het bevorderen van groen ondernemerschap onder jongeren door middel van innovatieve oplossingen in regio's waar de groene economie zich sterk ontwikkelt, maar de werkgelegenheid voor jongeren onder het verwachte niveau ligt.

[GEE - Green Entrepreneurship Europe](#)

→ [Learning materials](#)

Het project is gericht op het verbeteren van de belangrijkste competenties en vaardigheden van jongeren om een actieve rol te spelen in het opbouwen van de groene economie en het versterken van de samenwerking tussen school en de wereld van het werk.

[BC4ESE – Building Capacities for innovation in the eco-social entrepreneurship education](#)

→ [Project results \(eBook, platform, online training\)](#)

Het project is gericht op het opbouwen van capaciteiten voor de promotie van eco-sociaal ondernemerschap (ESE) en de ontwikkeling van niet-formele onderwijsinstrumenten en methodologieën

[B-ECO – Start-up Eco Entrepreneurs project](#)

→ [Project results](#)

Het project richt zich op het bevorderen van toegang en leren door middel van open leermiddelen (OER), het ondersteunen van ICT in beroepsonderwijs en -opleidingen om het aanbod van hoogwaardige leermogelijkheden op maat van individuele opleiders te verbeteren en uit te breiden door innovatieve manieren van levering op te nemen.

[IMPRINT+](#)

→ [Course Modules](#) and [Application](#)

Het project wil de aandacht vestigen op de hoeveelheid natuurlijke hulpbronnen die we in ons dagelijks leven gebruiken. Door middel van onderwijs, actie en ondernemerschap stelt het jonge Europese burgers en gemeenschappen in staat om hun lokale natuurlijke hulpbronnen te herstellen en te behouden.

1.2. Frankrijk

1.2.1. NEET's

Statistieken

In 2021 was in Frankrijk 12,8% van de jongeren tussen 15 en 29 jaar NEET, iets minder dan het EU-gemiddelde (13,1%). Dit aandeel was laag voor de leeftijd van 18 jaar, maar steeg met de leeftijd tot 18,3% op de leeftijd van 24 jaar. Na een piek in 2020 als gevolg van de gezondheidscrisis begon het NEET-aandeel weer te dalen en bedroeg het in de zomer van 2022 11,6%.

Het aandeel NEET's onder jongeren varieert sterk per leeftijd. De stijging tussen 15 en 24 jaar is voornamelijk te wijten aan werkloosheid, die een piek bereikt op 24-jarige leeftijd (9,3% op deze leeftijd).

Gemiddeld is 17,4% van de jongeren tussen 25 en 29 jaar NEET. 25-29-jarigen zijn vaker werkloos en volgen iets minder vaak een opleiding, maar hebben even vaak een baan.

Tussen 15 en 24 jaar zijn jonge mannen vaker NEET dan jonge vrouwen (9,7% in 2021). Zij verlaten gemiddeld eerder het schoolsysteem en hebben daarom op deze leeftijden vaker een baan, maar zijn ook vaker werkloos.

38,1% volgt initieel onderwijs zonder werk, 15- tot 24-jarigen volgen vaker onderwijs of een opleiding. NEET 15-24-jarigen zijn lager opgeleid, wonen vaker bij hun ouders en hebben vaker een erkende handicap dan andere jongeren. 63% van de jonge NEET's heeft contact met de openbare arbeidsbemiddeling. 48% van de jonge NEET's is een jaar of langer werkloos en ongeschoold. Deze langdurige NEET's zijn minder gekwalificeerd dan de gemiddelde NEET en hebben te kampen met een combinatie van sociaaleconomische problemen. 56% van hen heeft contact met de openbare dienst voor arbeidsvoorziening⁴⁸.

Stedelijke en landelijke gebieden

1,6 miljoen jongeren tussen 15 en 29 jaar wonen in overwegend landelijke gebieden, waar 18% van de bevolking woont. Door het gebrek aan lokale opleidingsmogelijkheden, de belemmeringen voor mobiliteit op het platteland en de familiecultuur kiezen jongeren op het platteland eerder voor een beroepsopleiding aan het einde van de middelbare school, die ze kunnen volgen in een [opleidingscentrum voor leerlingen](#) (CFA) of een beroepsschool.

Tussen 15 en 19 jaar heeft 58% van de jongeren op het platteland een leer- of beroepsopleidingscontract, 13 procentpunten meer dan jongeren in stedelijke gebieden. Over het algemeen hebben van de jongeren tussen 17 en 29 jaar die het onderwijssysteem hebben verlaten, minder jongeren in plattelandsgebieden dan in stedelijke gebieden (28% tegenover 37%) een hogeronderwijsdiploma, en meer jongeren hebben een baccalaureaatsdiploma (29%) of een beroepsopleidingsdiploma (27%). 7,3% van de jongeren in plattelandsgebieden heeft een universitair diploma van de 2e of 3e cyclus, vergeleken met 15,4% van de jongeren in stedelijke gebieden. Tussen 15 en 19 jaar hebben ze zelfs bijna twee keer zoveel kans op een baan als stedelijke jongeren (respectievelijk 19% en 11%).

Tussen 25 en 29 jaar worden de verschillen kleiner, hoewel de arbeidsparticipatie van jonge stedelijke mannen iets lager blijft (74% tegenover 82%). 61% van de werkzoekenden jonger dan 25 jaar is vrouw.

1.2.2. Jeugdwerkgelegenheidsbeleid

- De openbare dienst voor arbeidsvoorziening in de regio's wordt beheerd door de staat en vertegenwoordigers van de belangrijkste actoren die verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van het werkgelegenheidsbeleid op lokaal niveau: de nationale dienst voor arbeidsvoorziening [Pôle emploi](#), [lokale missies](#) en instanties die gespecialiseerd zijn in de beroepsintegratie van gehandicapten, het netwerk Cap Emploi. Het verenigt alle publieke,

⁴⁸ Bron: INSEE (Nationaal Instituut voor Statistiek en Economische Studies) FOCUS - n°285 (10.01.2023) [After a peak due to health crisis, the proportion of young neither in employment, nor in education and training is falling again](#)
Bron: DARES (Direction de l'animation de la recherche, des études et des statistiques) Analyses - n°006 (February 2020) [Young people who are neither in education, employment nor training \(NEET\) : which profiles and which pathways?](#)

en private actoren die verantwoordelijk zijn voor de implementatie van beleid op het gebied van werkgelegenheid en beroepsopleidingen. De SPE staat onder toezicht van het [Ministerie van Arbeid](#), en meer specifiek onder dat van de [Algemene Delegatie voor Werkgelegenheid en Beroepsopleiding](#) (DGEFP).

- [Het agentschap France compétences](#), dat op 1 januari 2019 werd opgericht door de [wet van 5 september 2018 over de vrijheid om een beroepstoekomst te kiezen](#), heeft als doel de financiering, regulering en verbetering van beroepsopleidingen en stages te waarborgen.
- De belangrijkste autoriteit die verantwoordelijk is voor het jeugdbeleid is momenteel het Ministerie van Onderwijs en Jeugd, dat met name vertrouwt op zijn Directoraat voor Jeugd, Volksonderwijs en Verenigingsleven ([DJEPVA](#)).
- Naast de competenties in verband met economische ontwikkeling, het beheer van middelbare scholen, regionale planning en transportbeheer, hebben de gewesten competenties in de uitvoering van het beleid voor beroepsopleiding en werkzoekenden, en de integratie van jongeren.

Arbeidsmarkt

Volgens het [Franse economiedashboard](#) van het INSEE is in 2021 87,4% van de werkgelegenheid in loondienst, 76,1% in de dienstensector en 41% vrouw. Dit percentage daalt licht (48% in 2020). Als jongeren een baan hebben, is die meestal tijdelijk⁴⁹.

In [2022](#) bedraagt het NEET-percentage van jongeren tussen 15 en 29 jaar 11,8%. Dit percentage, dat eind 2019 12,3% bedroeg, bereikte zijn hoogtepunt medio 2020 tijdens de Covid-19 pandemie (15,8%). Er zijn met name langdurig NEET's, die al een jaar of langer zonder opleiding of werk zitten en die in 2021 48% van deze categorie zullen uitmaken.

De Franse arbeidsmarkt wordt gekenmerkt door de aanwezigheid van werknemers met "korte" contracten en vaste contracten. [Speciale arbeidsvormen](#) (contracten voor bepaalde tijd, uitzendwerk, gesubsidieerde contracten en leercontracten) zijn ontwikkeld en vormen de belangrijkste arbeidsvorm voor jongeren. Meer dan de helft van alle banen in de leeftijdsgroep van 15-24 jaar zijn speciale vormen van werk.

Werkgelegenheidsmaatregelen voor jongeren

- De verplichting om een opleiding te volgen tot de leeftijd van 18 jaar werd ingevoerd door [de wet van 26 juli 2019](#). Tussen 16 en 18 jaar moet elke jongere die geen onderwijs volgt, ofwel worden toegelaten tot een school of een stageprogramma, ofwel een baan, vrijwilligerswerk voor de maatschappij, een ondersteuningsprogramma of sociale en professionele integratie worden aangeboden. De [lokale missies](#) zijn verantwoordelijk voor het implementeren van identificatie- en ondersteuningsacties.
- Voor jongeren van 16 tot 25 jaar (of 29 als ze erkend zijn als gehandicapte werknemer), die geen student zijn, geen opleiding volgen en moeilijk toegang krijgen tot duurzaam werk, biedt het [jongerencontract voor engagement](#) (CEJ) een grondig vernieuwde en intensieve individuele begeleiding, met als doel een snellere en duurzame intrede op de arbeidsmarkt. CEJ wordt geïmplementeerd door [Pôle emploi](#) en de [lokale missies](#).
- Het Tweedekansprogramma, gefinancierd door het [Ministerie van Arbeid, EPIDE](#) en de [Tweedekansscholen](#) (E2C) biedt voortijdige schoolverlaters tussen 17 en 25 jaar een opfriscursus over de basisprincipes van het onderwijs en ondersteunt gemotiveerde jongeren bij het opbouwen van hun persoonlijke en professionele project.
- Het [leercontract](#) (16 tot 29 jaar) is gebaseerd op het principe van afwisselend theoretisch onderwijs in een [opleidingscentrum](#) (CFA) of opleidingsinstelling en vakonderwijs bij de werkgever, met het oog op het behalen van een staatsdiploma.
- De [professionaliseringsovereenkomst](#) (16 tot 25 jaar en andere begunstigen volgens bepaalde criteria) is een arbeidsovereenkomst tussen een werkgever en een werknemer. Ze maakt het mogelijk om een beroepskwalificatie te verwerven die erkend is door de staat en/of de beroepssector.
- [Het plan "1 jongere, 1 oplossing"](#), gelanceerd in 2020, wil een oplossing bieden aan elke jongere (15 tot 30 jaar). Het mobiliseert een reeks hefboomen: hulp bij aanwerving, opleiding, ondersteuning, financiële hulp voor jongeren in moeilijkheden, enz. om te reageren op alle situaties⁵⁰.

⁴⁹ Bron: Europese Commissie - Jeugd Wiki (Laatste update: 17.03.2023) [France- General context](#)

⁵⁰ Bron: Ministerie van Arbeid, Werkgelegenheid en Integratie – [Youth measures](#)

1.2.3. Ondernemerschap in Frankrijk

Statistieken

Het aantal nieuwe bedrijven steeg in alle regio's met minstens 9%. Deze groei is opvallend in de meeste sectoren: de sectoren die het meest bijdragen zijn vervoer en opslag (+25%), gespecialiseerde, wetenschappelijke en technische activiteiten (+17%) en andere huishoudelijke diensten (+42%). 40,2% van de eenmanszaken is jonger dan 30 jaar⁵¹.

De gemiddelde leeftijd van de eenmanszaak is 35 jaar (41% is vrouw). Vrouwen zijn in de meerderheid in gezondheidszorg en maatschappelijk werk (74%), overige huishoudelijke diensten (74%), industrie (60%) en onderwijs (52%). Het aandeel mannen is het grootst in de bouw (98%), vervoer en opslag (90%) en informatie en communicatie (74%)⁵².

Ondersteuning van ondernemerschap voor jongeren

De overheid heeft programma's en instrumenten geïntroduceerd om de eerste fondsenwerving die startende bedrijven nodig hebben te vergemakkelijken. Veel van deze programma's worden geïmplementeerd via de [Bpifrance](#) (Franse openbare investeringsbank), die zowel kan investeren in bedrijfsprojecten als deze kan financieren. [Het ministerie van Economische Zaken](#) bevordert ook de oprichting van startende ondernemingen, met name door particulieren aan te moedigen om in startende ondernemingen te investeren.

- Het [PEA - aandelenspaarplan \(Plan d'épargne en actions\)](#) waarmee een portefeuille van aandelen in Europese bedrijven kan worden verworven terwijl, onder bepaalde voorwaarden, belastingvrijstelling wordt genoten.
- De oprichting van [business-angel](#) groepen en business-angel investeringsmaatschappijen is vergemakkelijkt door een versoepeling van het belastingstelsel dat van toepassing is op dergelijke lichamen.
- Het [wettelijke kader voor participatieve financiering](#) is versoepeld zodat startende bedrijven er toegang toe hebben. Dit type financiering is bijzonder geschikt voor innovatieve bedrijven.
- Innoverende jonge bedrijven die onderzoeks- en ontwikkelingsprojecten uitvoeren en het statuut van [jonge innoverende onderneming](#) genieten, kunnen genieten van een vrijstelling van winstbelastingen en sociale bijdragen⁵³.

Financiering voor jonge ondernemers

- [Bpifrance](#) financiert en ontwikkelt bedrijven in elke fase van hun ontwikkeling door het verstrekken van kredieten, garanties, innovatiesteun en aandelenkapitaal.
- Het [Franse fonds voor technologieversnelling](#) geeft een impuls aan particuliere Franse startersversnellers. 200 miljoen, die de staat kan co-investeren in aandelenkapitaal of quasi-aandelenkapitaal in particuliere initiatieven.
- Het [ministerie van Hoger Onderwijs en Onderzoek](#) is ook verantwoordelijk voor het stimuleren van startende bedrijven via het I-LAB-programma, dat de oprichting van innovatieve bedrijven ondersteunt. Daarnaast hebben verschillende universiteiten hun eigen opstartprogramma's en incubators opgezet, zoals de incubator [Polytech Start-up Lounge](#).
- Een aantal regio's en gemeenten stimuleert de oprichting van startende ondernemingen op hun grondgebied door jonge ondernemers te begeleiden, hen financieel te ondersteunen en hen te informeren over bestaande netwerken.
- [10.000 ondernemers](#) wil de cultuur en het verlangen naar ondernemerschap overbrengen op jongeren van 13 tot 25 jaar. De acties zijn gebaseerd op 3 prioriteiten: gelijke kansen voor elke jongere aanmoedigen, ondernemerschap door vrouwen onder jongeren bevorderen en jongeren voorbereiden op de wereld van morgen.
- De [Association Jeunesse et Entreprises - AJE](#) (Associatie Jongeren en Ondernemingen) heeft als doel jongeren te helpen de zakenwereld te ontdekken om deze beter te integreren. Deze ambitie is gebaseerd op sterke, duurzame en innovatieve acties die samen met lokale of nationale partnerbedrijven worden uitgevoerd.

⁵¹ Bron: INSEE Première - n°1892 (02.02.2022) [Boom in the creation of companies and micro-entrepreneurs in 2021](#)

⁵² Bron: INSEE Première - n°1922 (15.09.2022) [Four of ten entrepreneurs were employees before starting their business](#)

⁵³ Bron: European Commission Youth Wiki (Last update: 17 March 2023) [France - Overview - Employment & Entrepreneurship - Start-up funding for young entrepreneurs](#)

- [Entreprendre Pour Apprendre](#) (Ondernemen om te Leren) is een federatie van 17 verenigingen die erkend zijn door het [Ministerie van Onderwijs en Jeugd](#). De activiteiten zijn erkend als een aanvulling op de school. Het brengt jongeren, begeleiders en professionals uit de bedrijfswereld samen om elkaar te verrijken. Het doel is om iedereen de kracht te geven om zijn of haar volledige potentieel te bereiken door middel van een collectieve ervaring: de [Mini-Enterprise®](#)⁵⁴.
- [Pépité France](#) (studentencentra voor innovatie, overdracht en ondernemerschap) werkt aan de bewustwording van de ondernemersgeest, biedt training en ondersteuning voor de projecten van studenten en jonge afgestudeerden van het hoger onderwijs. Het organiseert een continuüm van ondersteuning voor jongeren, die het [statuut van student-ondernemer](#) genieten, vanaf het ontstaan van het idee tot de realisatie ervan.
- [Moovjee](#) (Beweging voor jonge en student-ondernemers) heeft 3 belangrijke actielijnen: ondersteunen (via het mentorprogramma), promoten (met de Moovjee-prijs), informeren en ondersteunen (de toegang tot de hefboomen van creatie en ontwikkeling vereenvoudigen).
- De National Association [Les Entrepreneuriales](#) (ANLE) ontwerpt, verspreidt en kwalificeert het gratis certificeringsprogramma [Les Entrep'](#), om het ondernemerspotentieel van elke jongere te onthullen of te versterken.
- [Enactus France](#) ondersteunt middelbare scholieren, studenten en professionals bij het ontwikkelen van hun vaardigheden om te ondernemen en te handelen⁵⁵.
- [Acre](#) is een vorm van steun voor startende bedrijven in de vorm van een gedeeltelijke vrijstelling van socialezekerheidsbijdragen gedurende de eerste 12 maanden van activiteit.
- Het doel van de JEU-status ([Jonge Universitaire Onderneming](#)) is om de oprichting van bedrijven uit het hoger onderwijs te ondersteunen. Hiervoor genieten de oprichters sociale en fiscale voordelen die vergelijkbaar zijn met die van de [JEI \(Jonge Innovatieve Onderneming\)](#).
- [Adie kan een forfaitaire overheidsbonus van €3.000 toekennen aan jonge ondernemers](#) in een situatie van sociale inclusie, om elke behoefte te financieren die verband houdt met de oprichting van een bedrijf.
- Het [programma "1youth 1mentor"](#) biedt jongeren tussen 18 en 30 jaar die zich inzetten voor het ondernemerschap een mentorprogramma van minimaal 6 maanden. De mentoren zijn (ex-)ondernemers die ervaring hebben met het opzetten van een bedrijf en ondernemerschap⁵⁶.

Sociaal ondernemerschap

Sociale en milieuproblemen zijn de meest urgente problemen om op te lossen volgens het grote publiek en sociale ondernemers. Klimaatverandering is het meest urgente probleem voor sociale ondernemers in 2021 (81%), gevolgd door werkloosheid (56%). Ook gekoppeld aan de Covid-19 crisis, komt gezondheid op de derde plaats voor sociale ondernemers met 45%. 61% van de sociale ondernemingen zegt op zoek te zijn naar financiële steun door middel van samenwerkingsverbanden en voor 27% zijn dat subsidies. In tijden van crisis lijkt de logica van samenwerkingsverbanden zich dus te richten op financiële behoeften, maar blijft deze gericht op andere marktverwachtingen⁵⁷.

47% van de jongeren tussen 18 en 30 jaar wil een eigen bedrijf beginnen. De pandemie heeft een paradoxaal effect gehad op de motivatie om een eigen bedrijf te starten: 47% van de 18- tot 30-jarigen zegt een eigen bedrijf te willen beginnen (53% voor de 18- tot 24-jarigen). Dit verlangen wordt gedreven door het verlangen naar vrijheid en onafhankelijkheid, de primaire drijvende kracht achter het oprichten van een eigen bedrijf, dat ruim voor elke andere motivatie wordt genoemd. Jongeren hechten steeds minder aan het statuut van werknemer en verkiezen nu het statuut van zelfstandige, ook al zijn ze zich bewust van de risico's die gepaard gaan met het opstarten van een bedrijf. Bij de risico's leggen ze meer de nadruk op hun gebrek aan ervaring. Ook de werkonzekerheid baart hen zorgen. De angst voor financiering blijft het belangrijkste. Voor 65% van de jongeren is het starten van een bedrijf vooral een manier om een verschil te maken in de wereld. In 2022 ziet 31% van hen een model voor zich waarbij alle werknemers beslissingsbevoegdheid hebben, 29% zou bereid zijn een bedrijf op te starten dat sociale banden kan creëren en kan bijdragen aan de ontwikkeling van hun regio en 27%

⁵⁴ Bron: Bpifrance Création (Augustus 2021) [Networks dedicated to raising awareness of entrepreneurship among young people](#)

⁵⁵ Bron: Bpifrance Création (Augustus 2021) [Networks dedicated to support young people](#)

⁵⁶ Bron: Bpifrance Création (Oktober 2021) [Support for young people](#)

⁵⁷ Bron: Convergences (Juli 2021) [Social Entrepreneurship – Barometer 2021](#)

zou de voorkeur geven aan een project dat verband houdt met duurzame ontwikkeling of het milieu⁵⁸.

1.2.4. Groene economie / bedrijfsleven / ondernemerschap

Context

Ongeveer 80 000 mensen onder de 30 jaar werken in de groene economie. Ze werken vooral in de energie- en waterproductie en -distributie (20%) en in de natuur- en milieubeschermingssector (30%). Wat de "groene" beroepen betreft, werkt de meerderheid in toerisme en amusement (39%).

- De activiteiten van de groene economie zijn goed voor bijna 1 miljoen banen, verdeeld over:
- Eco-activiteiten (afvalverwerking, afvalwaterbeheer en hernieuwbare energie). Slechts 5% van de banen is daadwerkelijk gewijd aan milieubescherming;
  - Perifere activiteiten, die betrekking hebben op de productie en distributie van water, het beheer van groene ruimten, transport en het beheer van natuurlijke hulpbronnen.
- Er wordt een onderscheid gemaakt tussen zogenaamde "groene" banen (die verband houden met het milieu) en "groene" banen (die milieuvaardigheden omvatten of waarschijnlijk zullen omvatten).
- 144.000 mensen werken op het gebied van milieubescherming, beheer en ontwikkeling van hulpbronnen en hernieuwbare energie.
  - De groene beroepen (uitgeoefend door 3,8 miljoen mensen), waarvan 2/3 werkzaam is in activiteiten die niet direct verband houden met het milieu: bouw, industrie, transport, landbouw, onderhoud van groene ruimten.

Volgens de [vereniging Pexé](#) hebben eco-ondernemingen 15 werknemers en bijna 70% van hen minder dan 19 werknemers. De eco-bedrijven zijn lokaal verankerd en de sector is gestructureerd in netwerken, clusters en concurrentieclusters. Bijna 80% van de managers denkt erover om mensen aan te werven, maar ze benadrukken dat het moeilijk is om mensen met het "juiste" profiel te vinden (bijv. ingenieurs, landbouwkundigen, energiespecialisten, verkopers, enz.)

Plaats van jongeren

20% van de beroepen in de groene economie wordt uitgeoefend door werknemers jonger dan 30 jaar. Wat groene banen betreft, zijn jongeren meer aanwezig in de beroepen energie- en waterproductie en -distributie (20%) en natuur- en milieubescherming (30%).

Van de groenberoepen zijn de beroepen in toerisme en entertainment het jongst (39% is jonger dan 30 jaar), omdat ze vaak worden uitgevoerd door studenten tijdens hun studie. Ook in het onderhoud van groene ruimten is 33% van de werknemers jonger dan 30 jaar. Volgens het laatste rapport over groene banen van SDES, [de statistische dienst van het Ministerie van Ecologie](#), heeft bijna 16% van de pas afgestudeerden de wens om in eco-activiteiten te gaan werken.

Het [10Kverts-programma](#), dat in 2018 werd gelanceerd door het [ministerie van Ecologische Transitie en Solidariteit](#) en het [ministerie van Arbeid \(als onderdeel van het vaardighedeninvesteringsplan 2018-2022 van de regering\)](#), heeft tot doel jongeren op te leiden in groene en vergroenende banen, in beroepen die verband houden met recycling en circulaire economie⁵⁹.

Franse ondersteuningsnetwerken voor eco-ondernemers

- [Ecopreneurship of France](#) werkt samen met de oprichters of managers van ecobedrijven die goederen en diensten willen produceren die de impact op het milieu kunnen meten, voorspellen, beperken of corrigeren. Het biedt ook ondersteuning aan ontwerpers van ecotechnologieën ([training en coaching](#)).
- [PEXE](#) is de nationale vereniging van clusters, concurrentieclusters en beroepsverenigingen in de sectoren milieu- en energiebeheer. PEXE werkt aan de oprichting van nieuwe netwerken en gaat partnerschappen aan met buitenlandse

⁵⁸ Bron: France Active - Survey OpinionWay for France Active (17.02.2022) [1 in 2 young people want to become entrepreneur, and many of them want to start a committed business](#)

⁵⁹ Bron: CIDJ#InfoJeunesse (2020) [Green economy environment – Sectors that are recruiting 2019-2020](#)

Bron: Ministerie van Arbeid, Werkgelegenheid en Inclusie (14.05.2018) [Launch of 10.000 training courses for green and greening professions](#)

netwerken, om goede praktijken uit te wisselen, gemeenschappelijke acties te bevorderen en de specifieke kenmerken van elk netwerk zichtbaar te maken ([Acties uitgevoerd door PEXE](#)).

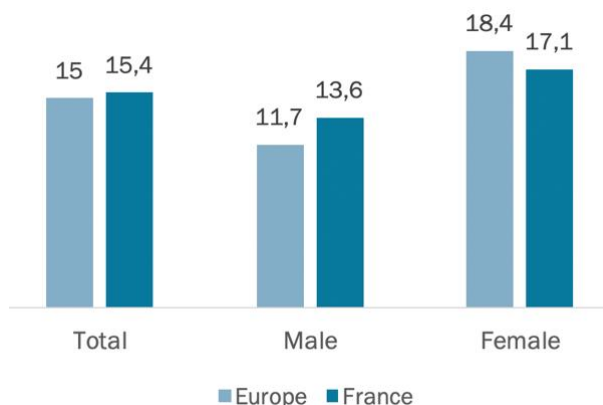
- [Going Green](#) heeft als doel de groene economie te bevorderen en de dialoog tussen het bedrijfsleven en publieke belanghebbenden te versterken. Het is een platform voor ondernemers die betrokken zijn bij duurzame ontwikkeling.

Enkele Franse en Franstalige opleidingen en MOOC's

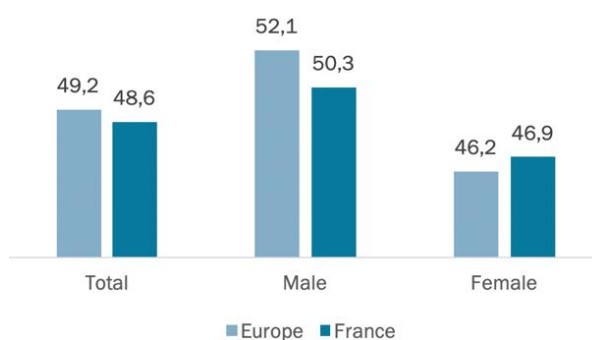
- [Het SCP/RAC](#) (Regionaal Activiteitscentrum voor Duurzame Consumptie en Productie) biedt technische ondersteuning op het gebied van eco-ondernemerschap en eco-ontwerptraining. Het centrum heeft een specifieke [trainingsmethode voor eco-ondernemers](#) ontwikkeld.
- De MOOC "[De ondernemersgeest van jongeren cultiveren](#)", gecreëerd door Bpifrance Création, biedt middelen voor een ondernemende aanpak. Het staat open voor onderwijsteams van middelbare scholieren, studenten en leerlingen die een project willen uitvoeren en de ondernemersgeest van jongeren willen ontwikkelen.
- De [JeClimate](#) toolbox, gelanceerd door het [Institute of the Francophonie for Sustainable Development \(IFDD\)](#), een gespecialiseerd orgaan van de [Internationale Organisatie van de Francophonie \(OIF\)](#), bestaat uit trainingsmodules en dynamische tools om de toekomstige ondernemer te begeleiden.
- Het initiatief [Doelstelling 2030 heeft](#) dus tot doel concrete vooruitgang op het gebied van duurzame ontwikkeling te bevorderen door de uitvoering van de [2030-agenda voor duurzame ontwikkeling](#). Het wil tegemoetkomen aan hun behoefte aan gespecialiseerde opleidingen en innovatieve acties en oplossingen ondersteunen die sociale inclusie, economische vooruitgang en bescherming van de planeet combineren.

1.2.5. Frankrijk - landkaart NEET's

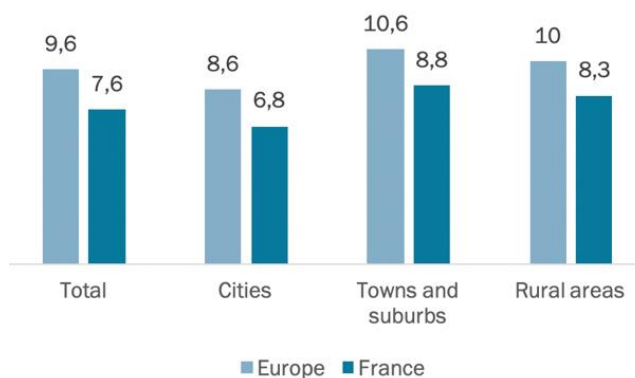
NEET-percentages naar geslacht, leeftijd en arbeidssituatie (% van mensen tussen 15 en 29)⁶⁰

Arbeidsparticipatie van jongeren naar geslacht, leeftijd en opleidingsniveau (% van mensen tussen 15 en 29)⁶¹

Voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding naar geslacht en urbanisatiegraad (% van de personen van 18 tot 24)⁶²

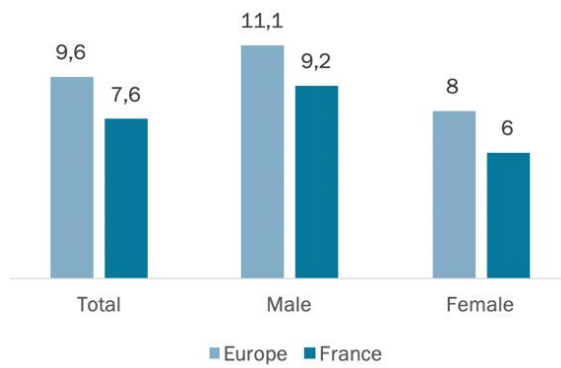

⁶⁰ Bron: Eurostat (Laatste update: 26.04.2023) [Young people neither in employment nor in education and training by sex, age and labour status \(NEET rates\)](#)

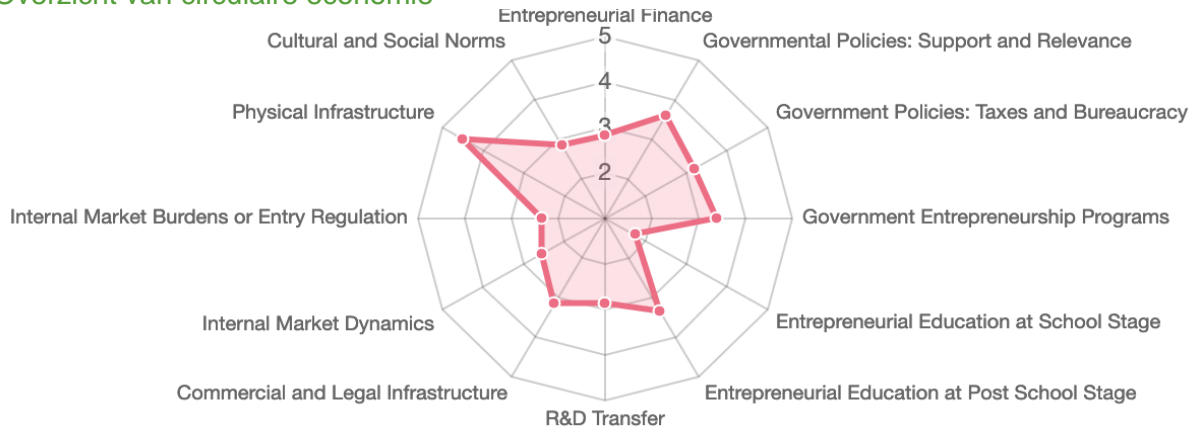
⁶¹ Bron: Eurostat (Laatste update: 26.04.2023) [Youth employment by sex, age and educational attainment level](#)

⁶² Bron: Eurostat (Laatste update: 26.04.2023) [Early leavers from education and training by sex and degree of urbanisation](#)

Voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding naar geslacht en arbeidssituatie (% van personen van 18 tot 24 jaar)⁶³

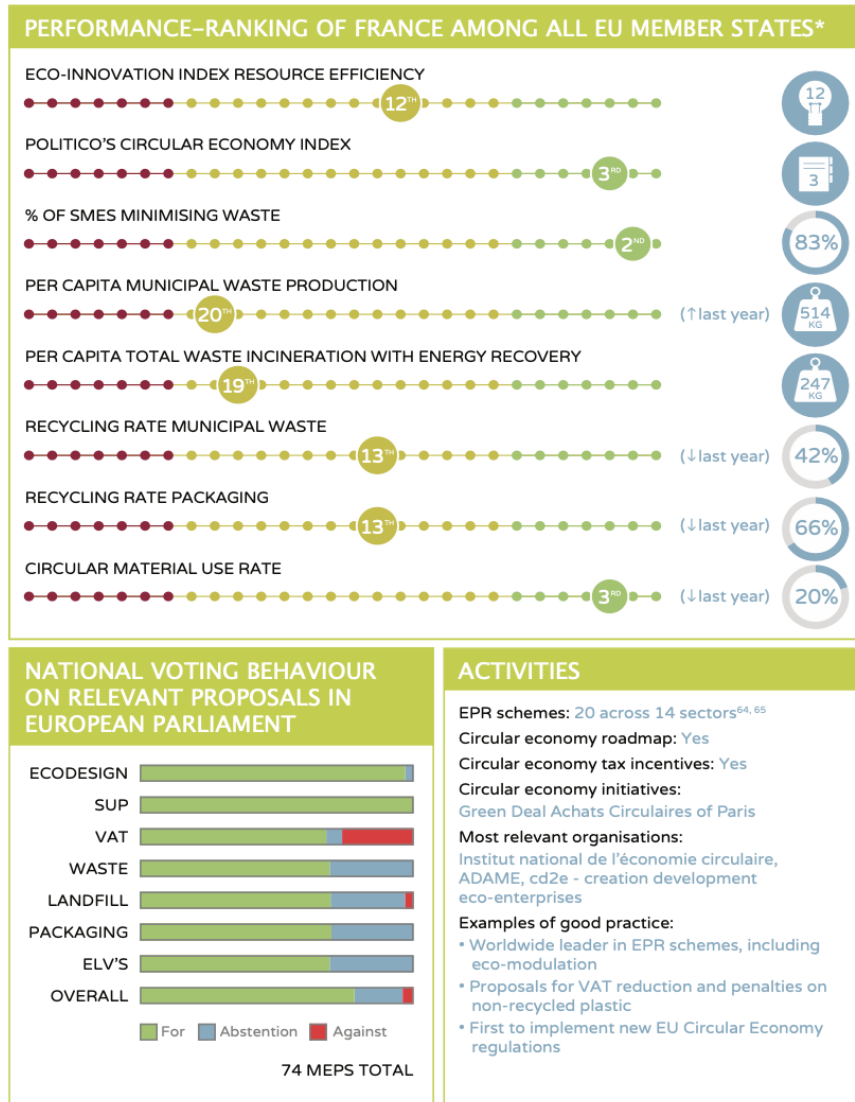
Overzicht van circulaire economie⁶⁴

⁶³ Bron: Eurostat (Laatste update: 26.04.2023) [Early leavers from education and training by sex and labour status](#)

⁶⁴ Bron: [Global Entrepreneurship Monitor – Economy profiles](#)

Overzicht van circulaire economie⁶⁵

⁶⁵ Bron: Ecopreneur.eu - European Sustainable Business Federation (2019) [Circular economy update overview of circular economy in Europe](#)

1.3. Hongarije

1.3.1. NEET's

Statistieken

Volgens de gegevens van Eurostat⁶⁶ bedraagt in 2021 in Hongarije het percentage jongeren tussen 19 en 25 jaar dat noch studeert noch werkt 8,7% voor mannen en 14,8% voor vrouwen. 19,4% van de 20-34-jarigen werkte niet en volgde geen opleiding: voor mannen 10,1%, voor vrouwen 29,2%.

De COVID-19-pandemie had een impact op alle economische activiteiten en werkgelegenheidscijfers, niet alleen in Hongarije, maar ook wereldwijd. De jeugdwerkloosheid steeg van 14% in 2019 vóór de pandemie tot ongeveer 18% in 2021. Er zijn echter enkele verbeteringen zichtbaar, van 18,2% in april 2021 daalde de jeugdwerkloosheid tot 17,3% in mei 2021⁶⁷.

Stedelijke en landelijke gebieden

Het NEET-cijfer toont een aanzienlijke verbetering van bijna 40% tussen 2009 en 2019 in de stedelijke omgeving voor alle leeftijdsgroepen. Een lichte verbetering kan worden vastgesteld in de steden en stedelijke omgeving, die tussen 2009 en 2019 25% bedraagt voor alle leeftijdsgroepen. Er zijn echter speciale diensten en gerichte programma's nodig om een verschil te maken voor NEET-jongeren. De jongste mensen (15-19 jaar) hebben het hoogste werkloosheidspercentage, en dit is niet afhankelijk van het type vestiging/gebied. Volgens de laatste gegevens was het werkloosheidspercentage van deze leeftijdsgroep in 2019 23,30%: 22,80% in steden en buitenwijken en 22,40% op het platteland (stadsgegevens zijn niet beschikbaar voor deze leeftijdsgroep).

De werkloosheidscijfers zijn het laagst in de steden: in 2019 8,20% onder de bevolking van 20-24 jaar, 3,90% in de volgende leeftijdsgroep (20-24 jaar) en slechts 2,80% onder jongeren van 30-34 jaar (de laatste gegevens hebben betrekking op 2018, omdat er geen gegevens beschikbaar zijn voor 2019).

NEET's hebben te maken met veel problemen: sociale uitsluiting, gebrek aan kansen (bijv. op het gebied van onderwijs, gezondheidszorg, infrastructuur, openbaar vervoer en arbeidsmarktomstandigheden), een lage sociaaleconomische status en een gebrek aan relaties buiten de besloten leefgemeenschappen. NEET-jongeren worden geconfronteerd met deze multidimensionale problemen, regionale verschillen en een gebrek aan goede diensten⁶⁸.

1.3.2. Jeugdwerkgelegenheidsbeleid

Het jeugdwerkgelegenheidsbeleid van de overheid is voornamelijk gerelateerd aan het [Jeugdgarantieplan](#) en de overheidsinstantie die verantwoordelijk is voor de beleidsvorming is dan ook het [Ministerie voor Economische Ontwikkeling](#).

De beleidsrichtingen laten ook een toenemende nadruk op beroepsopleiding zien, in overeenstemming met de richtingen die de [Hongaarse Kamer van Koophandel en Industrie](#) wenselijk acht.

Het bevorderen van ondernemerschap is ook een belangrijke doelstelling van werkgelegenheidsgerelateerd jeugdbeleid. Hoewel er geen specifieke overheidsstrategie is om de ondernemersvaardigheden van jongeren te ontwikkelen, komt het onderwerp zelf wel aan bod in verschillende strategische documenten, waaronder de [Nationale Jeugdstrategie](#), en wordt er veel nadruk op gelegd in het openbaar onderwijs⁶⁹.

Arbeidsmarkt

Volgens gegevens van het [Hongaarse Centraal Bureau voor de Statistiek \(HSCO\)](#) uit 2022 steeg de arbeidsparticipatie van de 15-29-jarigen in 2014 tot boven de 40% en bereikte deze

⁶⁶ Bron: Eurostat - Statistieken uitgelegd (26.05.2023) [Statistieken over jongeren die noch aan het werk zijn, noch onderwijs of een opleiding volgen](#)

⁶⁷ Bron: M.O.T.H.E.R. Project (27.01.2022) [The situation of NEET youth in Hungary](#)

⁶⁸ Bron: COST Europese samenwerking op het gebied van wetenschap en technologie - COST-actie 18213 (december 2020) [Rural NEETs in Hungary – 2009-2019 overview](#)

⁶⁹ Bron: Europese Commissie - Jeugd Wiki (Laatste update: 02.04.2023) [Hungary – Employment and entrepreneurship](#)

in 2019 47,1%, wat een terugkeer is naar het niveau van voor de crisis. De arbeidsparticipatie van jongeren tussen 15 en 24 jaar bedroeg 27,5% vergeleken met het EU-gemiddelde van 32,7% in 2021. Het percentage mensen met een deeltijd baan is erg laag in de samenleving als geheel en dat is bij jongeren niet anders. De arbeidsparticipatie van jongeren onder 15-24 jaar was ongeveer 27% in de eerste helft van 2022 en is niet significant veranderd ten opzichte van 2021.

De arbeidsmogelijkheden van jongeren zijn de afgelopen jaren aanzienlijk veranderd. Volgens gegevens van Eurostat ontdekte de [Oeconomus Economic Research Foundation](#) dat het aandeel van degenen die naast hun studie werken tussen 2009 en 2016 aanzienlijk is toegenomen. Jongeren die tijdens hun studie werkervaring hebben opgedaan, lopen minder kans om werkloos te worden nadat ze hun diploma hebben behaald.

Het overheidsbeleid zorgt er ook voor dat jongeren de kans krijgen om werkervaring op te doen tijdens hun studies in het hoger onderwijs via de verplichte stage die is opgenomen in de [Wet CCIV van 2011 betreffende het Nationaal Hoger Onderwijs](#)⁷⁰.

Werkgelegenheidsmaatregelen voor jongeren

De ruggengraat van het systeem is het actieve arbeidsmarktprogramma Jeugdgarantie. De [National Employment Service](#) (PES), die de garantie uitvoert, coördineert het systeem onder dit programma. Het programma heeft als doel de intrede van jongeren onder de 25 jaar op de arbeidsmarkt te bevorderen door het verstrekken van loonsubsidies, ondersteuning bij ondernemerschap en training gekoppeld aan arbeidsmarktdiensten zoals hulp bij het zoeken naar een baan of mentorschap.

Het doel van de [GINOP-5.1.10-18](#) en [GINOP-5.2.7-18](#) is om steun te verlenen aan jonge ondernemers in de achtergestelde regio's van Hongarije. In het kader van de projecten kunnen de aanvragers professionele ondersteuning krijgen om hun ondernemingsplan op te stellen, de vaardigheden te verwerven om hun bedrijf op te starten en financiële steun te krijgen. De organisaties die het programma uitvoeren zijn:

- [Programmabureau Széchenyi](#),
- [Nationale Vereniging van Jonge Ondernemers \(FIVOSZ\)](#),
- [De Hongaarse Stichting voor Ondernemingsbevordering](#),
- [Stichting Polytechniek Boedapest](#),
- [OFA Non-profit Kft.](#)

In het kader van het programma bieden de organisaties jongeren een opleiding om de nodige vaardigheden en kennis te verwerven om ondernemer te worden en een bedrijf te leiden (ondersteuning, advies en mentoring).

In 2021 was een van de belangrijkste jeugdgerelateerde bepalingen [de vrijstelling van inkomstenbelasting](#) onder de 25 jaar vanaf januari 2022.

In de eerste helft van 2019 is een nieuwe stagetoepassing ([GINOP 5.2.4-16](#)) voorbereid die de integratie van jongeren met beroepskwalificaties jonger dan 25 jaar wil ondersteunen. Het doel is om micro-, kleine en middelgrote ondernemingen aan te moedigen om stageplaatsen te creëren zodat jongeren echte werkervaring kunnen opdoen, wat hun inzetbaarheid en kansen op de arbeidsmarkt op de lange termijn kan verbeteren.

- De bedrijven nemen de stagiairs 9 maanden fulltime in dienst met loonsubsidie en nemen ze daarna nog 4,5 maand op eigen kosten in dienst.
- KMO's kunnen de verleende steun gebruiken om de lonen van leerlingen te financieren en de extra kosten voor het in dienst nemen en opleiden van leerlingen te dekken. Het geplande budget wordt medegefinancierd door het [Europees Sociaal Fonds \(ESF\)](#) en de begroting van Hongarije.
- Een aanvullend programma ondersteunde ook de succesvolle implementatie van het stageprogramma: Stageprogramma - ondersteunende diensten.

Directe jobcreatie buiten het Jeugdgarantieprogramma is niet strikt gerelateerd aan jeugdwerkgelegenheid. De rol van de [publieke werkregeling](#) moet worden genoemd: langdurig werklozen moeten werken op de secundaire arbeidsmarkt om een (lager dan minimumloon) salaris te krijgen en de mogelijkheid om overheids subsidies te ontvangen. Hoewel het

⁷⁰ Bron: Europese Commissie - Jeugd Wiki (Laatste update: 02.04.2023) [Hungary - General Context](#)

expliciete doel van de regeling is om werknemers te helpen terugkeren naar de primaire arbeidsmarkt.

De [Support of the enterprises employment](#) was een overheidsinitiatief om niet-terugbetaalbare steun te verlenen aan werkplaatsen die geregistreerde werkzoekenden jonger dan 25 jaar in dienst nemen of die minstens een maand als werkzoekende geregistreerd staan. De werkgever kon deze steun gedurende 6 maanden ontvangen om de (door de werkgever betaalde) sociale bijdragen te verminderen⁷¹.

1.3.3. Ondernemerschap in Hongarije

Statistieken

Er zijn momenteel ongeveer 510.000 startende ondernemers in Hongarije (d.w.z. ondernemers die een bedrijf starten of leiden dat minder dan 42 maanden oud is)⁷². Bijna de helft (49,7%) denkt dat het gemakkelijk is om een bedrijf te starten en een derde (36,5%) gelooft dat er goede mogelijkheden zijn om in de komende zes maanden een bedrijf te starten. Dit zijn enkele van de bevindingen van het nieuwe [nationale rapport GEM Hongarije 2021/2022](#):

- Een groter percentage mannen dan vrouwen vindt het gemakkelijk om een bedrijf te starten.
- Jongeren hebben minder vertrouwen in hun kennis en zijn minder positief over de ondersteunende omgeving voor het starten van een bedrijf, maar zouden dit toch graag doen.
- Wat ondernemersactiviteiten betreft, staat Hongarije in de middenmoot van de GEM-landen.

Volgens het onderzoek bedroeg het aantal beginnende ondernemers 9,8%. Dit is lager dan het GEM-gemiddelde (13,7%). Het percentage gevestigde bedrijven in Hongarije - 8,4% - is echter iets hoger dan het wereldwijde GEM-gemiddelde van 6,8%)⁷³.

Volgens de [GEM](#), uitgevoerd in Hongarije in 2021-2022, is de typische ondernemer tussen de 25-44 jaar. Het onderzoek stelt dat jongeren onder de 25 zich onzeker kunnen voelen over het starten van een bedrijf en dat ze niet geloven dat ze daarvoor de juiste kennis en vaardigheden hebben ([Budapest Lab](#), 2022). Hoewel jongeren een positieve houding hebben ten opzichte van zelfstandig ondernemerschap, geeft de analyse aan dat voor de meeste jongeren werk de algemeen geaccepteerde positieve toekomstvisie op de arbeidsmarkt is. De lage risicobereidheid, de wijdverspreide angst voor mislukkingen, de onvoorspelbare economische situatie (met de frequente veranderingen in het belastingstelsel en de overheidsbureaucratie), het gebrek aan effectief onderwijs over de vaardigheden/competenties die nodig zijn voor ondernemerschap en de overwegend negatieve meningen over ondernemerschap in de samenleving zijn allemaal factoren die bijdragen aan deze percentages.

De huidige trend van steeds meer jongeren die in start-ups werken en de toenemende zichtbaarheid bieden de mogelijkheid om de houding en motivatie op de lange termijn te veranderen. Volgens onderzoek [van de Hongaarse Jeugd 2020](#) overweegt 19% van de 15-29-jarigen om binnen een paar jaar ondernemer te worden⁷⁴.

Ondersteuning van ondernemerschap voor jongeren

Het bevorderen van ondernemerschap is ook een belangrijke doelstelling van werkgelegenheidsgerelateerd jeugdbeleid. Hoewel er geen specifieke overheidsstrategie is voor het ontwikkelen van ondernemersvaardigheden bij jongeren, komt het onderwerp zelf wel aan bod in verschillende strategische documenten, waaronder het [NYS](#), en wordt er veel nadruk op gelegd in het openbaar onderwijs⁷⁵.

- [Young Entrepreneurs Association Hungary \(FIVOSZ\)](#) is een van de belangrijkste pleitbezorgers van startende ondernemers. Deze biedt informatie over overheids- en particuliere mogelijkheden.
- De belangrijkste coördinator voor publieke kansen is [Design Terminal](#), een non-profitorganisatie die zich bezighoudt met zakelijk en cultureel talentmanagement. De

⁷¹ Bron: European Commission - Youth Wiki (Last update: 02.04.2023) [Hungary - Integration of young people in the labour market](#)

⁷² Bron: OECD - [Inclusive Entrepreneurship Policies. Country Assessment Notes \(2020\)](#)

⁷³ Bron: GEM - Global Entrepreneurship Monitor (13.07.2022) [GEM Hungary 2021-2022 National Report](#)

⁷⁴ Bron: Europese Commissie - Jeugd Wiki (Laatste update: 02.04.2023) [Hungary – General Context](#)

⁷⁵ Bron: Europese Commissie - Jeugd Wiki (Laatste update: 02.04.2023) [Hungary – Employment and Entrepreneurship](#)

[activiteiten](#) worden gefinancierd door overheidssubsidies en partnerschappen met bedrijven. Overheidssubsidies worden verstrekt in de vorm van een openbaardienstcontract dat wordt ondertekend met [het kabinet van de premier](#). De [activiteiten](#) omvatten een mentorprogramma voor start-ups, professionele begeleiding, netwerk mogelijkheden, financiering voor ondernemers in de ruimtevaartindustrie, de digitalisering van de start-upsector, in samenwerking met de [Hongaarse Kamer van Landbouw](#), het runnen van een studiebeursprogramma voor start-ups, ondersteuning van start-ups om een Fintech te worden, bijdragen aan het succes van de Europese ruimtevaartprogramma's door innovatieve ideeën te onderzoeken.

- Een nieuw initiatief is het [MVM Edison Light Up!](#) is een innovatie-inschrijving en een start-up wedstrijd voor het ondersteunen van start-ups. Het programma [is gericht](#) op innovatieve ideeën op het gebied van energie, die oplossingen kunnen bieden voor echte problemen, het dagelijks leven voor gebruikers gemakkelijker kunnen maken en de werking van de energiesector efficiënter kunnen maken ⁷⁶.
- [Het programma voor ondernemerschap bij jongeren](#) is bedoeld om jongeren tussen 18 en 25 jaar en geregistreerde werklozen tussen 25 en 30 jaar die geïnteresseerd zijn in het bedrijfsleven en van plan zijn om een eigen bedrijf of micro-onderneming te starten, voor te bereiden op het opstarten van hun eigen bedrijf. Binnen het programma bieden de organisaties jongeren een training (competenties en kennis, bedrijfsvoering, hulp bij het opstellen van een ondernemingsplan, advies en begeleiding).
- Het programma [Enter the market!](#) wordt uitgevoerd door de [Nationale Non-Profit Limited Association \(OFA\)](#) en ondersteunt de oprichting van een bedrijf door jongeren onder de 35 jaar in twee fasen, volgens dezelfde methode als de hierboven genoemde programma's voor jeugdondernemerschap.
- De missie van het [National Research, Development and Innovation Office](#) is het ondersteunen van het wetenschappelijke en innovatieve ecosysteem om een concurrerend Hongarije op te bouwen. Het bureau [ondersteunt](#) ook bedrijfsinnovatie en marktgerichte onderzoeks- en ontwikkelingsactiviteiten.
- Een van de grootste financieringsorganisaties is [Hiventures](#). De [missie](#) van Hiventures is het ondersteunen van innovatieve ideeën van nu en de toekomst en het bevorderen van een duurzaam en waardegenererend ecosysteem van start-ups, MKB-bedrijven en grote ondernemingen in Hongarije. Het fonds is een durfkapitaalbedrijf in staatseigendom, dat financieringsoplossingen wil bieden aan Hongaarse ondernemers met kapitaal uit eigen en EU-middelen. Het [Nationaal Bureau voor Onderzoek, Ontwikkeling en Innovatie](#) en de [Hongaarse Ontwikkelingsbank](#) zijn hun professionele toezichhouders. Hun doelgroep bestaat uit KMO's en grote bedrijven en hun doel is om een langdurige strategische samenwerking met hen aan te gaan. Ze hebben ook een mentornetwerk en de bedrijven hebben de mogelijkheid om professionele ondersteuning te krijgen voor de ondernemingen in de 'pre-zaai fase'.
- Het [Széchenyi Fonds](#) speelt een belangrijke rol in de financiering.
- Andere belangrijke initiatieven in Boedapest worden gecoördineerd door de [Budapest Enterprise Agency Public Foundation](#).
- De [Stichting voor Economische Ontwikkeling van Kleine Ondernemingen](#) ondersteunt het concurrentievermogen van kleine ondernemingen door de ontwikkeling van ondernemerskennis, door de versterking van de non-profitsector en door activiteiten op het gebied van gelijke behandeling.

Belemmeringen voor het oprichten van een bedrijf

Potentiële ondernemers gaven even vaak als het EU-gemiddelde aan dat "faalangst" een belemmering vormde voor het oprichten van een bedrijf in de periode 2015-19 (47,1% vs. 45% voor de EU). Er waren weinig verschillen in het percentage mannen (42,9%) en jongeren (40,6%) dat deze belemmering aangaf. Vrouwen (51,2%) en ouderen (47,9%) gaven echter vaker aan dat faalangst een belemmering vormde om een bedrijf op te richten.

De algemene faalangst lag iets boven het EU-gemiddelde voor alle groepen behalve jongeren. Een van de redenen voor deze resultaten is dat Hongarije vaak slecht scoort op het gebied van media-aandacht voor ondernemerschap en ondernemerschapsonderwijs op pre-tertiair niveau. De nieuwe nationale mkb-strategie 2019-30 probeert dit deels aan te pakken door het profiel van ondernemers te verbeteren, aangezien velen dit niet als een aantrekkelijk carrièrepad beschouwen (mkb-strategie 2019-30).

⁷⁶ Bron: Europese Commissie - Jeugd Wiki (Laatste update: 02.04.2023) [Hungary – Start-up funding for young entrepreneurs](#)

Een andere belangrijke belemmering voor ondernemerschap voor veel mensen uit ondervertegenwoordigde en kansarme groepen is een gebrek aan ondernemersvaardigheden. In de periode 2015-19 was de kans dat volwassenen aangaven dat ze over de vaardigheden beschikten om een bedrijf te starten ongeveer even groot als het EU-gemiddelde (38,5% vs. 42,5%). Over het algemeen hadden mannen in deze periode meer vertrouwen in hun ondernemersvaardigheden dan vrouwen (48% tegen 29,1%). Jongeren gaven iets minder vaak dan het EU-gemiddelde aan dat ze over de vaardigheden beschikten om een bedrijf te starten (31,3% tegenover 37,2%)⁷⁷.

1.3.4. Groene economie / bedrijfsleven / ondernemerschap

Context

Uit het meest recente representatieve onderzoek van [GKI Economic Research Co.](#) bleek dat 21% van de bedrijven hun best deden om hun producten te maken van recyclebare materialen. Bedrijven met minder dan 11 werknemers (26%) en tussen 151-250 werknemers (23%) probeerden het vaakst recyclebare grondstoffen te gebruiken. Volgens een landelijk representatief onderzoek houden micro- en kleine bedrijven het volgende het meest tegen om nog groener te worden:

- gebrek aan middelen of externe steun (zowel van de overheid als van verschillende organisaties),
- voorschriften die vaak veranderen en moeilijk te volgen zijn,
- onvoldoende stimulerende regelgeving.

De rol van het [Global Green Growth Institute \(GGGI\)](#) bestaat uit het ondersteunen van de overheid bij het realiseren van klimaatdoelstellingen op nationaal en internationaal niveau. De geboden ondersteuning omvat de uitvoering van de gewijzigde [Nationale Strategie voor Schone Groei \(NCDS\)](#) op weg naar klimaatneutraliteitsdoelstellingen voor 2050 en beleidsondersteuning in het kader van de [Europese Green Deal \(EGD\)](#). GGGI ondersteunt ook bilaterale klimaatacties in de Westelijke Balkan, gericht op klimaatacties op stadsniveau, energie-efficiëntie in de bouwsector en de ontwikkeling van bankabele projecten. In 2019 heeft GGGI de overheid geholpen bij de ontwikkeling van het [Western Balkans Green Center](#) ter ondersteuning van klimaatacties en bilaterale financiering om de groene transitie in de Balkanregio te bevorderen.

Ondersteunende netwerken/trainingen voor eco-ondernemers

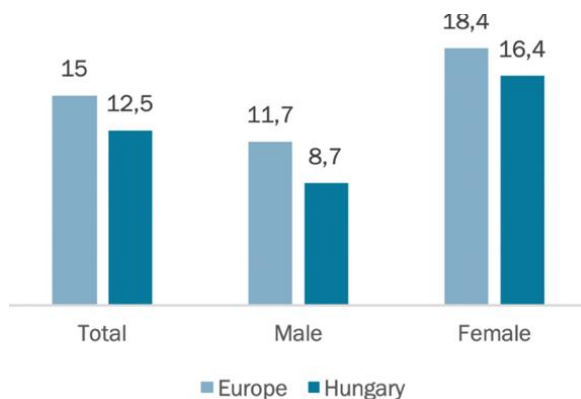
In Hongarije kunnen jongeren leren over groengerichte bedrijven en vakgebieden op universiteiten, organisaties en opleidingen die door grote bedrijven worden aangeboden.

- [MNB-EduLab](#), een dochteronderneming van [Magyar Nemzeti Bank](#), lanceerde de [gratis educatieve website Beconomist](#), waarop actuele economische, financiële en zakelijke onderwerpen op een begrijpelijke manier worden besproken in de vorm van educatieve video's, met de hulp van vooraanstaande economen en specialisten uit het land.
- [Budapest Business School University](#) lanceerde haar [Green Mentor online training voor milieubewuste denkers en professionals](#).
- [Hungarian business Angel network](#) - de officiële engelinvesteerdersvereniging van Hongarije, opgericht in 2017. Het wil alle business angels verwelkomen en verenigen die geïnteresseerd zijn in investeringsmogelijkheden, niet alleen op lokaal, maar ook op regionaal niveau. De missie van het netwerk is om Hongarije te integreren in de internationale circulatie van business angels en om zowel de belangen van de bedrijven als die van de investeerders echt te vertegenwoordigen.
- De [Kamer van Koophandel en Industrie van het district Bács-Kiskun](#) start een exclusieve training voor specialisten in groene economie voor alle ondernemers die bewust bouwen aan hun omgeving en beroep, en die van plan zijn om bij hun activiteiten, toekomstige ontwikkelingen en investeringen rekening te houden met de al waargenomen klimaatverandering.

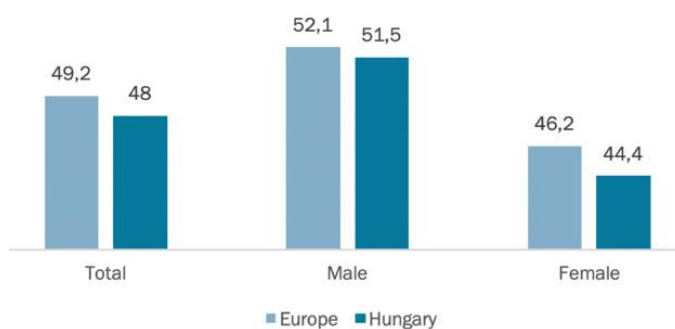
⁷⁷ Bron: OECD [Inclusive Entrepreneurship Policies, Country Assessment Notes – Hungary - 2020](#)

1.3.5. Hongarije - landkaart NEET's

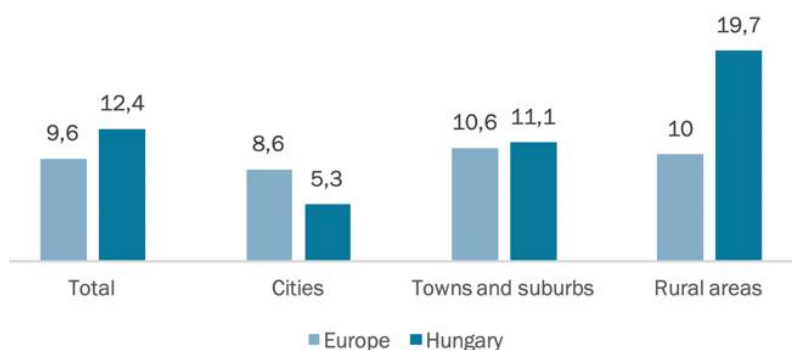
NEET-percentages naar geslacht, leeftijd en arbeidssituatie (% van mensen tussen 15 en 29 jaar)⁷⁸

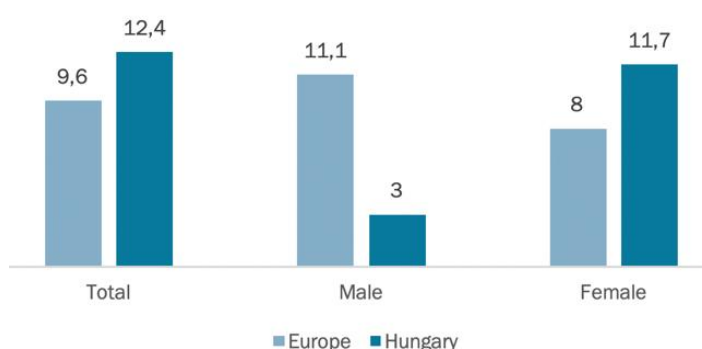
Voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding naar geslacht en urbanisatiegraad (% van de personen van 18 tot 24 jaar)⁷⁹

Voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding naar geslacht en urbanisatiegraad (% van de personen van 18 tot 24 jaar)⁸⁰

Voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding naar geslacht en urbanisatiegraad (% van de personen van 18 tot 24 jaar)⁸¹

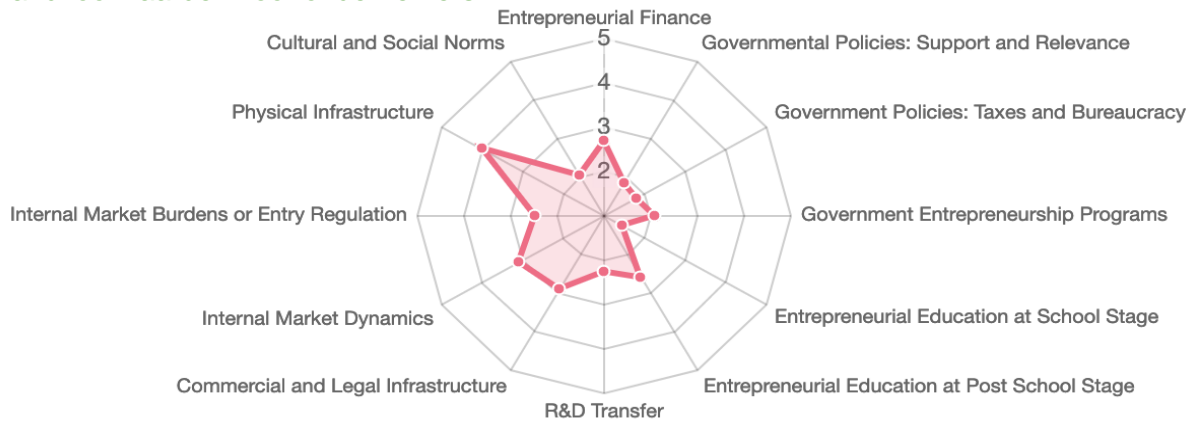
⁷⁸ Bron: Eurostat (Laatste update: 26.04.2023) [Young people neither in employment nor in education and training by sex, age and labour status \(NEET rates\)](#)

⁷⁹ Bron: Eurostat (Laatste update: 26.04.2023) [Youth employment by sex, age and educational attainment level](#)

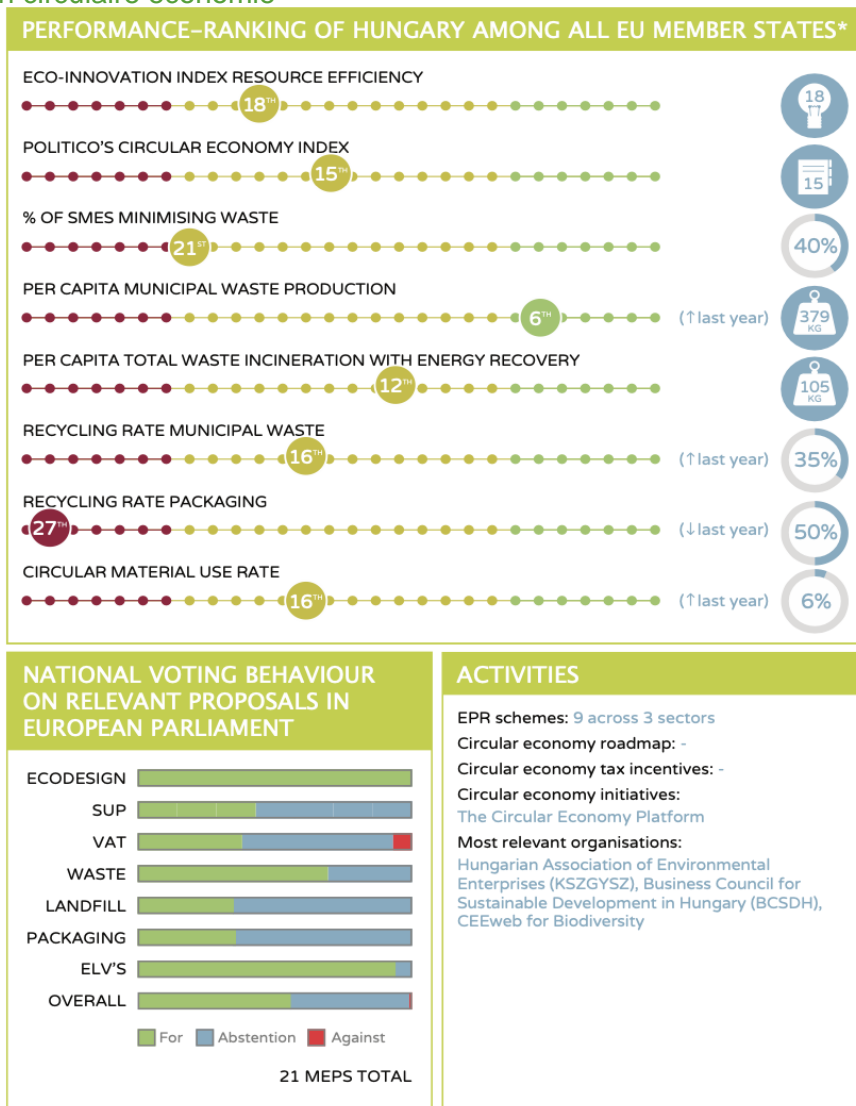
⁸⁰ Bron: Eurostat (Laatste update: 26.04.2023) [Early leavers from education and training by sex and degree of urbanisation](#)

⁸¹ Bron: Eurostat (Laatste update: 26.04.2023) [Early leavers from education and training by sex and labour status](#)

Randvoorwaarden voor ondernemers ⁸²

Overzicht van circulaire economie ⁸³

⁸² Bron: [Global Entrepreneurship Monitor – Economy profiles](#)

⁸³ Bron: Ecopreneur.eu - European Sustainable Business Federation (2019) [Circular economy update overview of circular economy in Europe](#)

1.4. Polen

1.4.1. NEET's

Statistieken

Volgens gegevens van Eurostat⁸⁴ bedraagt in 2021 in Polen het percentage jongeren tussen 19 en 25 jaar dat niet studeert en niet werkt 10,1% voor mannen en 16,9% voor vrouwen. Jonge vrouwen hebben minder vaak een baan dan jonge mannen, vooral als ze een lager opleidingsniveau hebben. Slechts 23% van de 25-34-jarige vrouwen met een diploma lager secundair onderwijs had een baan in 2020, vergeleken met 59% van de mannen. Dit genderverschil is 43% van de vrouwen en 69% van de mannen met een diploma lager dan hoger secundair onderwijs heeft een baan.

Het effect van de pandemie op de economie heeft geleid tot bezorgdheid over de vooruitzichten van jonge volwassenen, vooral van degenen die het onderwijs eerder verlaten. Het werkloosheidspercentage onder 25-34-jarigen met een diploma lager dan hoger secundair onderwijs bedroeg 12,8% in 2020. Het aandeel NEET's onder 18-24-jarigen bedroeg 11,9% in 2019 en steeg tot 12,6% in 2020⁸⁵.

Jonge NEET's zijn meestal mensen van 25 jaar en ouder. Onder de NEET's is slechts een klein deel vroegtijdige schoolverlaters. Op dit gebied presteert Polen beter dan andere EU-lidstaten - in de jongste groep (15-19 jaar): slechts 3% van de jongeren heeft geen werk en volgt geen onderwijs of opleiding, terwijl het EU-gemiddelde 6% is. Vanaf een bepaalde leeftijd beginnen economisch inactieve vrouwen de dominante subgroep van NEET's te vormen - zij zijn verantwoordelijk voor het verhogen van de gemiddelde leeftijd⁸⁶.

Stedelijke en landelijke gebieden

In 2021 was het percentage NEET-jongeren (15-29 jaar) in de EU het laagst in steden (12,2%) en ongeveer even hoog in steden, voorsteden (13,9%) en plattlandsgebieden (13,7%). Het patroon van de laagste NEET-percentages in steden (vergeleken met zowel plattlandsgebieden als steden en voorsteden) werd in 15 EU-lidstaten herhaald. In Polen volgt de situatie een vergelijkbare trend, wat betekent dat het NEET-cijfer lager is in steden (10,9%) en stijgt in steden, voorsteden (13,8%) en plattlandsgebieden (15,0%).

De meeste NEET-jongeren wonen in kleine steden of plattlandsgebieden, 68% in dorpen en steden met minder dan 20.000 inwoners. Door hun locatie hebben deze jongeren minder toegang tot aantrekkelijke banen, crèches, kleuterscholen en arbeidsmarktinstellingen. Bovendien hebben ze beperkte toegang tot het openbaar vervoer, wat hun mobiliteit belemmert⁸⁷.

1.4.2. Jeugdwerkgelegenheidsbeleid

De belangrijkste autoriteiten die verantwoordelijk zijn voor het werkgelegenheidsbeleid voor jongeren in Polen zijn [het Ministerie van Familie en Sociaal Beleid](#), [het Ministerie van Nationaal Onderwijs](#) en [het Ministerie van Ontwikkeling, Arbeid en Technologie](#). De Nationale Arbeidsinspectie is ook verantwoordelijk voor het versterken van de arbeidswetgeving en -regelgeving. Daarnaast spelen lokale overheden een rol bij het implementeren van jeugdwerkgelegenheidsbeleid en het bieden van ondersteuning aan jongeren op regionaal niveau.

Naast de belangrijkste autoriteiten die verantwoordelijk zijn voor het werkgelegenheidsbeleid voor jongeren, zijn er verschillende andere overheidsactoren betrokken bij dit gebied: Regionale arbeidsbureaus, Lokale arbeid, Nationaal centrum voor ondersteuning van beroepsonderwijs en bijscholing, Socialezekerheidsinstelling, Regionale ontwikkelingsagentschappen - verantwoordelijk voor het bevorderen van economische ontwikkeling en het creëren van werkgelegenheid in hun regio.

Niet-publieke actoren die betrokken zijn bij het werkgelegenheidsbeleid voor jongeren zijn onder andere werkgeversorganisaties en bedrijfsverenigingen, vakbonden, niet-gouvernementele organisaties (NGO's), stichtingen en liefdadigheidsorganisaties,

⁸⁴ Bron: Eurostat - Statistieken uitgelegd (26.05.2023) [Statistieken over jongeren die noch aan het werk zijn, noch onderwijs of een opleiding volgen](#)

⁸⁵ Source: OECD (2020) [Education at a Glance 2021: OECD Indicators - Poland](#)

⁸⁶ Source: Instytut Badan Strukturalnych, Smoter, M. (March 2019) [Not studying or working. A challenge for public policy?](#)

⁸⁷ Source: COST European Cooperation in science and technology - COST Action CA18213 (December 2020) [Rural NEETs in Poland – 2009-2019 overview](#)

onderwijsinstellingen, particuliere uitzendbureaus, beroepsverenigingen en kamers van koophandel, sectorspecifieke organisaties en verenigingen, internationale organisaties en netwerken die actief zijn in Polen.

Arbeidsmarkt

Sinds 2016 is de situatie op de Poolse arbeidsmarkt geleidelijk verbeterd, met werkloosheidspercentages van minder dan 10%. Het hoogste werkloosheidspercentage wordt nog steeds waargenomen in de leeftijdsgroep 15-24 jaar, maar veel bedrijfstakingen klagen over onvoldoende arbeidskrachten. De Covid-19 pandemie heeft de arbeidsmarktsituatie in Polen aanzienlijk beïnvloed, vooral in de dienstensector - een sector waar veel jongeren werken⁸⁸. Vrouwen zijn aanzienlijk minder actief als zelfstandige dan mannen (12,3% tegenover 21,6% in 2019). Het percentage zelfstandigen onder jongeren (8,5%) was veel lager dan andere groepen, maar hoger dan het EU-gemiddelde (6,2%). Zelfstandigen hadden aanzienlijk minder vaak werknemers dan het EU-gemiddelde (23% vs. 31% in 2019). In vergelijking met andere leeftijdsgroepen worden jongeren (jonger dan 25 jaar) gekenmerkt door een zeer lage arbeidsparticipatie (slechts 35%) en een lage arbeidsparticipatie. Jongeren bevinden zich in een kwetsbaardere positie op de Poolse arbeidsmarkt dan andere leeftijdsgroepen, vanwege het gebrek aan beroepservaring en vaardigheden die niet op de arbeidsmarkt aansluiten⁸⁹.

Werkgelegenheidsmaatregelen voor jongeren

Werkgelegenheid voor jongeren wordt ondersteund door een reeks diensten en instrumenten die zijn vastgelegd in de wet van 20 april 2004 ter bevordering van werkgelegenheid en arbeidsmarktinstellingen.

- Arbeidsbureaus bieden financieringssteun die kan worden verkregen voor het starten van een bedrijf.
- De [JGI](#) (werkloze jongeren en werkzoekende afgestudeerden van scholen en instellingen voor hoger onderwijs).
- De projecten [Action Activation](#) en [Unlock Your Potential \(YEI en ESF\) van het Vrijwilligerswerk \(OHP\)](#) worden uitgevoerd. Er zijn aanvullende acties ondernomen in het kader van centrale vergelijkende onderzoeken die zijn georganiseerd in het kader van het programma [Jongeren op de arbeidsmarkt](#) (Operationeel programma Kennisonderwijsontwikkeling). OHP heeft het [Elektronisch Jongeren Activerings Centrum - ECAM](#) gelanceerd, een dienstenplatform voor jonge werkzoekenden, mensen met leerproblemen of die problemen hebben met functioneren in hun omgeving.
- [Het Staatsfonds voor de Rehabilitatie van Gehandicapten - PFRON](#) subsidieert diensten en instrumenten voor mensen met een handicap die worden aangeboden door arbeidsbureaus. Er kan ondersteuning worden geboden aan mensen met een handicap die als werkloos geregistreerd staan en aan mensen die geen werkloosheidsstatus hebben maar op zoek zijn naar werk⁹⁰.

1.4.3. Ondernemerschap in Polen

Statistieken

De afgelopen twee jaar is als gevolg van de pandemie het aantal ondernemers dat ervoor kiest een nieuw bedrijf op te richten verder gedaald. Mannen zijn meer geneigd om een bedrijf op te starten dan vrouwen. In 2019 was de marge tussen de twee geslachten minimaal, maar in de twee daaropvolgende jaren nam deze toe: 61% van de mannen en 39% van de vrouwen is nu betrokken.

Volgens de [resultaten van de GEM-enquête](#)⁹¹, bestonden start-ups in 2019 en de twee daaropvolgende jaren vooral uit ondernemingen die nieuwe producten/diensten introduceren, hun marktpositie verstevigen en prototypes ontwikkelen. Helaas is er nog steeds een onevenwicht tussen mannen en vrouwen op de Poolse start-upmarkt: slechts 21% van de start-ups heeft meer dan de helft van hun team uit vrouwen bestaan.

⁸⁸ Bron: European Commissie – Youth Wiki (Laatste update: 30.03.2021) [Poland – Employment and entrepreneurship](#)

⁸⁹ Bron: OECD (2020) [Inclusive Entrepreneurship Policies, Country Assessment Notes, Poland - 2020](#)

⁹⁰ Bron: Europese Commissie – Youth Wiki (Laatste update: 31.03.2021) [Poland – Integration of young people in the labour market](#)

⁹¹ Bron: GEM Consortium – PARP (2022) [Global Entrepreneurship Monitor Poland 2022](#)

Volgens [Start-up Poland](#)⁹², zijn de meeste Poolse start-ups jonge of zeer jonge bedrijven. Het onderzoek uit 2022 geeft aan dat maar liefst 83% van de onderzochte bedrijven minder dan vier jaar actief is op de markt. De meeste Poolse start-ups zijn kleine entiteiten: 35% heeft tussen de 4 en 10 werknemers en 18% heeft tussen de 1 en 3 mensen in vaste dienst.

In 2022 is een belangrijke prioriteit van de Poolse regering het stimuleren van ondernemerschap. Dit is het doel van de [New Polish Deal](#) die eind 2021 werd ondertekend en die tot doel heeft de belastingen voor ondernemers te vereenvoudigen en te verlagen en investeringen in innovatieve technologie te stimuleren.

Ondernemerschap ontwikkelen Beleidskader

De [overheidsstrategie voor verantwoorde ontwikkeling tot 2020](#) (met een prognose tot 2030) richt zich op de ontwikkeling van ondernemerscompetenties en steun voor de oprichting van nieuwe innovatieve bedrijven in Polen. [Het Ministerie van Ontwikkeling](#) en het [Ministerie van Ontwikkelingsfondsen en Regionaal Beleid](#) en het [Poolse Agentschap voor Bedrijfsontwikkeling \(met het programma Start-Up Polen\)](#) spelen een bijzonder belangrijke rol in de context van de ondersteuning van ondernemerschap op beleidsniveau, in de creatie en effectieve implementatie van de strategie met betrekking tot ondernemerschap en innovatie.

De [Nationale Bank van Polen](#) (Gospodarstwa Krajowego) is betrokken bij de bevordering van economische en financiële educatie onder jongeren en beheert een [portalsite voor economische educatie](#). Ze implementeert de regeling [First Business - Start-up Support](#) van het ministerie van Gezin, Arbeid en Sociaal Beleid om de ontwikkeling van ondernemerschap te ondersteunen.

[Het ministerie van Economische Ontwikkeling en Technologie](#) heeft in 2019 het programma [School voor een Innovator](#) gelanceerd. Het heeft als doel praktische vaardigheden te ontwikkelen om met studenten te werken, de pro-innovatie competenties van studenten vorm te geven en aanbevelingen op dit gebied te ontwikkelen.

Enkele andere maatregelen:

- Ondernemerschap maakt deel uit van het Nationaal Kwalificatiekader voor het Hoger Onderwijs. Dit betekent dat de meeste derdegraadsstudenten tijdens hun studie minstens in zekere mate in contact moeten komen met ondernemerschap.
- De nieuwe wet op het hoger onderwijs, [Grondwet voor Wetenschap \(2018\)](#), richt zich op het bevorderen van ondernemerschap door de ontwikkeling van partnerschappen voor kennisoverdracht en het versterken van de samenwerking tussen instellingen voor hoger onderwijs, bedrijven en werkgevers.
- Het meest uitgebreide programma ter ondersteuning van ondernemerschap onder jongeren wordt aangeboden door de [Youth Enterprise Foundation](#). Deze NGO heeft als doel kinderen en jongeren voor te bereiden op de markteconomie en jongeren in staat te stellen de kennis en praktische vaardigheden te verwerven die nodig zijn om de uitvoering van hun professionele plannen te vergemakkelijken ([in het kader van het Operationeel Programma Kennisonderwijsontwikkeling](#)).

Het studiefonds is alleen bedoeld voor postdoctorale studies, cursussen, opleidingen en andere vormen van volwasseneneducatie aangeboden door nationale en internationale entiteiten. De regeling biedt deelname aan individueel mentorschap, bijeenkomsten en lezingen met vertegenwoordigers van verschillende beroepen en deelname aan trainingssessies over de ontwikkeling van interpersoonlijke competenties⁹³.

Informatie over het opzetten van een bedrijf en het verkrijgen van financiering is overal beschikbaar. Deze is te vinden op verschillende websites: het [Ministerie van Ontwikkeling](#) en het [Ministerie van Ontwikkelingsfondsen en Regionaal Beleid](#), het [Ministerie van Familie, Arbeid en Sociaal Beleid](#), het [Poolse Agentschap voor Bedrijfsontwikkeling](#), de [Nationale Ontwikkelingsbank](#), [websites van provinciale en districts bureaus voor arbeidsbemiddeling](#), [Studenten Loopbaancentra](#), [academische starterscentra](#), regionale en lokale ondersteuningscentra voor ondernemerschap, stichtingen en verenigingen voor ondernemerschap, [de website van het Youth Guarantee Initiative](#).

⁹² Bron: Start-up Poland (2022) [Polish Startups 2022](#)

⁹³ Bron: Europese Commissie – Youth Wiki: (Laatste update 31.03.2021) [Poland – Development of entrepreneurship competence](#)

De toegang tot kapitaal om een bedrijf te starten is beschikbaar via verschillende bronnen:

- De regeling [First Business - Start-up Support](#) van het ministerie van Gezin, Arbeid en Sociaal Beleid wordt uitgevoerd door [Bank Gospodarstwa Krajowego](#). Het doel van de regeling is het ontwikkelen van ondernemerschap en het creëren van nieuwe banen. Fondsen voor de uitvoering van de regeling komen uit het Arbeidsfonds.
- [Academic Business Incubators \(AIP\)](#) bieden de mogelijkheid om een proefbedrijf op te zetten zonder een bedrijf te registreren. Het pre-incubatiemodel houdt in dat beginnende ondernemers de rechtspersoonlijkheid van Academic Business Incubators gebruiken om hun bedrijf op te zetten.
- Arbeidsbureaus bieden financiële ondersteuning voor het starten van een bedrijf. Het bedrag van de financiering wordt gespecificeerd in een contract, maar kan niet hoger zijn dan 6 keer het gemiddelde salaris. Sommige arbeidsbureaus hebben regelingen die jongeren (tussen 18 en 30 jaar) financiering bieden voor het runnen van een bedrijf⁹⁴.

Netwerken

Er zijn verschillende netwerken van jonge ondernemers in Polen, zoals [Youth Business Poland](#), [het Poolse Agentschap voor Bedrijfsontwikkeling](#), [de Poolse Kamer van Jonge Ondernemers](#) en [Leviathan Youth Forum](#). Er zijn ook veel lokale verenigingen van jonge ondernemers, zoals de [Vereniging van Jonge Ondernemers - Wroclaw](#).

- De [Nationale Kamer van Koophandel](#) voert een project uit met de naam Innovatieve Jeugd, dat de samenwerking tussen jongerenorganisaties, instellingen voor hoger onderwijs, starterscentra en wetenschaps- en technologieparken probeert te bevorderen.
- [Young & Innovative Forum](#) is een van de populairste start-up conferenties, die ongeveer 300 jonge ondernemers ter plaatse en 15 000 online kijkers (2018) bij elkaar brengt⁹⁵.
- [Start-up Poland](#) is een door de overheid gesteund programma dat tot doel heeft innovatieve start-ups te ondersteunen. Ze bieden subsidies tot 200.000 PLN (ongeveer 43.000 euro), evenals mentorschap, training en toegang tot co-working spaces.
- [Foundation for Technology Entrepreneurship \(FPT\)](#) is een dynamisch ontwikkelende organisatie die bedrijven en grote ondernemingen helpt samen te werken met innovatieve technologische start-ups.
- [National Centre for Research and Development \(NCBR\)](#) is een overheidsinstelling die financiering en ondersteuning biedt voor onderzoeks- en ontwikkelingsprojecten, waaronder die met betrekking tot ondernemerschap. Ze hebben verschillende programma's en initiatieven die jonge ondernemers ondersteunen.

Sociaal ondernemerschap

Het beleid ten aanzien van sociale ondernemingen in Polen wordt in de eerste plaats vormgegeven door het [Ministerie van Familie en Sociaal Beleid](#) en door de afdeling Public Benefit binnen de structuur van dit ministerie. De ondersteuningsstructuur voor sociale ondernemingen bestaat uit ondersteuningscentra voor de sociale economie (OWESs), die diensten op maat leveren voor sociale ondernemingen⁹⁶. Deze activiteiten worden grotendeels gedreven door jongeren (18-30 jaar), die vaker dan het EU-gemiddelde een beginnende ondernemer waren.

Er zijn momenteel ongeveer 1,8 miljoen beginnende ondernemers. Het wegwerken van de verschillen in de mate van activiteit op het gebied van aanloopondernemerschap tussen de belangrijkste bevolkingsgroepen (d.w.z. het toepassen van de mate van aanloopondernemerschap van mannen die 30-49 jaar oud zijn op de gehele bevolking) zou resulteren in ongeveer 514.000 extra aanloopondernemers. Slechts 3% van de ondernemers zijn jongeren⁹⁷.

Sociaal ondernemerschap en jongeren

Veel jongeren zijn geïnteresseerd in het opzetten van bedrijven die een positieve sociale of milieu-impact hebben, en de overheid en andere organisaties hebben hun inspanningen ondersteund door middel van verschillende programma's en initiatieven. Polen heeft een aantal organisaties die sociaal ondernemerschap en jongeren ondersteunen, waaronder

⁹⁴ Bron: Europese Commissie – Youth Wiki (Laatste update 12.01.2021) [Poland - Start-up funding for young entrepreneurs](#)

⁹⁵ Bron: Europese Commissie – Youth Wiki (Laatste update 12.01.2021) [Poland – Promotion of entrepreneurship culture](#)

⁹⁶ Bron: Ciepielewska-Kowalik, A - Publications Office of the European Union (2020) [Social Enterprises and their ecosystems in Europe, Poland Country Report](#)

⁹⁷ Bron: OECD (2020) [Inclusive Entrepreneurship Policies, Country Assessment Notes, Poland - 2020](#)

accelerators, incubators en co-working spaces die training, begeleiding en financiering bieden aan jonge ondernemers. Dit zijn slechts enkele voorbeelden van de vele organisaties die sociaal ondernemerschap en jongeren ondersteunen: [Ashoka Polen](#), [The Bridge Foundation](#), [Foundation for Social and Economic Initiatives \(FISE\)](#), [Social Wolves](#).

1.4.4. Groene economie / bedrijfsleven / ondernemerschap

Context

De afgelopen jaren is de groene economie in Polen gegroeid doordat de overheid en het bedrijfsleven het belang van een duurzaam milieu inzien. De regering heeft ook verschillende initiatieven gelanceerd om de ontwikkeling van groene technologieën en duurzame praktijken te ondersteunen, zoals de [Polish Green Building Council](#), die duurzame bouwpraktijken promoot, en de [Polish Wind Energy Association](#), die de ontwikkeling van windenergieprojecten in het land ondersteunt. De groene economie is een veelbelovende trend die het potentieel heeft om duurzame ontwikkeling en economische groei te stimuleren en tegelijkertijd het milieu te beschermen.

In 2021 waren er in Polen 15 miljoen mensen werkzaam, waarvan de meerderheid in de industrie - 21,6% van de totale werkgelegenheid. De geregistreerde werkloosheid was in 2021 een van de laagste sinds 2000 en bedroeg 5,8%⁹⁸.

Groene-economieactiviteiten in Polen verwijzen naar de verschillende economische activiteiten die gericht zijn op het verminderen van negatieve milieueffecten, het bevorderen van duurzame ontwikkeling en het aanpakken van klimaatverandering. Deze activiteiten strekken zich uit over verschillende sectoren en bedrijfstakken en worden vaak ondersteund door overheidsbeleid en -initiatieven. Eco-bedrijven omvatten verschillende sectoren en bedrijfstakken en leveren milieuvriendelijke en maatschappelijk verantwoorde producten en diensten.

Plaats van jongeren

Veel eco-bedrijven in Polen hebben de waarde ingezien van het betrekken van jongeren bij hun activiteiten en hebben initiatieven ontwikkeld om jong talent aan te trekken en te behouden. Volgens een rapport van [het Poolse Agentschap voor Bedrijfsontwikkeling](#) was in 2019 meer dan 16% van de werknemers in de milieusector tussen de 15 en 24 jaar oud. Dit wijst op een aanzienlijke participatie van jongeren in de sector. Bovendien zijn meer dan 80% van de eco-bedrijven kmo's en is de kans groter dat jongeren in dit soort bedrijven werken.

Er zijn ook verschillende initiatieven gericht op het ondersteunen van de betrokkenheid van jongeren bij eco-ondernemingen. Het [Poolse ministerie van Klimaat en Milieu](#) heeft bijvoorbeeld het programma Climate Academy gelanceerd, dat training en ondersteuning biedt aan jongeren die geïnteresseerd zijn in een carrière in de milieusector. Een ander voorbeeld is het Green Tandem-programma, dat jongeren in contact brengt met eco-bedrijven en hen mentorschap en ondersteuning biedt bij het starten van hun eigen milieuvriendelijke bedrijf.

Ondersteunende netwerken/trainingen voor eco-ondernemers

- [GreenEvo](#) probeert de overdracht van milieutechnologie te versnellen door een wedstrijd uit te schrijven voor bedrijven die zich bezighouden met groene technologie. Er is een platform opgericht voor het uitwisselen van kennis en ervaring en het verbinden van internationale zakenpartners.
- [Climate-KIC Polen](#) is onderdeel van de bredere Europese organisatie en ondersteunt eco-ondernemers bij het ontwikkelen van klimaatinnovatie en duurzame oplossingen. Ze bieden verschillende programma's aan, waaronder ondernemerschapsonderwijs, acceleratorprogramma's en toegang tot een netwerk van experts en mentoren.
- [Polish Green Network](#) is een organisatie die duurzame ontwikkeling promoot en eco-ondernemers ondersteunt. Ze bieden netwerk mogelijkheden, training en hulpmiddelen voor eco-ondernemers en organisaties die werken aan een groenere toekomst.
- [Foundation for Sustainable Energy](#) richt zich op het promoten van duurzame energie en duurzame praktijken. Ze ondersteunen eco-ondernemers door middel van trainingsprogramma's, overleg en netwerken.

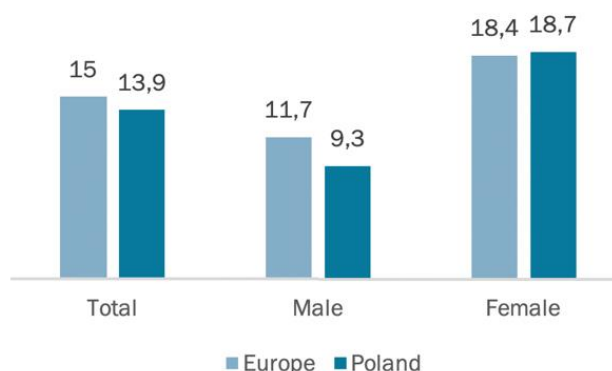
⁹⁸ Bron: Statistics Poland (16.01.2023) [Green economy indicators in Poland 2022](#)

- [Impact Foundation Poland](#) wil sociaal en milieubewust ondernemerschap stimuleren. Ze ondersteunen eco-ondernemers door mentorschap, training, netwerkevenementen en investeerders.
- [Poolse vereniging voor duurzaam ondernemen](#) promoot duurzaam ondernemen en ondersteunt eco-ondernemers. Ze bieden hulpmiddelen, training en netwerkmogelijkheden om eco-ondernemers te helpen bij het ontwikkelen en uitbreiden van hun bedrijf.

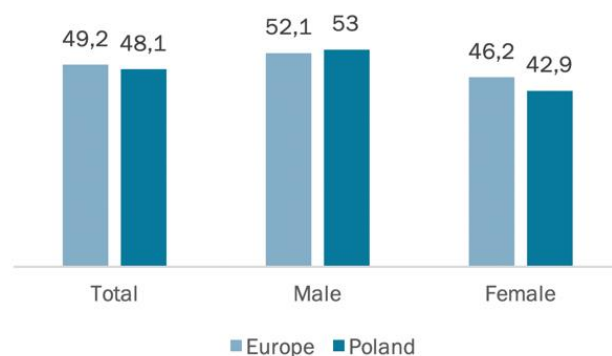
1.4.5. Polen - landkaart

NEETs

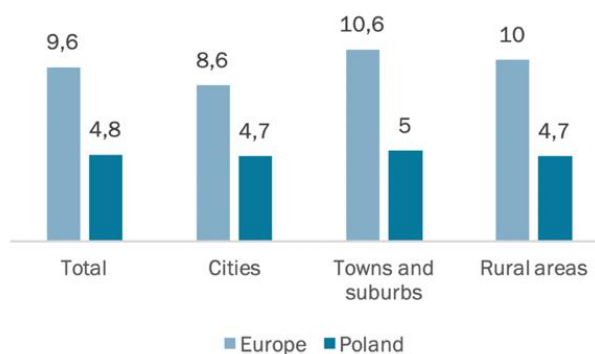
NEET-percentages naar geslacht, leeftijd en arbeidssituatie (% van mensen tussen 15 en 29 jaar)⁹⁹

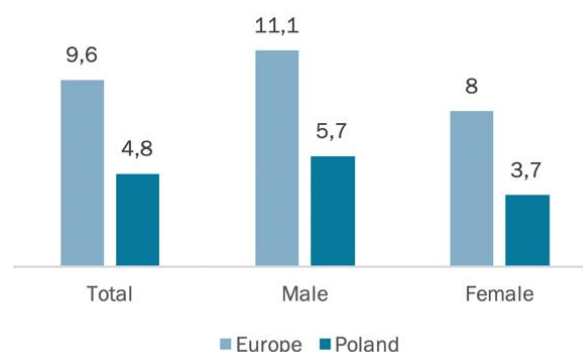
Arbeidsparticipatie van jongeren naar geslacht, leeftijd en opleidingsniveau (% van mensen tussen 15 en 29 jaar)¹⁰⁰

Voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding naar geslacht en urbanisatiegraad (% van de personen van 18 tot 24 jaar)¹⁰¹

Voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding naar geslacht en urbanisatiegraad (% van de personen van 18 tot 24 jaar)¹⁰²

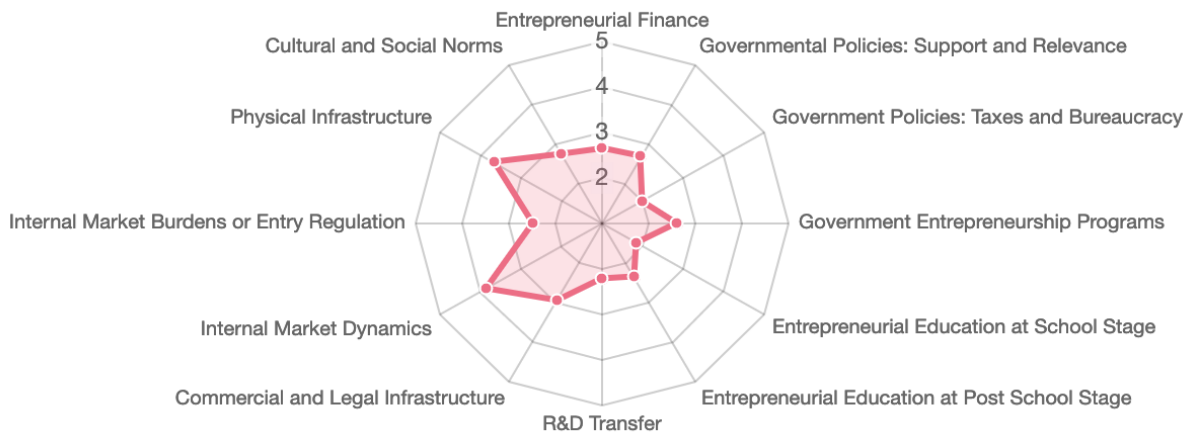
⁹⁹ Bron: Eurostat (Laatste update: 26.04.2023) [Young people neither in employment nor in education and training by sex, age and labour status \(NEET rates\)](#)

¹⁰⁰ Bron: Eurostat (Laatste update: 26.04.2023) [Youth employment by sex, age and educational attainment level](#)

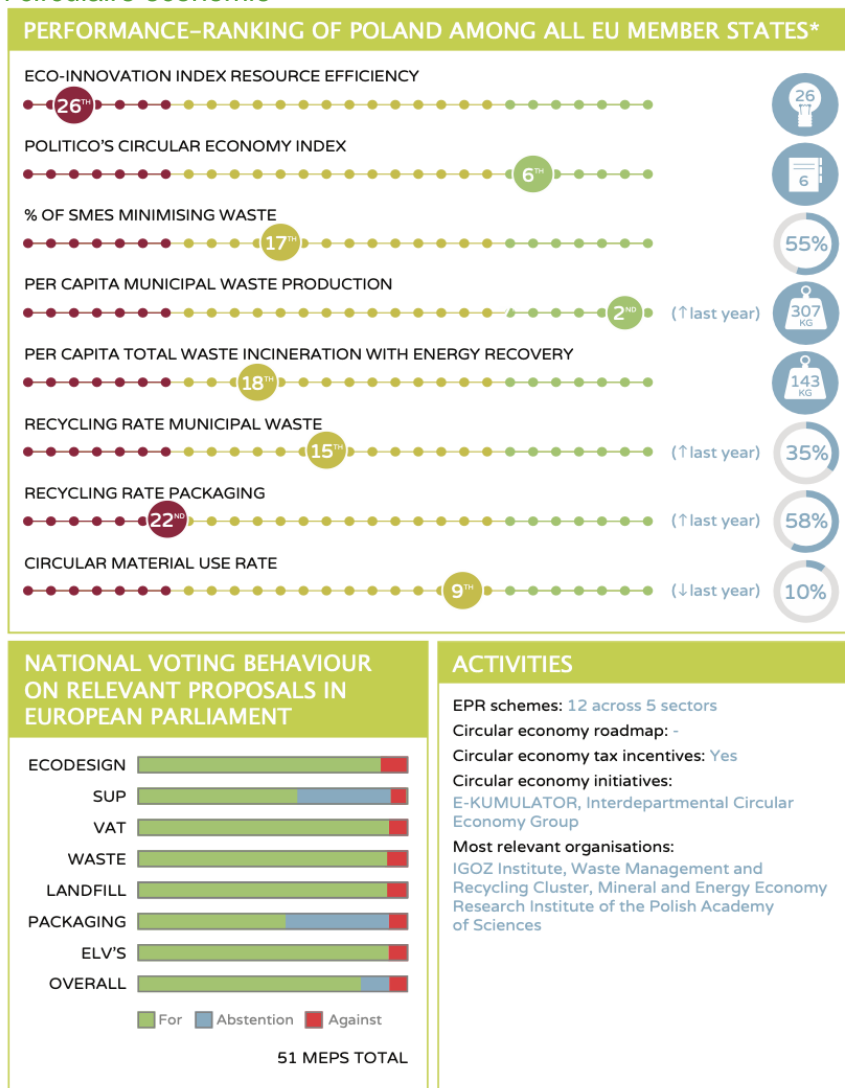
¹⁰¹ Bron: Eurostat (Laatste update: 26.04.2023) [Early leavers from education and training by sex and degree of urbanisation](#)

¹⁰² Bron: Eurostat (Laatste update: 26.04.2023) [Early leavers from education and training by sex and labour status](#)

Randvoorwaarden voor ondernemers ¹⁰³

Overzicht van circulaire economie ¹⁰⁴

¹⁰³ Bron: [Global Entrepreneurship Monitor – Economy profiles](#)

¹⁰⁴ Bron: [Ecopreneur.eu - European Sustainable Business Federation \(2019\) Circular economy update overview of circular economy in Europe](#)

1.5. Nederland

1.5.1. NEET's

Statistieken

In Nederland schommelt het NEET-percentage onder jongeren al enkele jaren rond de 5%. Op basis van de gegevens van Eurostat¹⁰⁵ lag het NEET-percentage in 2021 op 5,5%.

Jonge vrouwen hebben minder kans op werk dan jonge mannen, vooral vrouwen met een lager opleidingsniveau. Slechts 53% van de 25-34-jarige vrouwen met een diploma lager secundair onderwijs had een baan in 2020, vergeleken met 74% van de mannen.

In het buitenland geboren jongvolwassenen (15-29 jaar) zijn ook vaker NEET dan in het land zelf geboren jongvolwassenen. Het aandeel NEET's onder in het buitenland geboren jongvolwassenen die op 15-jarige leeftijd zijn aangekomen is 10%, terwijl het aandeel NEET's onder degenen die op 16-jarige leeftijd of later zijn aangekomen 19%¹⁰⁶.

Onderwijs

Ruim 817.000 Nederlandse jongeren tussen de 15 en 27 jaar volgden geen onderwijs en 151.000 van hen (18,5%) hadden geen baan. 167.000 jongeren verlieten het onderwijs zonder zogenaamde [startkwalificatie](#), wat betekent dat ze niet minimaal een havo-diploma of een mbo-diploma niveau 2 hebben behaald. 67.000 (40,1%) van deze 167.000 jongeren hadden geen baan, tegenover 12,1% van de jongeren die wel een startkwalificatie hadden behaald.

De covid 19 pandemie had een negatieve invloed op de jeugdwerkloosheidscijfers. De jeugdwerkloosheid steeg van 6,3% in februari 2020 tot 11,3% in augustus 2020, waarna deze langzaam daalde tot 9,4% in februari 2021¹⁰⁷.

NEET's vertonen een beperkte correlatie met verstedelijking. Met name gegevens uit de tweede fase van het kwantitatieve onderzoek suggereren dat NEET's vaker voorkomen in landelijke gebieden van het land.

De meeste NEET's vallen in de leeftijd van 15 tot 24 jaar. Bovendien hebben veel Nederlandse NEET's hun opleiding niet afgemaakt of missen ze de nodige kwalificaties voor een baan. Ze zijn misschien van school gegaan of hebben geen vervolgonderwijs of -opleiding gevolgd. Een aanzienlijk percentage van de Nederlandse NEET's werkt af en toe, maar heeft over het algemeen geen vaste of reguliere baan.

Over het algemeen zijn NEET's in Nederland vaker ongehuwd en zonder kinderen dan personen die werken of onderwijs of een opleiding volgen. Het is minder gebruikelijk voor NEET's om een gezin te hebben, omdat ze vaak te maken hebben met uitdagingen op het gebied van financiële stabiliteit en onafhankelijkheid.

Tot slot komen de meeste NEET's uit verschillende sociaaleconomische milieus. Sommige NEET's hebben te maken met sociaaleconomische nadelen of komen uit gezinnen met een laag inkomen, terwijl anderen persoonlijke omstandigheden of uitdagingen hebben die hun betrokkenheid bij onderwijs of werk belemmeren.

1.5.2. Jeugdwerkgelegenheidsbeleid

Jeugdbeleid werkgelegenheid

- Op nationaal niveau werken het [Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid](#) en het [Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap](#) intensief samen op dit beleidsterrein. Zij richten zich op de aanpak van jeugdwerkloosheid en schooluitval onder jongeren.
- Een belangrijke maatregel van het [Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid](#) is de [Aanpak Jeugdwerkgelegenheid](#). Deze maatregel is gericht op de aanpak van jeugdwerkloosheid en de integratie van jongeren op de arbeidsmarkt. Verschillende belangrijke belanghebbenden, zoals gemeenten, onderwijsinstellingen, [het UWV](#) en

¹⁰⁵ Bron: Eurostat - Statistieken uitgelegd (26.05.2023) [Statistieken over jongeren die noch aan het werk zijn, noch onderwijs of een opleiding volgen](#)

¹⁰⁶ In Nederland wordt de term jeugd toegepast op kinderen en jongeren van 0 tot 25 jaar. In 2021 waren er bijna 4,9 miljoen kinderen in deze leeftijdsgroep: kinderen (0 - 12 jaar) en jongeren (12 - 25 jaar). Dit is 28% van de totale bevolking van 17,5 miljoen inwoners. Net als in de meeste andere geïndustrialiseerde landen neemt het aandeel van jongeren in de totale bevolking af. Bron: OESO [Education at a Glance 2021 : OECD Indicators - Netherlands](#)

¹⁰⁷ Bron: Europese Commissie – Youth Wiki (Laatste update: 15.07.2021) [Netherlands - General context](#)

- werkgeversorganisaties zijn op regionaal niveau betrokken om ervoor te zorgen dat jongeren werkervaring kunnen opdoen en een baan kunnen vinden.
- Het [algemene derde steun- en herstelpakket](#) dat tijdens de coronacrisis door de overheid werd aangeboden, was ook beschikbaar voor gemeentelijke dienstverlening, crisisondersteuning door [regionale mobiliteitsteams](#) en aanvullende werkgebaseerde opleidingen op het niveau van het secundair onderwijs, om jongeren te begeleiden naar verder onderwijs of werk. Elk van de 35 arbeidsregio's heeft ook regionale plannen gepresenteerd met betrokkenheid van lokale belanghebbenden, die concrete ambities en doelstellingen bevatten. De coördinatie van de aanpak is in handen van zowel de [Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid](#) als de [Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap](#). De aanpak bestaat uit het ondersteunen van jongeren die op zoek zijn naar werk nadat ze aan hun schoolverplichtingen hebben voldaan, die werkloos zijn na een periode van werken en een werkloosheidsuitkering aanvragen, die van school zijn gegaan zonder startkwalificatie, die werkloos zijn en geen werkloosheidsuitkering ontvangen, zij kunnen de gemeente om ondersteuning vragen.
  - Binnen het Nederlandse onderwijsbeleid is er voor mensen tot 18 jaar de verplichting om een basiskwalificatie of een diploma voor hoger algemeen secundair onderwijs of pre-universitair onderwijs te behalen. Jongeren tussen de 18 en 23 jaar worden begeleid door hun school en gecontroleerd door het [Regionaal Meld- en Coördinatiecentrum \(RMC\)](#).
  - De [minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid](#) heeft in november 2018 het programma [Verdere Integratie op de Arbeidsmarkt](#) gelanceerd. Het programma bestaat uit pilotprojecten. Eén pilot onderzoekt maatregelen gericht op alle burgers met een niet-westerse migratieachtergrond waaronder jongeren, bijvoorbeeld het tegengaan van vooroordelen tijdens werving- en selectieprocessen en het verbeteren van arbeidsmarktposities).
  - Het [ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap](#) heeft de centrale adviesrol in augustus 2015 overgedragen aan een nieuwe stichting: de [Stichting Samenwerking Beroepsonderwijs, Scholing en Arbeidsmarkt](#) (SBB) is verantwoordelijk voor arbeidsmarktonderzoek, de ontwikkeling en het onderhoud van de kwalificatiestructuur en de accreditatie van stagebedrijven.
  - Gemeenten hebben een jongerenloket voor jongeren tussen 16 en 27 jaar. Jongeren met vragen over opleiding, inkomen en werk kunnen terecht bij het jongerenloket in hun gemeente.
  - Het kabinet besteedt ook aandacht aan jongeren met een beperking, die moeilijk aan het werk komen of een baan vinden. In 2013 besloot het kabinet in het [Sociaal Akkoord](#) om de werkloosheid aan te pakken. Binnen dit Sociaal Akkoord spraken werkgevers af om 100.000 banen te creëren en de overheid om 25.000 extra banen te creëren, de zogenaamde [Banenafpraak](#). Werkgevers en overheid zijn verantwoordelijk voor het behalen van de doelen in de Banenafpraak.
  - De interventie [Proefplaatsen](#) geeft gehandicapte (jonge) werknemers met een uitkering de mogelijkheid om gedurende 2 maanden als proefwerknemer te werken en de werknemers blijven een uitkering ontvangen. Tijdens deze 2 maanden betaalt de werkgever geen loon.

Werkgelegenheidsmaatregelen voor jongeren

De Nederlandse overheid zet zich actief in om te bevorderen dat jongeren met een diploma de school verlaten en een passende baan kunnen vinden. De overheid neemt beleidsmaatregelen en werkt samen met zowel het bedrijfsleven als het onderwijs om dit te bereiken.

Gemeenten richten zich op het ondersteunen van jongeren zonder diploma of de benodigde startkwalificaties. Het stimuleren van arbeidsparticipatie is gebaseerd op de [Participatiewet](#) (2014). De wet is bedoeld om alle mensen (ook jongeren) met of zonder arbeidsbeperking aan een passende baan te helpen.

Voor leerlingen van het middelbaar beroepsonderwijs is een 'leren door te doen' onderwijstraject ontwikkeld. Het combineert werken en leren in bedrijven die als leeromgeving fungeren. De [Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid](#) (WRR) pleit voor beleid gericht op [sociale cohesie in het onderwijs om gelijke kansen voor alle jongeren te bevorderen](#). Het ministerie van OCW stimuleert een gemakkelijker overgang tussen verschillende soorten

scholen, om te leren van elkaars ervaringen, bewustwording van alle betrokkenen en ruimte om te experimenteren¹⁰⁸.

Andere maatregelen

Het programma [Samen naar de Klant](#) is een grootschalig samenwerkingsverband tussen verschillende organisaties, zoals [de VNG](#) en [UWV](#), met als doel gemeenten en de 35 arbeidsmarktregio's te ondersteunen bij het verbeteren van de dienstverlening aan werkzoekenden en werkgevers.

Naast nationale maatregelen gebeurt er ook veel op regionaal en lokaal niveau. Enkele voorbeelden:

- Een ander project dat zich richt op jongerenwerk is [Maatwerktraject \(T.O.M.\)](#). T.O.M. is een initiatief van de gemeente Den Bosch voor jonge NEET's tussen de 16 en 27 jaar. Via dit traject worden jongeren begeleid naar een opleiding en een baan.
- Het [Graafschap College](#) begeleidt kwetsbare mbo-studenten naar de arbeidsmarkt. Studenten die niet weten hoe ze een baan moeten vinden, krijgen ondersteuning van een jobcoach van het [School-ex programma](#).
- Het initiatief [Learn2Work](#) is een leer- en werkproject dat wordt ondersteund door jongerenwerk. Het helpt jongeren met meervoudige problemen structuur aan te brengen in hun leven. De gemeente Almere is een van de subsidieverstrekkers.

Jongeren hebben relatief vaak een flexibel arbeidscontract. Met deze [Wet Werk en Zekerheid](#) (2014) heeft de overheid een balans gecreëerd tussen vaste en flexibele arbeidsvoorwaarden¹⁰⁹.

Arbeidsmarkt

De Nederlandse economie heeft zich snel hersteld van de crisis die werd veroorzaakt door de uitbraak van het coronavirus in 2020.

De werkloosheid is laag. In 2021 was gemiddeld 4,2% van de beroepsbevolking werkloos, wat neerkomt op 408.000 mensen. In de praktijk is het potentieel op de arbeidsmarkt groter dan de officiële statistieken doen vermoeden. Dit komt doordat mensen die niet werken, maar niet direct beschikbaar zijn voor werk en/of (nog) niet op zoek zijn naar werk, niet worden meegeteld als deel van de werkloze beroepsbevolking.

Sectoren met de meeste banen zijn zorg en welzijn, handel en verhuur en overige zakelijke dienstverlening. Uitzendwerk nam toe in 2021. Dit is gebruikelijk als het na een crisis weer goed gaat met een economie. Werkgevers besteden eerst werk uit aan uitzendkrachten. In een later stadium nemen werkgevers dan zelf mensen in dienst met een tijdelijk of vast contract¹¹⁰.

1.5.3. Ondernemerschap in Nederland

Beleid en context

De belangrijkste beleidsverantwoordelijkheid voor ondernemerschap ligt bij het [Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid](#). Een aantal andere ministeries kan echter betrokken zijn bij het ontwerpen van beleid. [Het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap](#) speelt bijvoorbeeld een rol bij het vergroten van de vaardigheden van zowel werknemers als ondernemers. Voor ondernemerschapsbeleid dat gericht is op kwetsbare groepen, deelt het [Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid](#) de verantwoordelijkheid met het [Ministerie van Economische Zaken en Klimaat](#). Een aantal van de beleidsondersteunende maatregelen wordt uitgevoerd via agentschappen op nationaal niveau, regionale overheden en gemeentelijke overheden. Het Nederlandse ondernemerschapsbeleid neigt naar een meer algemene benadering, waarbij meestal geen onderscheid wordt gemaakt tussen verschillende doelgroepen, maar de ondersteuning wordt afgestemd op individuele ondernemers¹¹¹.

[Uit het Dutch Global Entrepreneurship Monitor Report uit 2019](#) blijkt dat Nederland goed scoort op het gebied van fysieke infrastructuur, culturele en sociale normen ten aanzien van

¹⁰⁸ Bron: Europese Commissie - Jeugd Wiki (Laatste update: 20.11.2020) [Netherlands – Employment and entrepreneurship](#)

¹⁰⁹ Bron: Europese Commissie - Jeugd Wiki (Laatste update: 31.03.2022) [Netherlands – Integration of young people in the labour market](#)

¹¹⁰ Bron: Europese Commissie – EURES (11.07.2022) [Labour market information - Netherlands](#)

¹¹¹ Bron: OECD (2020) [Inclusive Entrepreneurship Policies, Country Assessment Notes - The Netherlands 2020](#)

ondernemerschap, commerciële infrastructuur en toegang tot financiering. Twee recente acties zijn gericht op het verminderen van de administratieve lasten voor ondernemers en het mkb, namelijk de [Nederlandse Adviesraad voor Regeldruk \(ATR\)](#) (2017-21), die alle nieuwe regelgeving beoordeelt om de lasten voor bedrijven en burgers te verminderen. Verdere vereenvoudigingen in het belastingstelsel en de regelgeving worden verwacht in de periode 2018-21 als onderdeel van het [Regeerakkoord 2017](#).

Belemmeringen voor het oprichten van bedrijven

Ondanks deze sterke voorwaarde blijven de administratieve lasten voor sommige bevolkingsgroepen een onevenredig groot obstakel voor ondernemerschap. Migranten geven bijvoorbeeld aan dat ze veel problemen ondervinden bij het navigeren door de regelgeving, vaak als gevolg van taalproblemen. Ongeveer 45% van de bevolking gaf zelf aan te beschikken over de vaardigheden en kennis die nodig zijn om in 2019 een bedrijf te starten. Dit niveau van ondernemerschapsvaardigheden in de bevolking zou naar verwachting een gunstige invloed hebben op het niveau van ondernemerschapsactiviteiten en komt in grote lijnen overeen met de hoge niveaus van geletterdheid en digitale geletterdheid onder volwassenen en studenten.

Mensen gaven minder vaak aan dat "faalangst" een belemmering vormde dan het EU-gemiddelde in de periode 2015-19 (34,5% vs. 45,0%). Van de belangrijkste bevolkingsgroepen meldden vrouwen en jongeren deze belemmering het vaakst (respectievelijk 38,8% en 37,8%), maar deze groepen meldden dit toch minder vaak dan het overeenkomstige EU-gemiddelde (respectievelijk 48,9% voor vrouwen en 44,7% voor jongeren in de EU).

Een gebrek aan ondernemerschapsvaardigheden lijkt een minder grote belemmering te zijn voor het opzetten van een bedrijf in Nederland. Het percentage jongeren dat aangeeft over de vaardigheden te beschikken om een bedrijf te starten, is de afgelopen tien jaar aanzienlijk gestegen: 43,2% van de jongeren geeft zelf aan over de vaardigheden te beschikken om ondernemer te worden (37,2% voor de EU).

Zelfstandigheid en ondernemerschap

Bijna 15% van de werkende bevolking was zelfstandig ondernemer in 2019, iets meer dan het EU-gemiddelde. Vrouwen hadden 60% meer kans om startende ondernemer te zijn dan mannen. Jongeren (18-30 jaar) waren tussen 2015 en 2019 zeer actief op het gebied van startende ondernemers: meer dan 15% startte of beheerde een nieuw bedrijf. Dit aandeel was ongeveer het dubbele van het EU-gemiddelde (7,8%). Bovendien is het aantal beginnende ondernemers de afgelopen tien jaar toegenomen. Deze groei werd waargenomen bij alle bevolkingsgroepen, maar was vooral opvallend bij jonge ondernemers.

Ondersteunende regelingen

- Nationale programma's worden vaak uitgevoerd door lokale agentschappen en organisaties, en deze worden aangevuld met een uiteenlopende reeks initiatieven van gemeentelijke overheden en niet-gouvernementele organisaties. Veel van deze initiatieven zijn gericht op vrouwen, jongeren en migranten. Er zijn twee succesvolle en al lang bestaande regelingen: [Bbz](#) voor werklozen en [Qredits](#) voor mensen die te maken hebben met financiële uitsluiting.
- Het curriculum van het [Middelbaar Beroepsonderwijs](#) (MBO) is aangepast met de introductie van keuzedelen die de mogelijkheid bieden om ondernemersvaardigheden te leren. Op de website van [Ondernemend Nu kunnen](#) studenten hun vaardigheden verbreden en meer kennis opdoen.
- [Platform Onderwijs2032](#). De [Rijksdienst voor Ondernemend Nederland](#) en [Jonge Ondernemers](#) hebben een adviesrapport ontwikkeld waarin zij aangeven dat ondernemend onderwijs een basis moet zijn voor het toekomstige curriculum.
- De [Belastingdienst](#) heeft een [lespakket "Ondernemen en belastingen"](#) ontwikkeld voor leerlingen van middelbare scholen om hun fiscale bewustzijn te vergroten. Er is een lespakket ontwikkeld genaamd [Ondernemen en Belastingen](#). Dit pakket bevat een handleiding voor docenten, opdrachten en een samenvatting van de theorie.
- Het Erasmus+ programma is een grootschalig initiatief dat jongeren de kans geeft om hun vaardigheden en competenties te ontwikkelen ¹¹².

¹¹² Bron: Europese Commissie – Youth Wiki : 20.11.2020) [Netherlands - Development of entrepreneurship competence](#)

Ondernemerschap ontwikkelen

De overheid heeft een reeks maatregelen ontwikkeld om een gunstig klimaat te scheppen voor het opzetten van een bedrijf. Financieringsmogelijkheden voor het opzetten van een start-up zijn te vinden op [Netherlands Enterprise Agency](#). Een van de belangrijke Nederlandse initiatieven is [StartupDelta](#). Het is bedoeld om het bloeiende en concurrerende start-up ecosysteem van Nederland te versterken, te verbinden en te laten groeien, zodat het de beste plek wordt om innovatieve bedrijven te starten en te laten groeien.

- Met het [Actieplan Ambitieuze Ondernemerschap](#) wil de [Nederlandse overheid](#) ambitieuze starters en andere ondernemers helpen om snel te groeien. Het is belangrijk dat starters betere toegang krijgen tot kapitaal, kennis, innovatie en de wereldmarkt¹¹³.
- De ondernemersstichting [Jonge Ondernemers](#) speelt een belangrijke rol in het bevorderen van ondernemerschap voor jongeren. Ze biedt onderwijsprogramma's en ervaringsgerichte projecten voor alle onderwijsniveaus. Jonge Ondernemers werkt samen met particuliere organisaties zoals de ABN AMRO Bank en het [ministerie van Economische Zaken en Klimaatbeleid](#).
- De [Nederlandse overheid](#) helpt ondernemers toegang te krijgen tot netwerken omdat goede netwerken bedrijven helpen groeien. Alle ondernemers krijgen toegang tot [Business.gov.nl](#) ([Ondernemersplein](#)), de online plek waar ondernemers terecht kunnen voor diensten van verschillende instanties zoals de [Kamer van Koophandel](#) en de [Belastingdienst](#). Specifieke informatie wordt aangeboden aan jonge ondernemers, zoals studenten.
- Een ander belangrijk netwerk op nationaal en regionaal niveau is de grootste werkgeversorganisatie [VNO-NCW](#), die de belangen van het Nederlandse bedrijfsleven behartigt en een reeks diensten aan haar leden verleent. VNO-NCW onderhoudt ook speciale banden met diverse andere organisaties¹¹⁴.

1.5.4. Groene economie / bedrijfsleven / ondernemerschap

Context

Volgens cijfers van [het Centraal Bureau voor de Statistiek \(CBS\)](#) uit de nieuwste webpublicatie Groene Groei, waarin de ontwikkelingen van milieu-indicatoren in de periode 2000-2016 worden beoordeeld, wordt de Nederlandse economie steeds groener. Bedrijven voeren schonere productieprocessen in en gebruiken relatief minder grondstoffen. Daarnaast zijn de productie en werkgelegenheid in de sector milieugoederen en -diensten toegenomen. Biodiversiteit en milieukwaliteit (bijvoorbeeld waterkwaliteit) blijven echter achter.

In oktober 2011 lanceerde het kabinet de Duurzaamheidsagenda om te onderzoeken hoe belangrijke sectoren kunnen bijdragen aan groene groei. Als onderdeel van de Duurzaamheidsagenda is het [Green Deal programma](#) bedoeld om de private sector te betrekken bij de groene transitie. Zo heeft de overheid afspraken gemaakt met de [Nederlandse Zuivel Organisatie](#) en de [Nederlandse Land- en Tuinbouworganisatie](#) om in 2020 een CO2-vrije zuivelketen te hebben. Door schadelijke regelgeving te schrappen willen Green Deals particuliere initiatieven versterken. Nederland zal ook streven naar een groenere productieoutput door over te schakelen op een biobased economy¹¹⁵.

Nederland richt zich sterk op innovatie en onderzoek op het gebied van groen ondernemen. Het ondersteunt onderzoeks- en ontwikkelingsactiviteiten met betrekking tot duurzame technologieën, materialen en praktijken. Het land heeft innovatiecentra opgericht, zoals [de Green Chemistry Campus](#) en verschillende technologie-instituten, om de samenwerking tussen bedrijven en onderzoekers te bevorderen¹¹⁶.

Ondersteunende netwerken/trainingen voor eco-ondernemers

- De [Regeling Groene Projecten](#) stimuleert nieuwe ontwikkelingen op het gebied van milieutechnologie, circulaire economie en duurzame en innovatieve (bouw)projecten.
- Het project [Alliance for Green Entrepreneurship](#) richt zich op volwassen lerenden en zal werken aan het bevorderen van duurzaam ondernemerschapsonderwijs door het creëren van gespecialiseerde, leerling-gedreven educatieve materialen en middelen, gewijd aan de

¹¹³ Bron: Europese Commissie – Youth Wiki (Laatste update: 20.11.2020) [Netherlands - Start-up funding for young entrepreneurs](#)

¹¹⁴ Bron: Europese Commissie – Youth Wiki (Laatste update: 31.03.2022) [Netherlands – Promotion of entrepreneurship culture](#)

¹¹⁵ Bron: OECD [Green growth in action: The Netherlands](#)

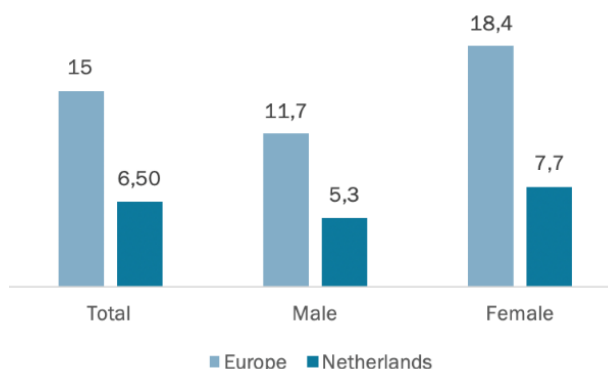
¹¹⁶ Bron: CBS Statistics Netherlands (2009) [Green growth in the Netherlands](#)

ontwikkeling van competenties voor het creëren van circulaire economie modellen, groene start-ups en digitale ondernemingen voor het bevorderen van sociale innovatie en het versterken van de derde sector entiteiten.

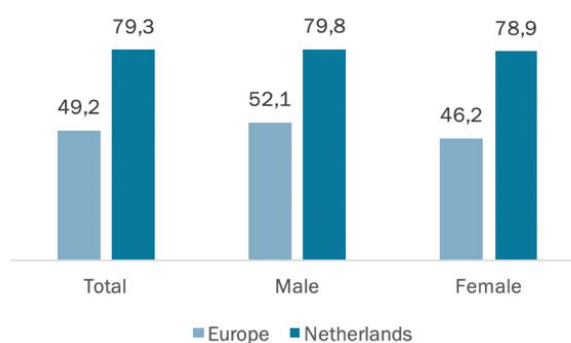
- [Centrum Groen Ondernemen](#) (Hogeschool VHL). In samenwerking met kennisinstellingen in Gelderland biedt Hogeschool VHL een breed scala aan workshops, trainingen en cursussen aan.
- Het [Centre for Sustainable Entrepreneurship](#) wil duurzaam ondernemen en de transitie naar een circulaire economie succesvol maken. Deze missie vertaalt zich in nieuwe onderwijsprogramma's voor studenten, nieuwe onderzoeksprogramma's voor wetenschappers en nieuwe oplossingen voor regionale, nationale en internationale gemeenschappen. Het Centre voorziet studenten, bedrijfsleiders, wetenschappers, beleidsmakers en burgers van alle kennis en competenties die ze nodig hebben om duurzaam ondernemen en de overgang naar een circulaire economie succesvol te maken.

1.5.5. Nederland- landenkaart NEETs

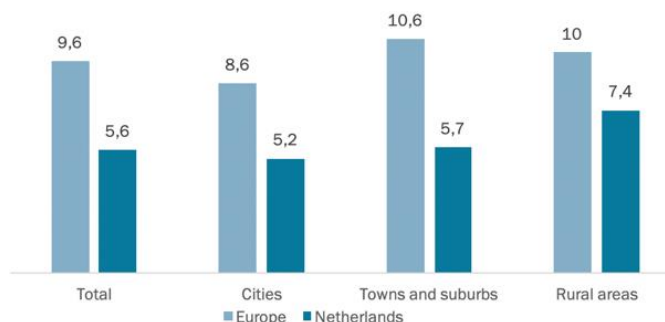
NEET-percentages naar geslacht, leeftijd en arbeidssituatie (% van mensen tussen 15 en 29 jaar)¹¹⁷

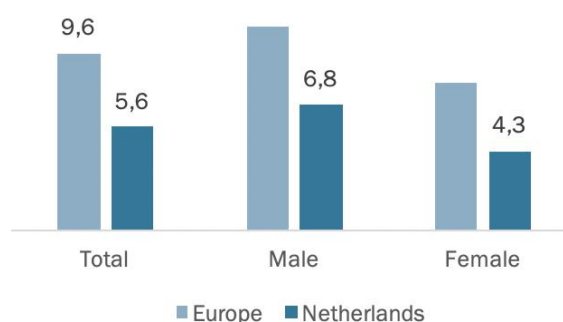
Arbeidsparticipatie van jongeren naar geslacht, leeftijd en opleidingsniveau (% van mensen tussen 15 en 29 jaar)¹¹⁸

Voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding naar geslacht en urbanisatiegraad (% van de personen van 18 tot 24 jaar)¹¹⁹

Voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding naar geslacht en arbeidssituatie (% van personen van 18 tot 24 jaar)¹²⁰

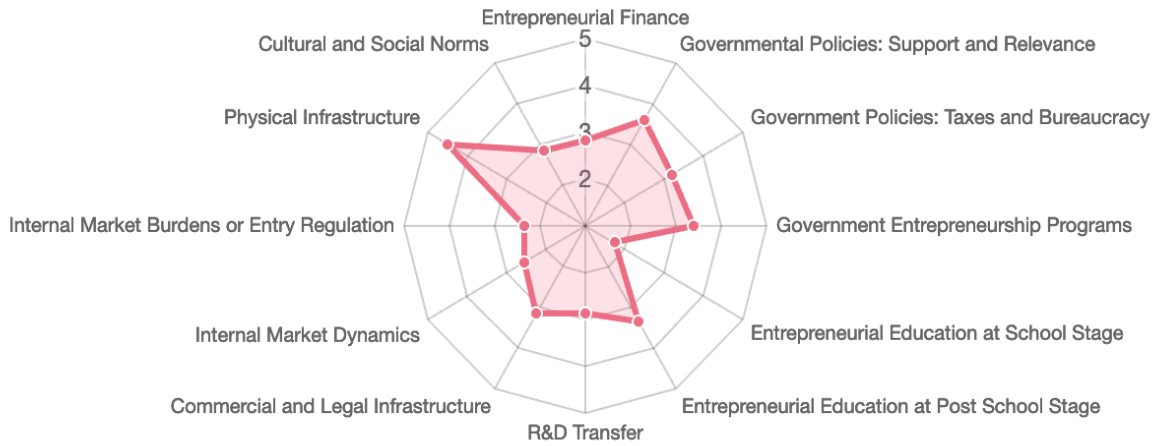
¹¹⁷ Bron: Eurostat (Laatste update: 26.04.2023) [Young people neither in employment nor in education and training by sex, age and labour status \(NEET rates\)](#)

¹¹⁸ Bron: Eurostat (Laatste update: 26.04.2023) [Werkgelegenheid voor jongeren naar geslacht, leeftijd en opleidingsniveau](#)

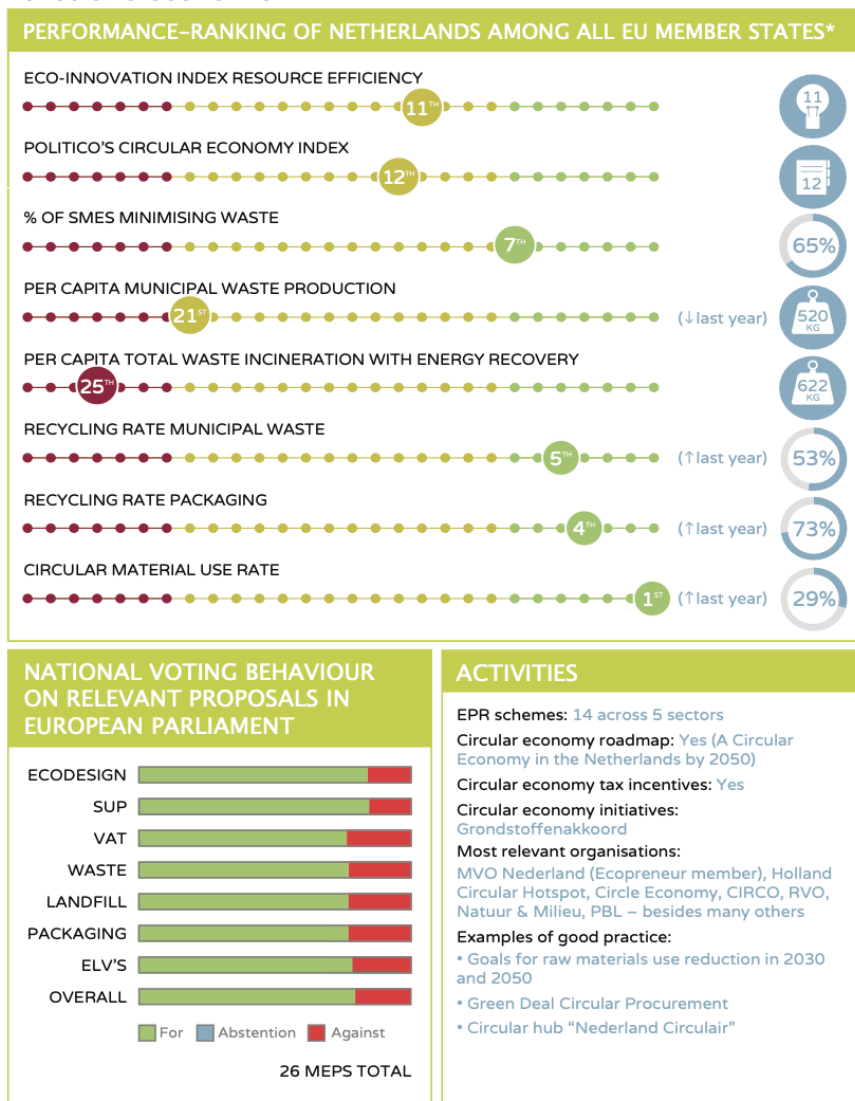
¹¹⁹ Bron: Eurostat (Laatste update: 26.04.2023) [Voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding naar geslacht en urbanisatiegraad](#)

¹²⁰ Bron: Eurostat (Laatste update: 26.04.2023) [Voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding naar geslacht en arbeidssituatie](#)

Randvoorwaarden voor ondernemers ¹²¹

Overzicht van circulaire economie ¹²²

¹²¹ Bron: [Global Entrepreneurship Monitor – Economy profiles](#)

¹²² Bron: Ecopreneur.eu - European Sustainable Business Federation (2019) [Circular economy update overview of circular economy in Europe](#)

1.6. Griekenland

1.6.1. NEET's

Statistieken

Volgens Eurostat¹²³ bedroeg het NEET-percentage voor jongeren van 15-24 jaar in Griekenland 23,6% in het eerste kwartaal van 2021, d.w.z. bijna een op de vier jongeren in Griekenland.

De meeste NEET's zijn tussen de 20 en 24 jaar oud. NEET's in Griekenland kunnen van beide geslachten zijn, hoewel de waarschijnlijkheid om NEET te worden beïnvloed kan zijn door het geslacht. Meer specifiek is het percentage NEET's hoger onder vrouwen dan onder mannen.

De uitsplitsing van NEET-subgroepen, volgens het tussentijds verslag van de OESO (2014), laat zien dat 4,9% van de jonge Grieken in de leeftijd van 15-19 jaar inactieve NEET's zijn, terwijl de meerderheid onderwijs volgt of werkt. De [Absents Barometer](#)¹²⁴ geeft aan dat 65,4% van de jongeren tussen 15 en 24 jaar scholier of student is en 16,2% werk heeft.

Het NEET-cijfer is al enkele jaren relatief hoog, deels als gevolg van de economische crisis in het land. De COVID-19 pandemie heeft echter ook een impact gehad op het NEET-cijfer, aangezien veel jongeren tijdens de pandemie moeite hebben gehad om werk te vinden of hun opleiding of training voort te zetten.

Het hoogste percentage NEETS-jongeren komt uit het tertiair onderwijs, op de tweede plaats komt het hoger secundair en postsecundair niet-tertiair onderwijs, en op de derde plaats het kleuter-, basis- en lager secundair onderwijs. Dit is een uitzondering: het is het enige land in de Europese Unie waar jongeren met een tertiaire opleiding de grootste meerderheid van de NEETS jongeren uitmaken¹²⁵.

Onderwijs

De meeste NEET's hebben secundair of postsecundair onderwijs gevolgd en hebben geen werkervaring. De NEET-bevolking heeft een hoog percentage vrouwen en ontmoedigde werknemers, zoals gerapporteerd door Eurofound.

Volgens GPO ([Griekse Publieke Opinie](#)) & KEADIK ([Centrum voor Mensenrechten - van de Universiteit van Kreta](#))¹²⁶ is het opleidingsniveau van Griekse NEET's over het algemeen laag, met een meerderheid die lager secundair onderwijs heeft afgerond, en in de meeste gevallen een middelmatig opleidingsniveau (d.w.z. afgestudeerd aan hoger secundair onderwijs of technische school). Niettemin moet vroegtijdig schoolverlaten worden beschouwd als een risicofactor om NEET te worden, zoals geïllustreerd wordt door het geval van Roma-studenten.

Er is een beperkte correlatie tussen NEET's en verstedelijking. NEET's komen vaker voor op het platteland. De meeste NEET's zijn ongehuwd en hebben geen kinderen, en slechts een klein percentage is getrouwd. Ze wonen meestal bij hun ouders en broers en zussen, en hun ouders hebben een middelbare of zelden een tertiaire opleiding. Het gezinsinkomen is meestal laag tot gemiddeld en er werden geen NEET's gevonden in gezinnen met een hoger inkomen, wat de sociaaleconomische ongelijkheid en de overdracht van armoede van generatie op generatie benadrukt. NEET's lijken echter een betere sociaaleconomische status te hebben dan degenen in andere EU-lidstaten doordat ze bij hun familie wonen en hun inkomen delen, wat sociale uitsluiting en extreme armoede helpt voorkomen.

¹²³ Bron: Eurostat - Statistieken uitgelegd (26.05.2023) [Statistieken over jongeren die noch aan het werk zijn, noch onderwijs of een opleiding volgen](#)

¹²⁴ Bron: Universiteit van Kreta - Departement Politieke Wetenschappen - KEPET & KEADIK (2007-2013) [Project Afwezigheidsbarometer: Detectie, categorisering en empirische onderbouwing van beleidsvoorstellen voor de aanpak van een nieuwe vorm van sociale kwetsbaarheid: De NEET's \(jongeren zonder onderwijs, werk of opleiding\)](#)

¹²⁵ Bron: International Journal of Humanities and Social Science, Drakaki, M., Papadakis, V., Kyridis, A., & Papargyris, A. (2014). [Jongeren zonder werk, opleiding of training \(NEET's\) in Griekenland: De impact van de financiële crisis en het bezuinigingsbeleid. Internationaal Tijdschrift voor Menswetenschappen en Sociale Wetenschappen](#)

Wereldbank (2021) [Geen onderwijs, werk of opleiding, totaal \(% van de bevolking van 15-24 jaar\) - Griekenland](#)

Thessaloniki Project Management Agency SA (2013) [Behoeftanalyse rapport voor het project "Nieuwe buurtnetwerken" \(NNN\)](#)

¹²⁶ Bron: International Journal of Humanities and Social Science, Drakaki, M., Papadakis, V., Kyridis, A., & Papargyris, A. (2014) [Young people not in employment, education or training \(NEETs\) in Greece: De impact van de financiële crisis en het bezuinigingsbeleid. Internationaal tijdschrift voor menswetenschappen en sociale wetenschappen](#)

1.6.2. Jeugdwerkgelegenheidsbeleid

Hoewel er geen wettelijke definitie is voor de Griekse jeugd en zijn leeftijdsgrenzen, wordt de leeftijdsgroep van 15 tot 29 jaar het meest gebruikt in strategiedocumenten en onderzoeken van de overheid. Het jeugdwerkgelegenheidsbeleid in Griekenland is een grote uitdaging vanwege de hoge jeugdwerkloosheid en het gebrek aan werkgelegenheid.

De belangrijkste overheidsinstantie voor werkgelegenheid en ondernemerschap is het [ministerie van Arbeid en Sociale Zaken](#) via de organen waarop het toezicht houdt: de [openbare diensten voor arbeidsbemiddeling](#) en het [nationale instituut voor arbeid en personeelsontwikkeling](#). De Griekse regering heeft verschillende beleidsmaatregelen en initiatieven geïmplementeerd om dit probleem aan te pakken, waaronder:

- De regering lanceerde in 2014 een Jeugdgarantieregeling om jongeren tot 25 jaar kansen te bieden op werk, opleiding, stages of voortgezet onderwijs. Het initiatief werd uitgevoerd met steun van de Europese Unie.
- De overheid heeft verschillende programma's gelanceerd om bedrijven aan te moedigen jongeren in dienst te nemen, waaronder subsidies voor werkgevers die jongeren in vaste dienst nemen.

Ondanks deze inspanningen blijft jeugdwerkloosheid een groot probleem, met een jeugdwerkloosheidspercentage van meer dan 30% vanaf 2021. De COVID-19-pandemie heeft dit probleem nog verergerd, wat heeft geleid tot meer banenverlies en minder kansen op werk voor jongeren. De jeugdwerkloosheid is onevenredig hoog in vergelijking met het EU-gemiddelde, vooral na de economische crisis en de pandemiecrisis¹²⁷.

Arbeidsmarkt

In 2021 was het werkloosheidspercentage 13,2%. Het werkloosheidspercentage is het hoogst onder vrouwen, personen tot 24 jaar.

De meerderheid van de mensen buiten de beroepsbevolking tussen 15 en 74 jaar heeft ofwel nooit gewerkt (45,5%) of het is meer dan 8 jaar geleden dat hun laatste baan eindigde (29,2%). Bovendien is Griekenland de laatste jaren bijzonder hard getroffen door de vluchtelingencrisis vanwege zijn geografische ligging op de route die het meest door vluchtelingen wordt gebruikt. Volgens schattingen van de Europese Commissie is een grote golf vluchtelingen illegaal de EU binnengekomen, en een groot aantal van hen heeft Griekenland als plaats van binnenkomst gebruikt. Dit vormt een zware belasting voor de Griekse economie en heeft een negatieve invloed op het toerisme op de Griekse eilanden¹²⁸.

De huidige arbeidsmarkt wordt gekarakteriseerd als een omgeving met een gebrek aan kansen op werk, versterkte structurele problemen zoals inflexibiliteit, hoge regelgeving en strenge regels voor het ontslaan en aannemen van werknemers, waardoor het creëren van banen en de overgang van de ene baan naar de andere moeilijker wordt.

De Griekse jeugdwerkloosheid schommelt gemiddeld op een van de hoogste percentages binnen de EU. Volgens Eurostat was de jeugdwerkloosheid in Griekenland in 2020 meer dan twee keer zo hoog als het nationale gemiddelde. In 2020 en te midden van de COVID-19-crisis bedroeg de Griekse jeugdwerkloosheid voor mensen tussen 15 en 24 jaar 45,8%.

Bovendien is de genderkloof in de jeugdwerkloosheid behoorlijk groot: de jeugdwerkloosheid voor mannen bedraagt 36,8% in 2020, terwijl die voor vrouwen stijgt tot 53,7%. Bovendien zijn er zeer grote regionale verschillen, met een jeugdwerkloosheid van 49,1% in plattelandsgebieden in 2020 en 43,5% in stedelijke gebieden¹²⁹.

Maatregelen voor jeugdwerkgelegenheid

Om de werkgelegenheid te ondersteunen, voeren overheidsinstanties de volgende maatregelen uit:

- De maatregel van de aanwervingssubsidie voor jongeren tot 29 jaar met 1200 euro. Meer in detail, voor 2022 en om de jeugdwerkloosheid aan te pakken in de context van het omgaan met de gevolgen van COVID-19, krijgen alle jongeren van 18 tot 29 jaar die geen

¹²⁷ Bron: Europese Commissie - Jeugd Wiki (Laatste update: 17.03.2023) [Griekenland - Werkgelegenheid & ondernemerschap](#)

¹²⁸ Bron: EURES - [Informatie over de arbeidsmarkt - Griekenland](#)

¹²⁹ Bron: European Student Think Tank (07.04.2023) [Jeugdwerkloosheid in Griekenland en de integratie van NGEU-middelen in de nieuwe nationale strategie](#)

- eerdere werkervaring hebben en binnen het jaar zullen worden aangenomen, 6 maanden vooruitbetaalde werktijd die ze kunnen gebruiken voor hun eerste baan. De steun bedraagt 1200 euro voor de eerste 6 maanden van een fulltime baan. De helft van dit bedrag ontvangt de werknemer (bovenop zijn salaris), als stimulans om een baan te vinden en de rest ontvangt de werkgever als loonkostensubsidie. Voor deeltijds werk dat overeenkomt met minstens 50% van voltijds werk, wordt de helft van het bedrag gegeven.
- De uitbreiding van het gesubsidieerde banenprogramma van 100.000 naar 150.000 banen. Het programma in kwestie, dat van kracht is sinds oktober 2020, voorziet in een subsidie van 100% in bijdragen gedurende 6 maanden voor elke gerichte aanwerving van een werkloze en een subsidie van 200 euro in loon voor elke aanwerving van een langdurig werkloze.
  - De verlenging van het "Co-Working" programma tot het einde van het jaar, dat voorziet in een subsidie van 60% op de salarisverlaging en een dekking van 100% van de bijdragen die overeenkomen met het verlaagde salaris.
  - De uitbreiding van het subsidieprogramma voor vacatures in de cultuursector.
  - De betaling van vergoedingen voor speciale doeleinden (534€/maand) voor artiesten en reisleiders.

Flexibiliteitsmaatregelen met de nadruk op jongeren

In de algemene context van het versterken van de werkgelegenheid, zoals beschreven in het vorige hoofdstuk, en in de arbeidswetgeving in Griekenland, zijn flexibiliteitsmaatregelen met de nadruk op jongeren opgenomen (bijv. eerste arbeidscontracten, veiligheid van jonge werknemers)¹³⁰.

1.6.3. Ondernemerschap in Griekenland

De belangrijkste overheidsinstantie voor werkgelegenheid en ondernemerschap is het [ministerie van Arbeid en Sociale Zaken](#) via de organen waarop het toezicht houdt: de [openbare diensten voor arbeidsbemiddeling](#) en het [nationale instituut voor arbeid en personeelsontwikkeling](#).

De Griekse kmo's zijn belangrijk voor de Griekse economie aangezien ze 63,6% van de toegevoegde waarde en 85,2% van de werkgelegenheid genereren, wat boven het EU-gemiddelde ligt. Verder blijkt uit alle bevindingen dat in 2019 de vermindering van onzekerheden en de groeidynamiek de situatie van het ondernemerschap hebben versterkt, vóór de komst van de pandemische crisis die de gegevens van de economie drastisch veranderde. Tot slot investeren ondernemers meer in ontwikkeling, organisatie management en bedrijfsuitbreiding.

Door de economische crisis zijn veel mensen hun reis als ondernemer begonnen. Aan de andere kant zijn er nog steeds enkele droogtes, problemen en angsten over de economie en de bedrijfssituatie. Bovendien worstelden veel bedrijven met het belastingbeleid van de overheid en andere bureaucratische kwesties. Tot slot is de tevredenheid over de bedrijfsvoering gematigd onder de deelnemers aan het onderzoek¹³¹.

De financiële crisis in 2009 was absoluut een wake-up call voor het land. Zijn nieuwe toestand leidde tot de wedergeboorte van het Griekse ondernemerschap¹³². De crisis leidde tot een situatie waarin sommige mensen, door het gebrek aan goede kansen op werk of door een nieuwe zakelijke opportuniteit, besloten om hun eigen bedrijf op te starten.

In de afgelopen jaren zijn er verschillende start-ups verschenen in het land, waarvan sommige bijzonder succesvol waren. In 2020 was er een aanzienlijke toename van kapitaal dat werd geïnvesteerd in bedrijven die meer dan 10 jaar geleden werden opgestart. De belangrijkste voorbeelden zijn Viva Wallet en Skroutz, die veel internationale belangstelling hebben getrokken.

¹³⁰ Bron: Europese Commissie - Jeugd Wiki (Laatste update: 23.03.2023) [Griekenland- Integratie van jongeren op de arbeidsmarkt](#)

¹³¹ Bron: [KnE Sociale Wetenschappen](#) Athanasios Vasilopoulos, Christos A. Tsitsakis (november 2021) [De ontwikkeling van ondernemerschap in Griekenland - De nasleep van een economische crisis \(Conference paper\)](#)

¹³² Bron: IED - Instituut voor Ondernemerschapontwikkeling (18.02.2021) [De transformatie van Grieks ondernemerschap](#)

De Griekse regering heeft het initiatief [Elevate Greece](#) gelanceerd, dat tot doel heeft veelbelovende start-ups te identificeren en te helpen bij hun groei en tegelijkertijd een sterk innovatie-ecosysteem te bevorderen. Via dit initiatief kunnen Griekse start-ups een officiële erkenning aanvragen bij het [Ministerie van Ontwikkeling & Investerings - Algemeen Secretariaat voor Onderzoek & Innovatie - GSRI](#).

Sociaal ondernemerschap

Sociaal ondernemerschap in Griekenland is de afgelopen jaren in een stroomversnelling geraakt. In 2017 vond de eerste [EXPO van sociaal ondernemerschap](#) plaats in Athene. De sociale economie in Griekenland werd voor het eerst geïnstitutionaliseerd in 2011. Volgens een rapport van de Europese Commissie vertegenwoordigt de sociale economie in Griekenland 3,6% van het bbp (bruto binnenlands product) van het land en biedt ze werk aan ongeveer 191.000 mensen. De sector wordt echter geconfronteerd met verschillende uitdagingen, waaronder beperkte toegang tot financiering, een gebrek aan een wettelijk kader en een laag publiek bewustzijn van sociaal ondernemerschap. Om deze uitdagingen aan te pakken heeft de Griekse overheid verschillende beleidsmaatregelen en initiatieven ontwikkeld om sociaal ondernemerschap te ondersteunen. Het Fonds voor Sociaal Ondernemerschap, opgericht in 2013, biedt financiële steun aan sociale ondernemingen en heeft als doel sociale innovatie en ondernemerschap te stimuleren. Daarnaast lanceerde het [Griekse ministerie van Arbeid en Sociale Zaken](#) in 2015 het Centrum voor Sociaal Ondernemerschap, dat training, begeleiding en netwerk mogelijkheden biedt aan aspirant sociaal ondernemers.

In Griekenland zijn verschillende succesvolle sociale ondernemingen ontstaan die zich bezighouden met verschillende sociale en milieukwesties, zoals de integratie van vluchtelingen, jeugdwerkloosheid en afvalbeheer¹³³.

Het aantal zelfstandigen is erg hoog in Griekenland. In 2019 was het percentage zelfstandigen bijna twee keer zo hoog als het EU-gemiddelde (23% vs. 12,5%). Senioren en jongeren, die het meest te lijden hebben onder de aanhoudende gevolgen van de financiële crisis, hebben de hoogste percentages zelfstandigen. De meest opvallende hiaten in het systeem voor inclusieve ondersteuning van ondernemerschap zijn die voor vrouwelijke ondernemers en immigrantenondernemers. Er is ondersteuning voor vrouwelijke ondernemers en de ondersteuning voor allochtone ondernemers heeft geen gelijke tred gehouden met de groei van de immigratie in de afgelopen jaren¹³⁴.

Ondernemerschap voor jongeren

Ondernemerschap bij jongeren is goed ingeburgerd en de meeste initiatieven lijken van redelijke kwaliteit te zijn. Hoewel veel van deze acties worden uitgevoerd via het Youth Employment Initiative, zijn er ook veel regelingen die innovatief ondernemerschap in het hoger onderwijs ondersteunen¹³⁵, zoals het opnemen van ondernemerschapsonderwijs in het formele onderwijssysteem, het opzetten van starterscentra en versnellers, mentorschapsprogramma's, adviesdiensten, netwerken, internationaliseringssteun en vereenvoudigde administratieve en regelgevingsprocedures.

Bovendien richten verschillende programma's zich op ondernemerschap onder jongeren en specifiek op personen tussen 18 en 29 jaar, met de nadruk op vrouwen. Dit zijn 12 maanden durende acties waarbij geregistreerde werkloze 18-29-jarigen financiering aanvragen, inclusief een voorstel voor een ondernemingsplan, om het zelfstandig ondernemerschap van 1.000 jonge werklozen te bevorderen door het opzetten van duurzame bedrijven. Het steunbedrag voor nieuwe bedrijven is €14.800. Het project wordt medegefinancierd door de Griekse staat en [het Europees Sociaal Fonds/Youth Employment Initiative](#), in het kader van het programma [Human Resources Development, Education and Lifelong Learning 2014-2020](#)¹³⁶.

¹³³ Bron: AthensLive (22.03.2019) Hoe zit [het met Sociaal Ondernemerschap in Griekenland?](#)

¹³⁴ Bron: OESO - [Inclusive Entrepreneurship Policies, Country Assessment Notes, Griekenland \(2020\)](#)

¹³⁵ Bron: OESO - [Inclusive Entrepreneurship Policies, Country Assessment Notes, Griekenland \(2020\)](#)

¹³⁶ Bron: CNN Griekenland (12.04.2021) [Jongerenondernemerschap: 14.800 euro subsidies - Wat je moet weten](#)

Programma ondersteunt

Volgens het actieplan Jeugdgarantie zijn er acties en programma's uitgevoerd door het Griekse ministerie van Arbeid en Sociale Zaken:

- Ondersteuning van ondernemingsplannen van werkloze jongeren tussen 18 en 29 jaar. Het programma werd uitgevoerd in samenwerking met de sociale partners en was gericht op het creëren van een uniforme omgeving voor advies en begeleiding voor jongeren tussen 18 en 29 jaar om duurzame bedrijfsplannen te ontwikkelen en uit te voeren in de gegeven economische en sociale omgeving. De bedrijfsideeën werden geëvalueerd op hun rijpheid door een team van beoordelaars op basis van vooraf vastgestelde evaluatiecriteria, en de 3.000 meest rijpe bedrijfsideeën werden geselecteerd voor begeleiding zodat de begunstigden volledige bedrijfsplannen konden opstellen.
- Programma voor ondernemerschap voor werkloze jongeren van 18-29 jaar en versterking van ondernemerschap. Begeleidingsprogramma voor ondernemerschap bij jongeren. In samenwerking met de sociale partners werden mentordiensten geïmplementeerd voor de begunstigden van het programma Ondernemerschapsprogramma voor werkloze jongeren van 18-29 jaar¹³⁷.

Alle initiatieven om het ondernemerschap onder jongeren te versterken worden aangekondigd op de websites van het [Ministerie van Arbeid en Sociale Zaken](#) en het [Ministerie van Ontwikkeling en Investerings](#).

[Subsidieprogramma voor bedrijfsinitiatieven die werk bieden aan](#) 3.000 jonge freelancers tussen 18 en 29 jaar met een focus op de digitale economie¹³⁸.

1.6.4. Groene economie / bedrijfsleven / ondernemerschap

Lokale context

Een van de belangrijkste initiatieven is het nationale actieplan ter bevordering van de groene economie, dat in 2016 werd gelanceerd. Het plan is gericht op het bevorderen van duurzame ontwikkeling in alle sectoren van de economie en het stimuleren van het gebruik van hernieuwbare energiebronnen, zoals zonne- en windenergie. Het richt zich ook op energie-efficiëntie en wil het energieverbruik in gebouwen en transport verminderen.

Een ander belangrijk initiatief is de ontwikkeling van de circulaire economie, die gericht is op het verminderen van afval en het bevorderen van hergebruik en recycling van materialen. In dit verband heeft de Griekse regering het [Nationale Actieplan voor de Circulaire Economie](#) gelanceerd, dat tot doel heeft duurzame productie- en consumptiepraktijken te bevorderen en de afvalproductie te verminderen.

Bovendien heeft Griekenland aanzienlijke vooruitgang geboekt in de ontwikkeling van hernieuwbare energiebronnen, zoals zonne- en windenergie. In de afgelopen jaren is de productie van elektriciteit uit hernieuwbare bronnen aanzienlijk toegenomen en de regering heeft zich ten doel gesteld om in 2030 35% van de elektriciteit van het land uit hernieuwbare bronnen te produceren.

[Het Nationaal Energie- en Klimaatplan \(NECP\) van Griekenland](#) biedt een uitgebreid plan om specifieke energie- en klimaatdoelen te bereiken tegen 2030. Griekenland kampt echter nog steeds met hardnekkige milieuproblemen op verschillende gebieden. Hoewel het afvalbeheer enigszins is verbeterd, wordt het grootste deel van het stedelijk afval nog steeds gestort (77%) en is het recyclingpercentage slechts matig gestegen van 14,7% in 2017 naar 16% in 2019. Op het gebied van de circulaire economie blijven de prestaties van Griekenland achter bij het EU-gemiddelde, waardoor natuurlijke ecosystemen extra onder druk komen te staan (Factsheet on Green Policies in Greece, opgesteld door de [Foundation for Economic and Industrial Research](#) - IOBE, in het kader van de e-Conference on Greece and the EU Recovery and Resilience Facility, die in september 2021 samen met de Europese Commissie werd georganiseerd).

Tot slot heeft de Griekse regering ook duurzaam toerisme bevorderd, een belangrijke sector van de economie. Initiatieven in dit verband zijn onder andere het bevorderen van duurzame

¹³⁷ Bron: Europese Commissie - Jeugd Wiki (Laatste update: 01.09.2022) [Griekenland - Inclusieve programma's voor jongeren](#)

¹³⁸ Bron: Europese Commissie - Jeugd Wiki (Laatste update: 23.03.2023) [Griekenland - Startfinanciering voor jonge ondernemers](#)

praktijken in de toeristische sector, het stimuleren van ecotoerisme en het aanmoedigen van het gebruik van duurzaam vervoer in de toeristische sector¹³⁹.

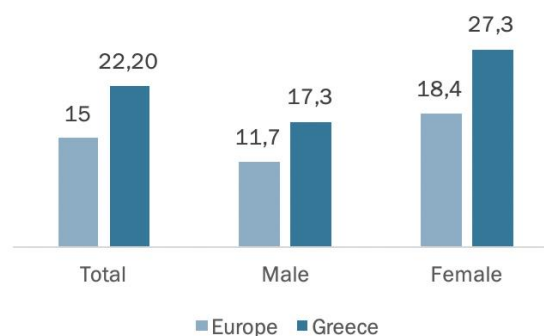
Groen ondernemerschap netwerken / trainingen

- [EKO Griekenland](#). EKO, de Ondernemerschap en Sociale Economie Groep, is een non-profit organisatie gevestigd in Athene, Griekenland, opgericht in 2013, actief op lokaal en Europees niveau, met jongeren als belangrijkste doelgroep. De belangrijkste missie van EKO is om bij te dragen aan het creëren van een inclusieve samenleving, die in staat zal zijn om zich duurzaam te ontwikkelen en te groeien.
- [The Hellenic Initiative](#) is een wereldwijde non-profitorganisatie die Griekse diasporagemeenschappen en Filhellenen samenbrengt om te investeren in de toekomst van Griekenland door middel van programma's gericht op crisisbestrijding, ondernemerschap en economische ontwikkeling.
- [Green Business Network \(GBN\)](#) is een Griekse organisatie die groen ondernemerschap en duurzaamheid wil bevorderen. Het biedt een platform voor netwerken, samenwerking en kennisdeling tussen groene bedrijven en ondernemers.
- De [Hellenic Start-ups Association \(HSA\)](#) ondersteunt en vertegenwoordigt de belangen van Griekse startende bedrijven, waaronder bedrijven die zich richten op groene en duurzame technologieën. De vereniging biedt ondernemers middelen, mentorschap en netwerk mogelijkheden.
- [Duurzaam Griekenland 2020](#) is een initiatief dat duurzaam ondernemerschap en innovatie stimuleert. Het ondersteunt bedrijven die bijdragen aan milieubescherming, sociale verantwoordelijkheid en economische groei in Griekenland.

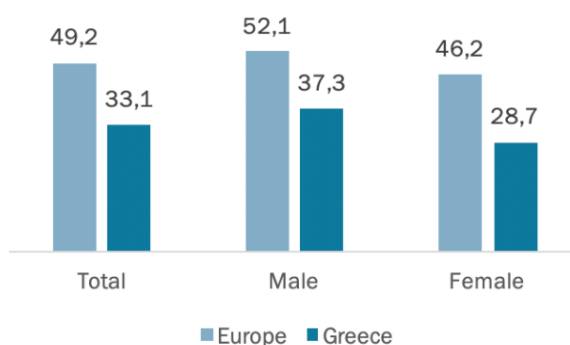
¹³⁹ Bron: Instituut voor Economisch en Industrieel Onderzoek - IOBE (2021) [Factsheet over groen beleid](#).

1.6.5. Griekenland- landenkaart NEETs

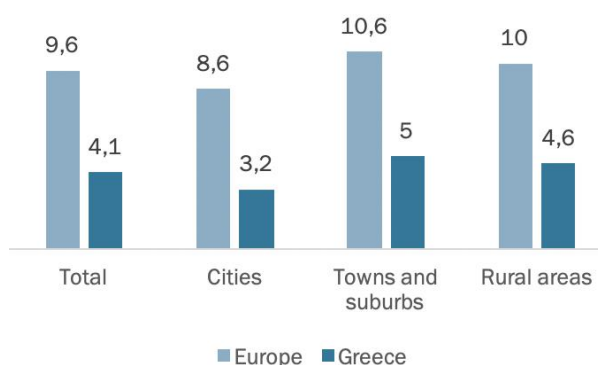
NEET-percentages naar geslacht, leeftijd en arbeidssituatie (% van mensen tussen 15 en 29 jaar)¹⁴⁰

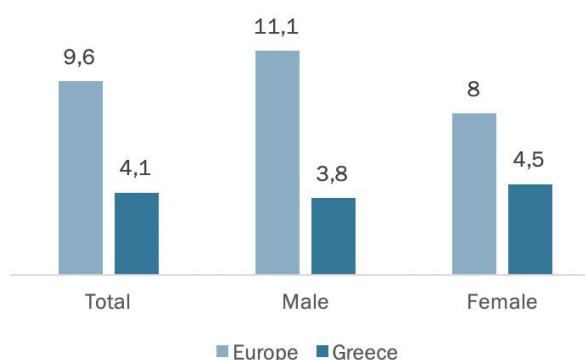
Arbeidsparticipatie van jongeren naar geslacht, leeftijd en opleidingsniveau (% van mensen tussen 15 en 29 jaar)¹⁴¹

Voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding naar geslacht en urbanisatiegraad (% van de personen van 18 tot 24 jaar)¹⁴²

Voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding naar geslacht en arbeidssituatie (% van personen van 18 tot 24 jaar)¹⁴³

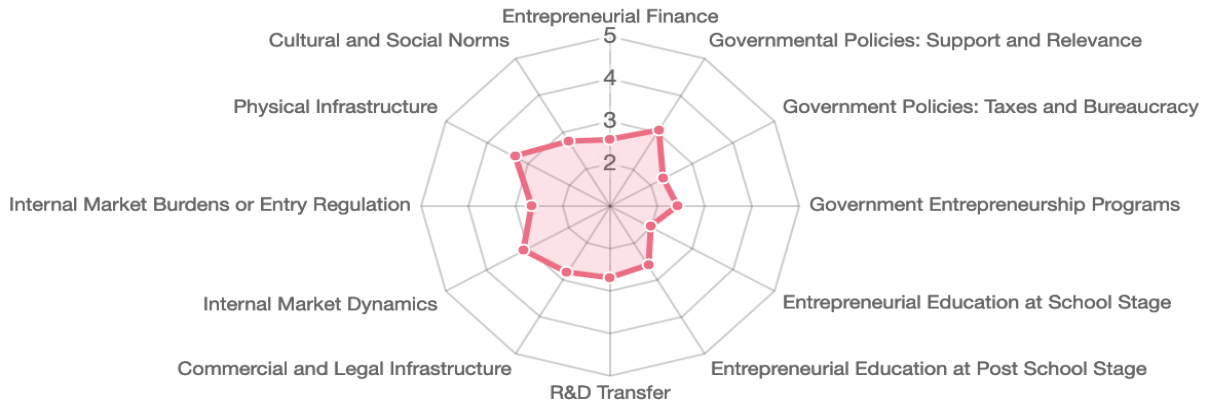
¹⁴⁰ Bron: Eurostat (Laatste update: 26.04.2023) [Jongeren zonder werk en zonder onderwijs of opleiding naar geslacht, leeftijd en arbeidssituatie \(NEET-percentages\)](#)

¹⁴¹ Bron: Eurostat (Laatste update: 26.04.2023) [Werkgelegenheid voor jongeren naar geslacht, leeftijd en opleidingsniveau](#)

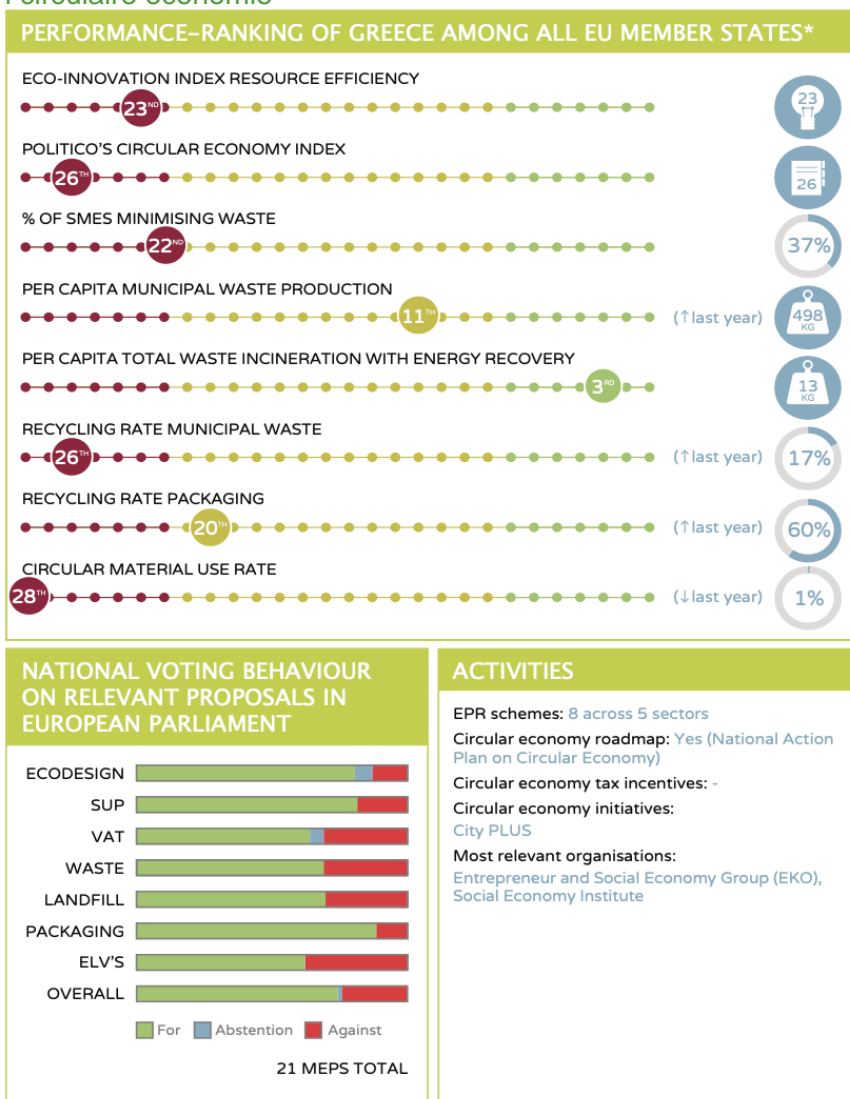
¹⁴² Bron: Eurostat (Laatste update: 26.04.2023) [Voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding naar geslacht en urbanisatiegraad](#)

¹⁴³ Bron: Eurostat (Laatste update: 26.04.2023) [Voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding naar geslacht en arbeidssituatie](#)

Randvoorwaarden voor ondernemers ¹⁴⁴

Overzicht van circulaire economie ¹⁴⁵

¹⁴⁴ Source: [Global Entrepreneurship Monitor – Economy profiles](#)

¹⁴⁵ Source: Ecopreneur.eu - European Sustainable Business Federation (2019) [Circular economy update overview of circular economy in Europe](#)

1.7. Korte samenvatting

1.7.1. NEETs

Europa

Het profiel van NEET's verschilt van land tot land en van regio tot regio, maar er zijn een aantal **gemeenschappelijke factoren** waargenomen onder deze populatie in Europa: **leeftijd** (15-29 jaar), **geslacht** (jonge vrouwen hebben een hoger NEET-percentages dan jonge mannen), **opleidingsniveau** (lager dan hun leeftijdsgenoten), deel uitmaken van "**kwetsbare groepen**" (gezinnen met een laag inkomen, gemarginaliseerde gemeenschappen, mensen met een handicap, etnische minderheden...); in **plattlandsgebieden** wonen en een **gebrek aan werkervaring hebben**

Frankrijk

Frankrijk heeft het NEET-vraagstuk actief aangepakt door middel van verschillende beleidsmaatregelen en programma's. Het land biedt een scala aan onderwijsstrajecten, waaronder beroepsopleidingen en stageprogramma's, om de overgang van onderwijs naar werk te vergemakkelijken. Deze inspanningen hebben geholpen om het NEET-percentages in Frankrijk te verlagen, maar er blijven uitdagingen. Het NEET-cijfer blijft hoger dan het Europese gemiddelde. **In vergelijking met andere landen is het NEETS-percentages lager op het platteland (18%) dan in de steden (20%) en tussen 15 en 24 jaar zijn jonge mannen vaker NEET dan jonge vrouwen (9,7% in 2021).** Na 24 jaar verandert dit

Hongarije

Het NEET-cijfer is relatief hoog vergeleken met het Europese gemiddelde. Het land staat voor uitdagingen bij het bieden van adequaat onderwijs en werkgelegenheid voor jongeren. De regering heeft verschillende maatregelen genomen om dit probleem aan te pakken, zoals beroepsopleidingsprogramma's, subsidies voor werkgevers die jongeren in dienst nemen en ondersteuning van ondernemerschap. Ondanks deze inspanningen **blijven jeugdwerkloosheid en NEET's een punt van zorg in Hongarije.**

Zoals in veel landen zijn **jonge vrouwen meer vertegenwoordigd dan mannen in NEET-profielen; het gemiddelde van jonge vrouwen is hoger dan het EU-gemiddelde, terwijl het aantal jonge mannen lager is. NEET's zijn meer aanwezig in steden, buitenwijken en plattlandsgebieden dan in de steden.** De jongste mensen (15-19 jaar) hebben het hoogste werkloosheidspercentage.

Polen

In Polen is het NEET-percentages de afgelopen jaren aanzienlijk gedaald. Het land heeft verschillende initiatieven en hervormingen doorgevoerd om jeugdwerkloosheid te bestrijden en onderwijs- en opleidingsmogelijkheden te verbeteren. Specifieke beleidsmaatregelen omvatten beroepsopleidingsprogramma's, leercontracten en arbeidsbemiddeling. Regionale verschillen en structurele problemen dragen echter nog steeds bij aan een hoger NEET-cijfer in bepaalde gebieden, met name op het platteland.

De meerderheid van de NEETS wonen in kleine steden en plattlandsgebieden. In lijn met Europese kenmerken **is het percentages vrouwen hoger dan mannen**, maar het is belangrijk op te merken dat het genderverschil voor vrouwen groter is dan in de andere landen: slechts 23% van de 25-34-jarige vrouwen met een diploma lager secundair onderwijs had werk in 2020, tegenover 59% van de mannen. Polen is echter het beste land **voor de 15-19-jarigen: het is het land met het laagste percentages**

Nederland

Het NEET-percentages in Nederland schommelt rond de 5%, met een laagste percentages van 5,5% in 2021. **Jonge vrouwen**, vooral die **met een lager opleidingsniveau, hebben minder kans op werk** dan jonge mannen. **In het buitenland geboren jongvolwassenen (15-29 jaar) hebben een grotere kans om NEET te zijn** dan autochtone jongvolwassenen. Veel NEET's hebben hun opleiding niet afgemaakt of beschikken niet over de vereiste kwalificaties voor een baan. Tot slot worden NEET's vaker aangetroffen **in plattlandsgebieden.** Nederland heeft het laagste aantal NEETS in vergelijking met de andere Europese landen die bij het project betrokken zijn.

Griekenland

Griekenland heeft te kampen met een hoog NEET-percentages, verergerd door de economische crisis in het land. De aanhoudende recessie en beperkte werkgelegenheid hebben de werkgelegenheidsvooruitzichten van jongeren en hun toegang tot onderwijs en opleiding aangetast. De regering heeft verschillende maatregelen geïmplementeerd, zoals gesubsidieerde werkgelegenheidsprogramma's en ondersteuning van ondernemerschap, om de jeugdwerkloosheid en NEET-percentages aan te pakken. Er worden ook inspanningen geleverd om de beroepsopleiding te verbeteren en het onderwijs beter af te stemmen op de behoeften van de arbeidsmarkt. Het probleem om werk te vinden voor jongeren blijkt vooral uit het percentages **jongeren met een tertiaire opleiding, dat de grootste meerderheid van NEETS vormt in Griekenland, en een bijzonderheid in Europa.** Net als in de andere landen zijn **vrouwen het meest vertegenwoordigd** (18,1% tegen 16,6%).

1.7.2. Beleid voor jeugdwerkgelegenheid en ondernemerschap

Europa

Polen, Hongarije, Frankrijk, Nederland en Griekenland hebben allemaal tal van maatregelen genomen om de werkgelegenheid voor jongeren te verbeteren, waaronder het Jeugdgarantieprogramma. Dit initiatief heeft als doel jongeren binnen vier maanden nadat ze werkloos zijn geworden of het formele onderwijs hebben verlaten, een baan, leercontract, stage of vervolgopleiding te bieden. Daarnaast **implementeren alle betrokken landen beroepsonderwijs en -opleiding.** De meeste betrokken landen hebben **financiële maatregelen genomen** om werkgevers aan te moedigen jonge werknemers in dienst te nemen, maar ook **om jongeren aan te moedigen een eigen bedrijf te beginnen.**

Frankrijk

Het aantal nieuwe bedrijven neemt in alle regio's toe, met een aanzienlijke groei in sectoren zoals vervoer en opslag, gespecialiseerde, wetenschappelijke en technische activiteiten en andere huishoudelijke diensten. **40,2% van de eenmanszaken is jonger dan 30 jaar** en de gemiddelde leeftijd van eenmanszaken is **35 jaar.** **Vrouwen zijn in de meerderheid in sectoren als gezondheidszorg en maatschappelijk werk, andere huishoudelijke diensten, industrie en onderwijs, terwijl mannen domineren in de bouw, vervoer, opslag en informatie en communicatie.** De overheid heeft programma's en instrumenten geïntroduceerd om de eerste fondsenwerving voor startende ondernemingen te vergemakkelijken, die worden uitgevoerd via Bpifrance (de Franse openbare investeringsbank) en het ministerie van Economische Zaken. Verschillende initiatieven bieden financiële steun, belastingvrijstellingen en wettelijke kaders voor startende ondernemingen. Verschillende verenigingen en programma's ondersteunen ook jongeren in hun ondernemerschap.

Hongarije

Hongarije heeft **een iets lager percentage volwassenen met de vaardigheden om een bedrijf te starten dan het EU-gemiddelde, en mannen hebben meer vertrouwen in hun zakelijke vaardigheden dan vrouwen.** **De typische ondernemer is tussen de 25 en 44 jaar oud.** Factoren zoals weinig risicobereidheid, faalangst, onvoorspelbare economische omstandigheden, gebrek aan effectieve ondernemerschapseducatie en negatieve maatschappelijke opvattingen dragen bij aan de lagere ondernemerschapscijfers onder jongeren. **Verschillende initiatieven en organisaties ondersteunen ondernemerschap voor jongeren door het verstrekken van informatie, mentorprogramma's, financieringsmogelijkheden en ondersteuning bij het opzetten van een bedrijf.**

Polen

Als gevolg van de pandemie **is het aantal ondernemers dat een nieuw bedrijf start de afgelopen twee jaar gedaald.** **Mannen zijn meer geneigd dan vrouwen om zich bezig te houden met het opstarten van een bedrijf,** met een groeiende genderkloof in de afgelopen twee jaar. Bovendien is er een gebrek aan evenwicht tussen mannen en vrouwen op de Poolse markt voor startende ondernemingen: slechts **21% van de startende ondernemingen bestaat voor meer dan de helft uit vrouwen.** **De meerderheid van de Poolse start-ups zijn jonge of zeer jonge bedrijven en kleine entiteiten die worden geleid door mannen van meer dan 30 jaar oud.** De Poolse regering geeft prioriteit aan het stimuleren van ondernemersactiviteiten door middel van de **New Polish Deal,** gericht op het vereenvoudigen en verlagen van belastingen voor ondernemers en het stimuleren van investeringen in innovatieve technologie.

Nederland

In 2019 was bijna 15% van de beroepsbevolking in Nederland zelfstandig ondernemer, iets meer dan het EU-gemiddelde. **Vrouwen hadden 60% meer kans om startende ondernemer te zijn dan mannen, en jongeren (18-30 jaar) waren zeer actief in startend ondernemerschap, meer dan het dubbele van het EU-gemiddelde.** Administratieve lasten blijven een belangrijk obstakel voor bepaalde bevolkingsgroepen. Nederland heeft een hoog niveau van ondernemerschapsvaardigheden in de bevolking, en angst om te falen is minder een belemmering in vergelijking met het EU-gemiddelde. In dit verband heeft de Nederlandse regering **maatregelen genomen om een gunstig klimaat te scheppen voor de oprichting van een bedrijf.** Verschillende nationale en lokale initiatieven zijn gericht op het ondersteunen van ondernemerschap, met name gericht op vrouwen, jongeren en migranten.

Griekenland

De Europese economische crisis had een verwoestende impact op bedrijven in Griekenland en leidde tot banenverlies en werkloosheid. De crisis heeft echter ook een omgeving gecreëerd waarin mensen hun eigen bedrijf zijn begonnen vanwege het gebrek aan werkgelegenheid of nieuwe zakelijke vooruitzichten. **Kleine en middelgrote ondernemingen (kmo's) spelen een belangrijke rol in de Griekse economie.** **Programma's voor ondernemerschap voor jongeren zijn gericht op personen tussen 18 en 29 jaar.** De maatregelen omvatten financiële steun voor ondernemingsplannen, onderwijs in ondernemerschap in het formele onderwijsstelsel, starterscentra, mentorschapsprogramma's en vereenvoudigde regelgevingsprocedures. De Griekse overheid heeft verschillende acties en programma's geïmplementeerd om ondernemerschap onder jongeren te ondersteunen (advies- en mentordiensten, versterking van ondernemerschap en financieringsinitiatieven).

1.7.3. Eco-ondernemerschap en groene bedrijven

Europa

Europa heeft verschillende beleidsmaatregelen geïmplementeerd om groene bedrijven en eco-ondernemerschap te ondersteunen en te bevorderen, zoals de Europese Green Deal, Horizon Europe, het actieplan voor de circulaire economie of de duurzame financiering van de EU... Dit beleid is gericht op het bevorderen van een duurzaam en milieuvriendelijk bedrijfsklimaat. Daarnaast hebben Europese landen starterscentra, versnellers en innovatiecentra opgericht die mentorschap, netwerken en financieringssteun bieden die specifiek is afgestemd op eco-ondernemers. Deze initiatieven zijn bedoeld om duurzame bedrijfsideeën te koesteren en te ontwikkelen.

Frankrijk

Ongeveer **80.000 mensen onder de 30** werken in de groene economie in Frankrijk. De **groene economie** in Frankrijk omvat bijna **1 miljoen banen (afvalverwerking, afvalwaterbeheer en hernieuwbare energie)**. Er zijn ongeveer 10.000 tot 12.000 ecobedrijven actief in Frankrijk, bestaande uit een paar grote bedrijven, **90% kmo's en VSE's (zeer kleine ondernemingen)** en ongeveer **vijftig middelgrote bedrijven (ETI's)**. De sector is gestructureerd in netwerken, clusters en concurrentieclusters. **Werknemers jonger dan 30 jaar vertegenwoordigen 20% van de beroepen in de groene economie in Frankrijk.** Jongeren komen vaker voor in **energie- en waterproductie en -distributie en natuur- en milieubescherming.** Van de groene beroepen hebben **toerisme en amusement het hoogste percentage jongere werknemers.**

Hongarije

21% van de bedrijven in Hongarije streeft ernaar om met **recyclebare materialen te produceren.** Kleinere bedrijven maken het **vaakst gebruik van recyclebare grondstoffen.** De **belangrijkste uitdagingen** voor micro- en kleine bedrijven om groener te worden zijn onder andere een **gebrek aan middelen of externe ondersteuning, frequente en moeilijk te volgen wijzigingen in de regelgeving en onvoldoende stimulerende regelgeving.** Op nationaal en internationaal niveau helpt het Global Green Growth Institute de regering bij het behalen van klimaatdoelstellingen. Ze bieden ondersteuning bij de uitvoering van de nationale strategie voor schone groei en beleidsondersteuning in het kader van de Europese Green Deal.

Polen

Polen heeft het belang van milieuduurzaamheid erkend en heeft ambitieuze doelen gesteld voor het terugdringen van koolstofemissies en het verhogen van het gebruik van hernieuwbare energie. De regering heeft initiatieven en organisaties zoals de Polish Green Building Council en de Polish Wind Energy Association gelanceerd om groene technologieën en duurzame praktijken te ondersteunen. **Jongeren spelen een belangrijke rol in eco-ondernemingen.** Initiatieven. Het programma "Climate Academy" en het programma "Green Tandem" ondersteunen de betrokkenheid van jongeren bij eco-ondernemingen en bieden opleiding, begeleiding en ondersteuning voor hun loopbaan in de milieusector. **Verschillende netwerken en organisaties ondersteunen eco-ondernemers.** Ze bieden programma's, training, begeleiding, netwerk mogelijkheden en toegang tot financiering voor eco-ondernemers.

Nederland

De Nederlandse overheid **richt zich sterk op groene groei en stimuleert eco-innovatie om nieuwe werkgelegenheid te creëren en tegelijkertijd vervuiling en het verbruik van hulpbronnen te verminderen.** De Nederlandse overheid heeft sectoren geïdentificeerd waarin Nederlandse bedrijven en onderzoekscentra internationaal uitblinken. Deze sectoren spelen een centrale rol in het overheidsbeleid dat gericht is op het bevorderen van innovatie en het verbeteren van de economische concurrentiekracht van het land. **Nederland geeft prioriteit aan innovatie en onderzoek in het groene bedrijfsleven.** Innovatiecentra en technologie-instituten bevorderen de samenwerking tussen bedrijven en onderzoekers.

Griekenland

De pandemie versnelde de invoering van nieuwe praktijken, zoals digitale technologieën, e-commerce of **groenere activiteiten.** De economische en ecologische uitdagingen hebben geleid tot een **grotere nadruk op duurzaamheid en de groene economie.** Vanuit het oogpunt van de staat is het nationale actieplan voor de bevordering van de groene economie (gelanceerd in 2016) gericht op de bevordering van **duurzame ontwikkeling in alle sectoren van de economie.** Het richt zich op het gebruik van **hernieuwbare energiebronnen** zoals zonne- en windenergie, evenals energie-efficiëntie maatregelen om **het verbruik in gebouwen en vervoer te verminderen.** Daarnaast heeft **Griekenland verschillende plannen geïnitieerd om afval te verminderen, hergebruik en recycling van materialen te bevorderen, elektriciteit uit hernieuwbare bronnen te produceren en duurzaam toerisme te promoten.**

2. Interviews

Naast de analyse van de verschillende contexten (Europa, Frankrijk, Hongarije, Polen, Nederland, Griekenland) moesten de partners de resultaten van het onderzoek voorafgaand aan de aanvraag verifiëren. Om dit te kunnen doen, werd van deelnemers uit zowel directe (NEET's & jongerenwerkers/trainers) als indirecte doelgroepen (Human Resources afdelingen, beleidsmakers etc.) verwacht dat ze deelnamen aan het onderzoek en feedback gaven die verwerkt kon worden in de behoeftenanalyse.

De resultaten worden gebruikt om het raamwerk voor ecopreneurscompetenties te formuleren op basis van de achtergrond van de deelnemers.

2.1. Methodologie

Geïnterviewde profielen:

- NEET's x 2 in elk land
- Eco-ondernemer x 2 in elk land
- Begeleidende personen x 2 in elk land

Voor elk persoonsprofiel¹⁴⁶ werd een interviewschema ontworpen. Voor elk profiel werd een hoofddoel gesteld:

- NEET's: de kennis en verwachtingen van NEET's op het gebied van eco-ondernemerschap kennen
- Begeleiders voor NEET's: nadenken over ondersteuning in overeenstemming met de behoeften van NEET's
- Ecopreneurs: definitie en begrip van eco-ondernemerschap door degenen die het uitoefenen

Het doel was ook om hen aan te moedigen deel te nemen aan het project.

Interviewproces:

- Presentatie van het project EcopreNEETs aan de geïnterviewde persoon
- Methode: opnemen en uitschrijven van het interview
- Duur: 1h

¹⁴⁶ Interviewschema's beschikbaar in de bijlage

2.2. Profiel van geïnterviewde personen

NEETS	Naam	Geslacht	Leeftijd	Status / Beroep / Onderneming
Frankrijk	Léonie B.	Vrouw	18	Middelbare schooldiploma, geen baccalaureaat
Frankrijk	Laura A.	Vrouw	23	Heeft haar bachelor in computerwetenschappen niet afgemaakt
Polen	Anna K.	Vrouw	24	Bachelor of Science in de economie
Polen	Katarzyna	Vrouw	22	Middelbaar onderwijs
Polen	Yuliia S.	Vrouw	20	Middelbaar onderwijs
Polen	Piotr W.	Mannelijk	22	Middelbaar onderwijs
Polen	Wojciech N.	Mannelijk	20	Middelbaar onderwijs
Polen	Dorota P.	Vrouw	21	Middelbaar onderwijs
Hongarije	Szabó I.	Mannelijk	23	Universitaire graad
Hongarije	Eőry P.	Vrouw	23	Universitaire graad
Griekenland	Spyrogiannis K.	Mannelijk	25	Bachelor in landbouw
Griekenland	Konstantina Z.	Vrouw	25	Diploma middelbare school in landbouw
Nederland	Asal Ahmadi	Vrouw	20	Middelbaar onderwijs
Nederland	Noah Vercruysse	Mannelijk	25	Bachelordiploma in informatica
BEGELEIDENDE PERSONEN VOOR NEETS		Geslacht	Leeftijd	Status / Beroep / Onderneming
Frankrijk	Carine G.	Vrouw	50	Maatschappelijk werker
Frankrijk	Thierry A.	Mannelijk	52	Maatschappelijk werker
Polen	Agata J.	Vrouw	28	Maatschappelijk werker
Polen	Marta L.	Vrouw	29	Maatschappelijk werker
Hongarije	Szilágyi H. R.	Vrouw	40	Jeugd mentor
Hongarije	Kárpáti R.	Vrouw	40	Jeugd mentor
Griekenland	Nikolas B.	Mannelijk	29	Jongerenwerker
Griekenland	Maria K.	Vrouw	25	Jeugdwerker
Nederland	Olivia Bakker	Vrouw	35	Maatschappelijk werker
Nederland	Johanna de Vries	Vrouw	32	Jongerenwerker
ECOPRENEURS		Geslacht	Leeftijd	Status / Beroep / Onderneming
Frankrijk	Olivier G.	Mannelijk	51	Uitvaartbranche
Frankrijk	Léa R.	Vrouw	39	Consulting
Polen	Karolina L.	Vrouw	32	Ecotoerisme
Polen	Jukub K.	Mannelijk	34	Ecotoerisme
Hongarije	Kovács S.	Mannelijk	40	Eco-bedrijf
Hongarije	Nagy L.	Mannelijk	38	Ecotoerisme
Griekenland	Stavroula T.	Vrouw	40	Ecotoerisme
Griekenland	Vlastaras T.	Mannelijk	43	Technologie
Nederland	Mark van Rossum	Mannelijk	39	Transport
Nederland	Thomas Corsel	Mannelijk	42	Landbouw

2.3. Analyse interviews

Alle interviews werden getranscribeerd en bij dit document gevoegd. Om ze te analyseren besloot het consortium de antwoorden per profiel te bewaren en elke vraag afzonderlijk te bestuderen. Het doel was om een overzicht te geven van de verkregen antwoorden. Voor de gesloten vragen werden diagrammen opgesteld om een overzicht te geven. Voor de open vragen, een samenvatting en analyse van de verkregen antwoorden in relatie tot onze verwachtingen. Waar relevant werden citaten opgenomen.

Ter herinnering: de resultaten zullen worden gebruikt om het kader voor ecopreneursvaardigheden te formuleren (nuttig voor de training MOOC) en om aanbevelingen op te stellen voor alle werkpakketten (eco-skills training MOOC / training van trainers / EcopreNEETs incubatie).

besloot het consortium de antwoorden per profiel te bewaren en elke vraag afzonderlijk te bestuderen.

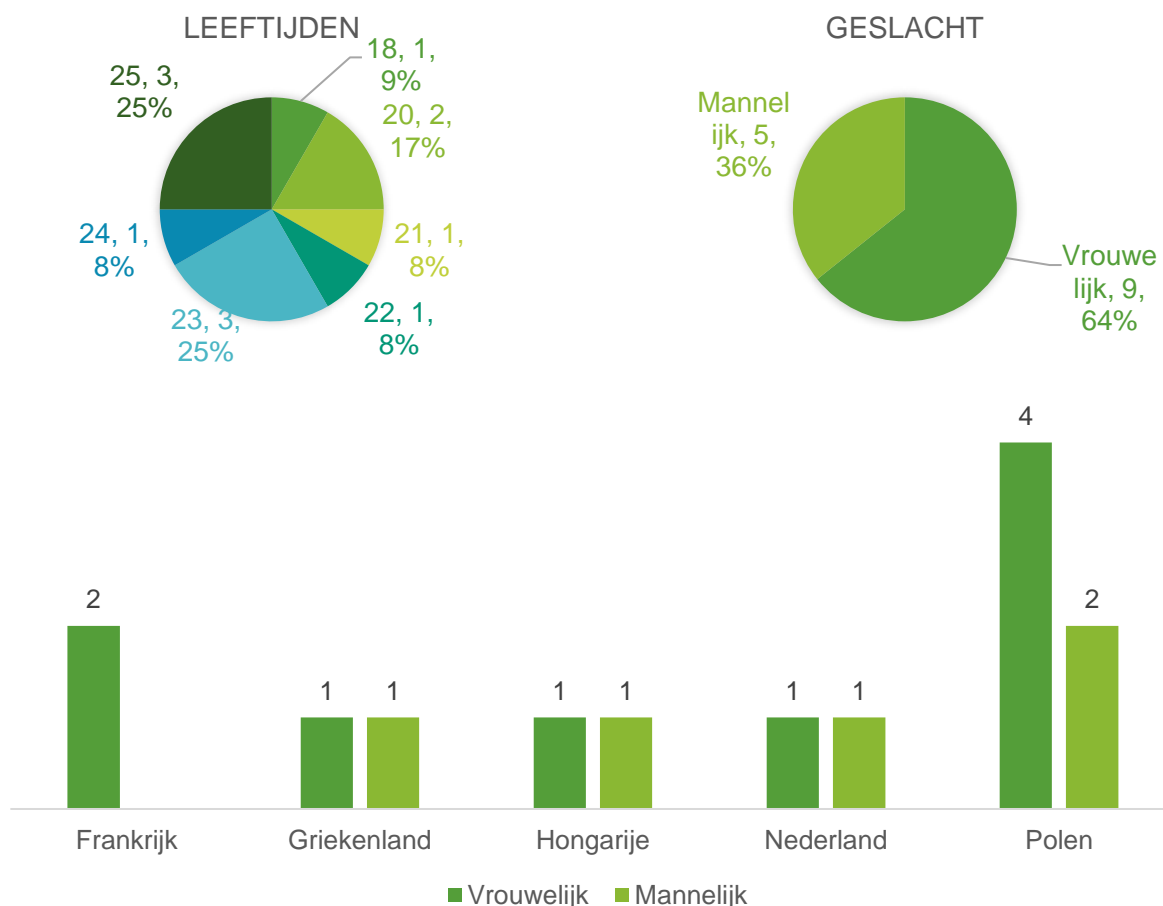
2.3.1. NEETs

Algemene informatie over de doorsnede

De studie van de resultaten van de interviews met de 14 jongeren is niet bedoeld om de situatie en de kenmerken van NEET's in de verschillende landen weer te geven en te analyseren. Desondanks zijn er inspanningen gedaan om de diversiteit van de geïnterviewde profielen te waarborgen, zoals in de onderstaande punten wordt beschreven.

De open interviewmethode is ontworpen om kwalitatieve in plaats van kwantitatieve feedback aan te bieden. Daarom hebben we ervoor gekozen om 14 jongeren te interviewen en niet meer. Omdat het om een kleine steekproef gaat, is het niet de bedoeling om zuiver statistische gegevens te produceren, maar om informatie te verkrijgen over het profiel van de jongeren die we zullen ontmoeten en trainen op basis van hun verwachtingen, behoeften en problemen, en om ons project in het licht van deze informatie te verbeteren.

Leeftijdsgroep / Geslacht / Land

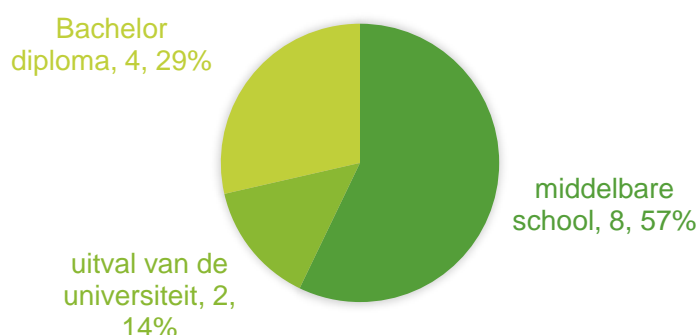

Zoals de diagrammen laten zien, ligt de leeftijdsgroep van de ondervraagde jongeren tussen 18 en 25 jaar. We hebben dus geen jongeren die representatief zijn voor de leeftijden tussen 15 en 17 en 25 en 29, wat een invloed heeft op de informatie die we krijgen.

Qua geslacht interviewden we de meeste vrouwen, in overeenstemming met de statistieken van Eurostat over het hogere percentage vrouwen onder NEETS.

Tot slot kregen we meer positieve reacties uit Polen om de interviews te doen, wat betekent dat onze steekproef overwegend Pools is, waarmee rekening moet worden gehouden bij het analyseren van de verkregen informatie.

Age group / Gender / Country

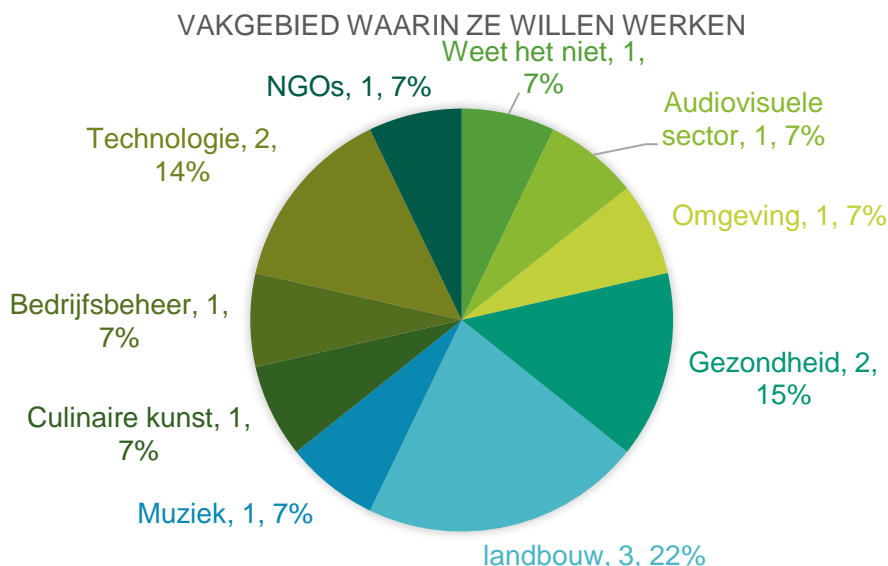

De meerderheid van de ondervraagde jongeren was gestopt met hun studie op de middelbare school (57%), terwijl 4 van hen een universitair diploma hadden behaald. De overige 2 waren onderweg gestopt met hun studie.

Onze steekproef is daarom niet de meest representatieve voor de realiteit van NEET's in het gebied, met een laag opleidingsniveau, die de school verlaten hebben voor het einde van het secundair onderwijs. Deze informatie moet worden vergeleken met de leeftijd van de jongeren, aangezien onze steekproef relatief klein was (18-25) en de meerderheid tussen 23 en 25 jaar oud was.

Voor de 2 jongeren die vroegtijdig de universiteit verlieten, kan dit worden verklaard door een gebrek aan interesse in het vak dat ze studeerden en de wens om hun studie te heroriënteren naar een vak dat meer in lijn ligt met hun ambities. In hun geval was een van hen gestopt met zijn studie informatica om een baan in de audiovisuele sector te zoeken, terwijl een ander was gestopt met zijn studie economie om van muziek haar carrière te maken. Ze hebben een diep verlangen om werk te doen dat bij hun passies past. Zoals Laura A. uit Frankrijk zei: *"Ik wil niet iets doen wat ik helemaal niet leuk vind, ik wil mezelf niet dwingen om te gaan werken; dat zou niet productief zijn"*.

Werkinteresse

De sectoren waarin NEET's geïnteresseerd zijn om te werken zijn divers en gevarieerd, maar 2 sectoren komen meer voor: landbouw en technologie. De geïnterviewden kenden de leden van het consortium al van tevoren, dus ze komen mogelijk uit dezelfde hoek. Ze hebben allemaal een oprecht verlangen om te werken in het veld waar ze gepassioneerd over zijn, hoewel ze niet noodzakelijkerwijs salarisambities noemen.

Slechts één persoon zei dat ze niet weet in welke sector ze geïnteresseerd is. Maar zij was ook de jongste ondervraagde (18 jaar).

De geïnterviewde mensen zijn niet per definitie in de eerste plaats geïnteresseerd in ondernemerschap of het milieu.

Waarom bleven ze buiten de arbeidsmarkt?

De geïnterviewde NEET's noemden veel redenen:

- Heb niet genoeg of de juiste vaardigheden x3
- Weet niet wat ik moet doen voor werk x2
- Gebrek aan mogelijkheden x2
- Nam een pauze na de middelbare school x2
- Vrijwilligerswerk doen voor
- Gevonden banen voldeden niet aan de verwachtingen
- Ik moet het leger in
- Niet genoeg begeleid (geestelijke gezondheidsproblemen)
- Niet genoeg ervaring
- Niet makkelijk om het leven als alleenstaande moeder te combineren met een drukke baan
- Gebrek aan vertrouwen
- De lokale taal niet vloeiend spreken
- Haar cultuur moedigt vrouwen niet aan om te werken.

De meest voorkomende gevallen hebben betrekking op de vaardigheden die jongeren nog moeten verwerven, besluiteloosheid over een mogelijke loopbaan en het gebrek aan mogelijkheden (in relatie tot hun gebied, in dit geval het platteland).

Een van hen gaf bijvoorbeeld aan dat er in het landelijke gebied waar ze woont weinig aandacht is voor kunst en muziek (haar interessegebied), en een ander legde uit dat het in zijn gebied gemakkelijk was om een baan in de landbouw te vinden, maar in andere gebieden niet. Deze getuigenissen ondersteunen de hierboven vermelde statistische gegevens over de grotere moeilijkheden die jongeren in landelijke gebieden ondervinden om werk, opleiding of ondersteuning te vinden.

Deze vraag benadrukte het feit dat sommige jongeren tot "kwetsbare groepen" behoren, die een grotere kans hebben om NEET te worden. Bij de ondervraagde jongeren gaat het bijvoorbeeld om een alleenstaande moeder die de verantwoordelijkheden die dat met zich meebrengt op zich moet nemen terwijl ze een baan heeft, of om een oorlogsvluchteling die de lokale taal niet spreekt, of om deel uit te maken van een culturele groep die vrouwen niet aanmoedigt om te werken. Opnieuw ondersteunen deze getuigenissen de eerder vermelde statistische gegevens over kwetsbare groepen en NEET's.

Zwakke punten

De door de geïnterviewde NEET's aangegeven zwakke punten met betrekking tot hun inzetbaarheidsprofiel:

- Geen professionele ervaring x3
- Ontbrekend bachelordiploma x3
- Niet genoeg specifieke kennis/vaardigheden x3
- Hoge verwachtingen van de waarden op de werkplek
- Geestelijke gezondheid & basisvaardigheden om te werken (instructies begrijpen, deadlines respecteren...)
- Te verlegen
- Het hele plaatje en het stellen van doelen missen
- Niet genoeg praktische kennis
- Gebrek aan zelfvertrouwen en vermogen om zichzelf te presenteren
- Niet genoeg digitale basisvaardigheden

- Geen praktijkervaring
- Lege periode in het CV
- Familie gerelateerde zaken

Enkele van de herhaaldelijk genoemde zwakke punten zijn een gebrek aan beroepservaring, ontbrekende studies en onvoldoende specifieke kennis of vaardigheden. Daarnaast kwam het gebrek aan digitale basisvaardigheden naar voren als een extra zwak punt, gezien de plaats van digitaal op moderne werkplekken.

Voor sommige geïnterviewden hebben de zwakke punten meer te maken met interpersoonlijke vaardigheden dan met kennis.

Er werden zaken genoemd die te maken hadden met basisvaardigheden op het werk, zoals het begrijpen van instructies en het halen van deadlines, het vermogen om een groter geheel te zien, het stellen van doelen of zelfs mondelinge communicatie. Deze factoren geven aan hoe belangrijk het is om niet alleen aandacht te besteden aan de technische vaardigheden die nodig zijn voor een baan, maar om mensen ook te ondersteunen bij het ontwikkelen van de nodige persoonlijke en emotionele vaardigheden om zich te kunnen ontplooiën op de werkplek, en om hen de sleutels te geven om zelfvertrouwen te ontwikkelen. Verder noemde één persoon het gebrek aan vermogen om zichzelf te presenteren, wat ook deel uitmaakt van het werken aan zelfvertrouwen.

Inzetbaarheidspotentieel

Ondervraagde NEET's lijken nogal defaitistisch over hun inzetbaarheidspotentieel. Ze denken dat ze terug naar school moeten of meer ervaring moeten hebben om interessant te zijn voor werkgevers, of om interpersoonlijke vaardigheden te verwerven.

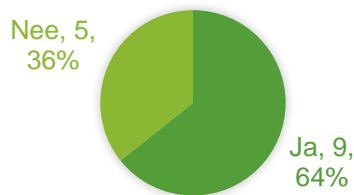
Slechts twee van hen zeiden dat ze de vaardigheden hadden, maar niet zeker wisten of ze meteen aan de slag wilden, of dat de baan waarvoor ze de vaardigheden hadden nog steeds interessant voor hen was.

Wat de kennisgebieden betreft, toonden NEET's interesse in:

- Ontwerpen van programma's en software (twee keer genoemd): twee geïnterviewden willen carrière maken in de technologie en zijn vooral gepassioneerd door de videogame-industrie.
- Sociale media
- Marketing: in het geval van de geïnterviewde persoon is het doel deze vaardigheden te ontwikkelen met het oog op gebruik ervan in het landbouwberoep.
- Medische kennis
- Organisatie
- Poolse taal: deze verwijzing is gekoppeld aan de vluchtlingenervaring van een jonge Oekraïense vrouw die nu in Polen woont. Ze wees erop dat het niet kunnen spreken van de lokale taal een grote handicap was bij het vinden van een baan.
- Administratieve basissoftware.
- Internationaal recht: deze kennis is waardevol voor carrières of activiteiten op het gebied van internationale zaken en ngo's, zoals een van de geïnterviewden zei. Zij wil werken in liefdadigheidsinstellingen of humanitaire organisaties.
- Politieke wetenschappen

Uit deze eerder exhaustieve lijst blijkt dat de meerderheid van de ondervraagde jongeren goed in staat is om de vaardigheden en kennis te identificeren die ze bezitten of willen bezitten om het beroep te kunnen uitoefenen dat hen interesseert.

Kennis over eco-business en eco-ondernemerschap

Uit deze resultaten blijkt dat de gebruikte termen nog relatief onbekend zijn bij het publiek en bij jongeren. De genoemde voorbeelden zijn beperkt tot verenigingen (zoals Ligue de l'enseignement of Greenpeace) en een staatsregeling die in Polen is ontwikkeld (GreenEvo). Soms probeerden ze het te definiëren, maar niet met succes, of door deze term te beperken tot het begrip milieu. Een van hen dacht bijvoorbeeld dat het bedrijven waren

die zich richten op wandelen, excursies...

Een aanbeveling voor de e-learningcursus zou kunnen zijn om deze term duidelijk te definiëren, evenals de verschillende actiegebieden die eco-ondernemers kunnen hebben.

Mening over kansen in verband met eco-vaardigheden

Verschillende geïnterviewden noemden het belang om, dankzij deze vaardigheden, in staat te zijn om:

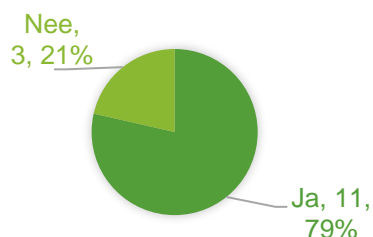
- projecten ontwikkelen die in overeenstemming zijn met hun waarden en het milieu,
- in overeenstemming zijn met het Europese beleid,
- voldoen aan de vraag van bedrijven naar milieuvriendelijke vaardigheden,
- leren over minder vervuilende praktijken in hun professionele en persoonlijke leven,
- bijdragen aan een duurzamere toekomst.

Om een van de geïnterviewden, Katarzyna uit Polen, te citeren: *"eco-vaardigheden bieden een veelheid aan mogelijkheden in het huidige tijdperk. Het verwerven van kennis en het aanscherpen van vaardigheden op dit gebied kan een tweeledig effect hebben: de planeet ten goede komen en opwindende carrièrevooruitzichten ontsluiten"*.

Sommigen zeiden dat ze niet zeker wisten of het hebben van deze vaardigheden het gemakkelijker voor hen zou maken om aangenomen te worden, maar dat het vanuit persoonlijk oogpunt interessant voor hen zou zijn. Anderen deelden meer negatieve meningen en zeiden dat ze er niet in geïnteresseerd waren, of dat het niet interessant zou zijn om in een plattelandsgedebied te werken, of dat deze vaardigheden slechts beperkte mogelijkheden boden.

Omdat de definitie van "ecologische vaardigheden" nog niet eerder was gegeven, verwadden en beperkten sommigen deze term met het begrip ecologische praktijken. Wat we moeten concluderen is dat de meerderheid van de jongeren echt interesse heeft getoond in het ontwikkelen van deze vaardigheden, maar dat er nog werk aan de winkel is om deze termen bekender te maken.

Interesse in het ontwikkelen van eco-vaardigheden?

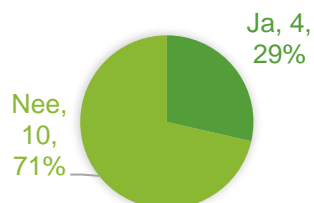
De overgrote meerderheid van de respondenten vertelde ons dat ze geïnteresseerd waren in het ontwikkelen van eco-vaardigheden, zonder echt te weten wat dat waren, maar overtuigd van het belang van werken in overeenstemming met ecologische waarden. Voor de meesten van hen betekende dit vooral "weten hoe je dingen ecologisch moet aanpakken", om minder vervuilende gewoonten aan te nemen en voor meer duurzaamheid.

Voor sommige anderen had de term veel meer betekenis, vooral voor Wojciech N. uit Polen, wiens roeping de landbouw was en die uit een boerenfamilie kwam: *"In de landbouwsector*

kunnen eco-gebaseerde vaardigheden helpen om de opbrengst van gewassen te verbeteren en tegelijk de impact op het milieu te minimaliseren. Ze kunnen ook leiden tot de toepassing van regeneratieve landbouwmethoden die de gezondheid van de bodem en de biodiversiteit verbeteren."

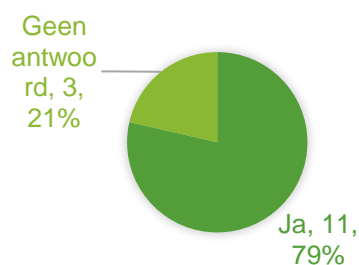
Konstantina Z. uit Griekenland noemde een andere scholing in eco-vaardigheden die ze zou willen volgen: "opleidingen over ecotoerisme, nieuwe technologische praktijken in de landbouw, stages...".

Online trainingsprogramma

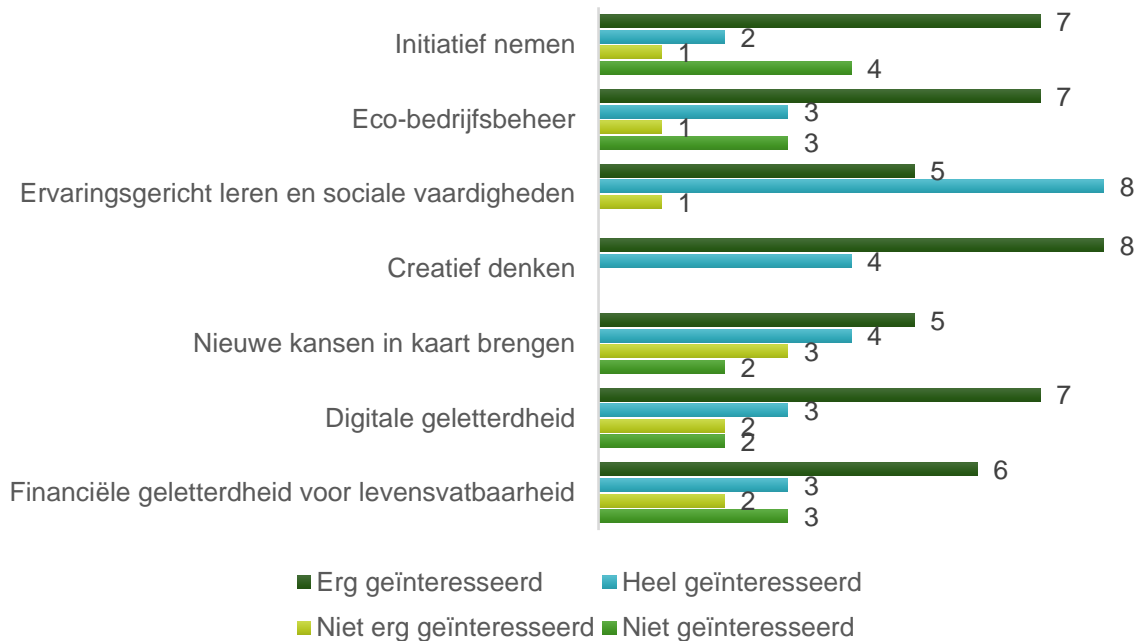
Een klein percentage van de ondervraagde jonge NEET's antwoordde dat ze al hadden deelgenomen aan een online training, en slechts 2 gaven aan welke training (voor de eerste was het CNED, een Frans nationaal onderwijsprogramma, en de andere een training over virtuele realiteit). Het is moeilijk om hier een analyse uit af te leiden, aangezien geen van hen zijn mening over het onderwerp gaf.

Interesse in een trainingsprogramma met als doel hun beroepsprofiel en onderwerpkeuze te versterken

Ook al hebben velen van hen geen online training gevolgd, ze willen wel getraind worden om nieuwe vaardigheden te verwerven.

INTERESSE IN ONDERWERPEN

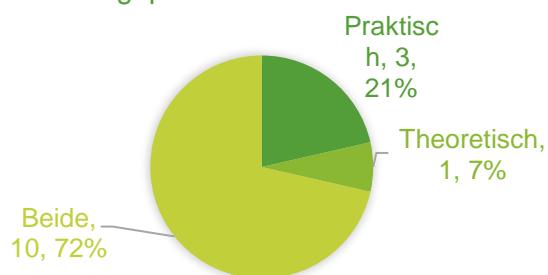
In volgorde, van het onderwerp dat de meeste interesse wekt tot het onderwerp dat de minste interesse wekt:

- creatief denken - het enige onderwerp waarop geen van de jongeren een negatief antwoord gaf;
- ervaringsleren & sociale vaardigheden - met slechts één "niet erg geïnteresseerd" en nul "niet geïnteresseerd";
- eco-business management - iets meer gemengde antwoorden (10 eerder positief en 4 eerder negatief) ;
- digitale geletterdheid ; idem als eco-business management, 10 antwoorden op "zeer" of "tamelijk" geïnteresseerd ;
- initiatief nemen; hoger percentage "niet geïnteresseerd" (4) maar ook 7 zeer geïnteresseerd en 2 zeer geïnteresseerd, het lijkt een verdeeld onderwerp te zijn;
- Het in kaart brengen van nieuwe kansen en financiële geletterdheid hebben gemengde reacties en dezelfde verdeling (9 positieve reacties en 5 negatieve).

Uit deze antwoorden blijkt dat NEET's zeer geïnteresseerd waren in de voorgestelde onderwerpen. Toch springen er een paar uit: creatief denken, ervaringsleren en sociale vaardigheden, eco-business management en digitale geletterdheid. Wat interessant is, is dat dit niet noodzakelijk overeenkomt met de wensen die ze eerder beschreven, maar ze tonen een echte nieuwsgierigheid en leergierigheid.

Soort training: praktisch / theoretisch / beide

De resultaten spreken voor zich: 72% van de jongeren geeft de voorkeur aan een training die theorie en praktijk combineert. Dit zou een van onze aanbevelingen voor de MOOC moeten zijn.

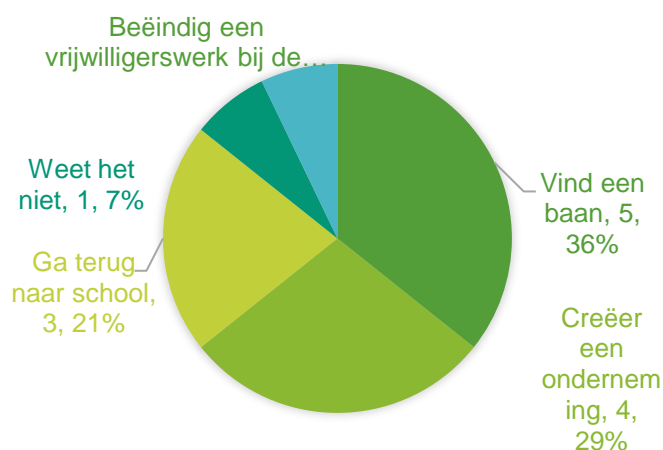
Suggesties en opmerkingen voor de toekomstige training MOOC's

Slechts drie van de ondervraagde jongeren hebben deze vraag beantwoord, wat zowel adviezen als opmerkingen zijn.

- "Moeten leuke, interactieve spellen zijn"
- "Er zou geen theorie moeten zijn, ik test dingen liever uit"
- "Theoretisch leren lijkt gemakkelijker te zijn vanuit huis."

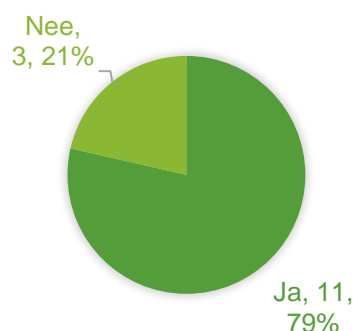
Het consortium zal daarom manieren moeten vinden om e-learning interactief en leuk te maken, terwijl het toch gemakkelijk van thuis uit te doen blijft.

Ondervraagde NEET's plannen voor toekomst

De ondervraagde steekproef vertoonde vergelijkbare aspiraties, d.w.z. de wens om een baan te vinden voor de meesten (36%), een bedrijf op te zetten (29%) en terug naar school te gaan voor 21% van hen. Dit is representatief voor NEET's in het algemeen. Het is interessant om op te merken dat ondanks een zeer kleine steekproef, een groot deel van hen een eigen bedrijf wil opzetten, met "eco-waarden", wat de beslissing van het consortium om te werken aan ondernemerschap versterkt.

Interesse in deelname aan EcopreNEETs project

De jongeren waren erg enthousiast over het project en de meesten willen meedoen. Dit is erg positief voor de toekomst van het project en de interesse die jongeren zullen hebben in onze producties. Natuurlijk waren sommigen minder overtuigd en zeiden dat ze niet per se de tijd hadden of dat ze niet geïnteresseerd waren.

2.3.2. Begeleiders / maatschappelijk werkers en jongerenwerkers

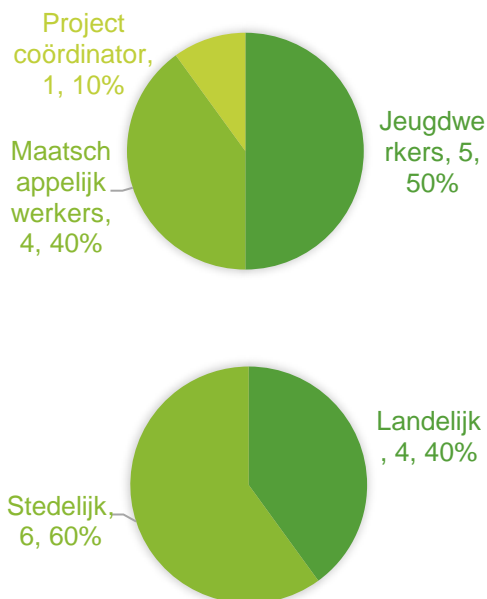
Algemene informatie over de doorsnede

De studie van de resultaten van de interviews met 10 professionals is niet bedoeld om de situatie en de kenmerken van maatschappelijk werkers in onze verschillende landen in detail weer te geven en te analyseren.

Het open interview¹⁴⁷ is ontworpen om kwalitatieve in plaats van kwantitatieve feedback aan te bieden, daarom hebben we ervoor gekozen om 10 mensen te interviewen, niet meer. Aangezien het om een kleine steekproef gaat, is het niet de bedoeling om louter statistische gegevens te produceren, maar eerder om informatie te verkrijgen over het profiel van de personen, hun verwachtingen, behoeften en problemen als beroepskrachten, en om feedback te krijgen over hun ondersteuning aan jongeren en in het bijzonder NEET's. De verzamelde informatie zal ons in staat stellen om nuttige aanbevelingen te formuleren voor zowel opleidingen voor beroepskrachten als voor NEET's. De verzamelde informatie zal ons in staat stellen om nuttige aanbevelingen op te stellen voor zowel trainingen gericht op professionals als trainingen gericht op NEET's.

Werkprofiel

Per land werden 2 mensen geïnterviewd (Polen, Frankrijk, Hongarije, Griekenland, Nederland). Vrouwen zijn sterker vertegenwoordigd: we hebben 8 vrouwen en 2 mannen geïnterviewd.

Zoals uit het bovenstaande blijkt, werken de geïnterviewden in beroepen die te maken hebben met het ondersteunen van jongeren en individuen. Soms zijn jongeren hun kernactiviteit (50%), soms werken ze met mensen van alle leeftijden (40%). De laatste geïnterviewde werkt ook in de jeugdsector en biedt jongeren internationale ervaring en stages aan.

De plaatsen waar de geïnterviewde werknemers gevestigd zijn, worden deels verklaard door de plaatsen waar onze verschillende structuren actief zijn. We hebben dus een lichte overheersing van mensen uit stedelijke gebieden, maar ook een aantal uit landelijke gebieden, wat ons aanvullende gezichtspunten geeft over ondersteuning voor NEET's.

Wat hun opdrachten betreft, vervullen de verschillende respondenten vrij gelijkaardige functies, die erin bestaan

mensen, waaronder NEET's, te begeleiden, te helpen en te sturen, zowel op het vlak van onderwijs en werkgelegenheid als over meer specifieke onderwerpen zoals hulp bij verhuizing naar het buitenland, milieu, gezondheid, enz. Voor de meesten van hen is de ondersteuning een-op-een, om zo persoonlijk mogelijk te zijn en het best mogelijke antwoord te bieden op de problemen van elk individu.

Zwakke punten en gebrek aan vaardigheden vastgesteld door geïnterviewden met betrekking tot NEET's

Op basis van de verschillende getuigenissen zijn hier enkele overeenkomsten in de zwakke punten die vaak geassocieerd worden met NEET's:

- Gebrek aan richting of doelen. NEET's hebben vaak moeite om een duidelijk pad of doel te vinden, wat leidt tot een gebrek aan motivatie en zelfvertrouwen. Ze weten

¹⁴⁷ De volledige interviews zijn te vinden in de bijlage van dit document.

misschien niet wat ze willen doen of missen een gevoel van inspiratie in de beschikbare vacatures.

- Beperkte of geen voorafgaande werkervaring. Veel NEET's hebben geen praktijkervaring, waardoor het voor hen een uitdaging is om te concurreren op de arbeidsmarkt. Dit gebrek aan ervaring kan hun vermogen om werk te vinden belemmeren.
- Lacunes in vaardigheden. NEET's hebben vaak een tekort aan vaardigheden, zowel wat harde vaardigheden (kennis) als zachte vaardigheden betreft. De harde vaardigheden verwijzen naar specifieke technische of werkgerelateerde vaardigheden, terwijl de zachte vaardigheden interpersoonlijke vaardigheden, communicatie, teamwerk, probleemoplossing en aanpassingsvermogen omvatten.
- Beperkte toegang tot middelen. Sommige NEET's komen uit kansarme milieus met beperkte toegang tot middelen zoals loopbaanbegeleiding, arbeidskansen of ondersteunende netwerken. Dit gebrek aan middelen maakt het voor hen nog moeilijker om werk te vinden.
- Laag zelfvertrouwen en gevoel van eigenwaarde. NEET's geloven vaak niet in hun capaciteiten en onderschatten hun mogelijkheden om te slagen op de arbeidsmarkt. Dit gebrek aan zelfvertrouwen kan hun zoektocht naar een baan en algehele motivatie belemmeren.
- Beperkte kennis over effectieve strategieën om werk te zoeken: Het kan NEET's ontbreken aan kennis over het effectief zoeken naar een baan, zoals het schrijven van een cv, gespreksvaardigheden en netwerken. Dit gebrek aan kennis kan het voor hen een uitdaging maken om zich een weg te banen op de arbeidsmarkt.
- Geestelijke gezondheidsproblemen: Sommige NEET's hebben te maken met mentale gezondheidsproblemen zoals angst of depressie, die hun motivatie, zelfvertrouwen en vermogen om werk te vinden en te behouden kunnen beïnvloeden.
- Taal- en cultuurbarrières: NEET's uit kwetsbare gemeenschappen kunnen te maken krijgen met taalbarrières en een gebrek aan kennis over de realiteit van de arbeidsmarkt. Dit kan hun vermogen om toegang te krijgen tot kansen en geschikt werk te vinden belemmeren.

Deze getuigenissen zijn goed vergelijkbaar met de getuigenissen van de NEET's over de vraag naar de redenen waarom ze niet actief waren op de arbeidsmarkt. Dit laat zien dat jonge NEET's een vrij goed beeld hebben van hun tekortkomingen op dit gebied.

Voordeel van trainingsprogramma

De geïnterviewde maatschappelijk werkers en jongerenwerkers waren over het algemeen voorstander van het aanbieden van training in harde en zachte vaardigheden aan NEET's, zoals dit citaat uit een interview laat zien: *"Door te investeren in uitgebreide trainingsprogramma's die zowel harde als zachte vaardigheden omvatten, kunnen we de inzetbaarheid en algemene vooruitzichten van NEET's aanzienlijk verbeteren. Het is belangrijk om hen de nodige ondersteuning en middelen te bieden om deze vaardigheidskloven te overbruggen, zodat ze actieve deelnemers aan de arbeidsmarkt kunnen worden en hun persoonlijke en professionele groei kunnen bevorderen."* Marta L., Polen.

Om deze training vanuit hun gezichtspunt zo relevant mogelijk te maken en NEET's in staat te stellen actief deel te nemen aan de arbeidsmarkt, gaven de geïnterviewden enkele adviezen:

- Laat deelnemers op elk moment pauzeren of stoppen en erken dat ze moeite hebben met toewijding;
- Vermijd overmatige afhankelijkheid van computers en geef voorrang aan contact en interactie in het echte leven;
- Het aanbieden van een goed afgerond trainingsprogramma, waarbij harde en zachte vaardigheden worden aangeleerd; om zelfvertrouwen op te bouwen en communicatievaardigheden te verbeteren;
- Leg de nadruk op training in digitale vaardigheden (inclusief "hoe doe ik de administratieve taken");
- Inclusief basistraining in het zoeken naar een baan (cv, sollicitatiebrief, online zoeken naar opleidingen en vacatures...)

Kennis van eco-business

De geïnterviewden hadden vóór het interview niet noodzakelijk gehoord van de term "eco-onderneming", maar ze konden allemaal min of meer de betekenis ervan samenvatten, waarbij ze zich vooral concentreerden op het milieuaspect.

Kansen van eco-bedrijfsvaardigheden

Volgens de geïnterviewden biedt het verwerven van eco-vaardigheden verschillende voordelen voor NEET's:

- Eco-vaardigheden bieden NEET's kansen op werk in opkomende sectoren zoals hernieuwbare energie, afvalbeheer, ecotoerisme, groene bouw, duurzame landbouw en milieuadvies. Er is inderdaad een groeiende vraag naar professionals met eco-vaardigheden door de verschuiving naar een duurzamere economie. NEET's die expertise hebben in milieuvriendelijke sectoren zijn goed gepositioneerd om aan deze vraag te voldoen en kansen op werk te krijgen. NEET's vergroten hun kansen om gewild te zijn bij werkgevers en een concurrentievoordeel te behalen op de arbeidsmarkt.
- Het verwerven van eco-vaardigheden stelt NEET's in staat om zich persoonlijk te ontwikkelen. Door kennis en expertise op te doen op het gebied van duurzame praktijken, milieubehoud en groene technologieën kunnen NEET's hun vaardigheden verbeteren, hun zelfvertrouwen vergroten en hun horizon verbreden.
- Eco-vaardigheden stellen NEET's in staat om bij te dragen aan een duurzamere samenleving. Door actief deel te nemen aan sectoren die klimaatverandering aanpakken, duurzaamheid bevorderen en de impact op het milieu verminderen, kunnen NEET's een rol spelen in het bouwen aan een betere toekomst voor de planeet.

Verzoeken van NEET's en aantrekkelijkheid voor eco-ondernemersopleidingen

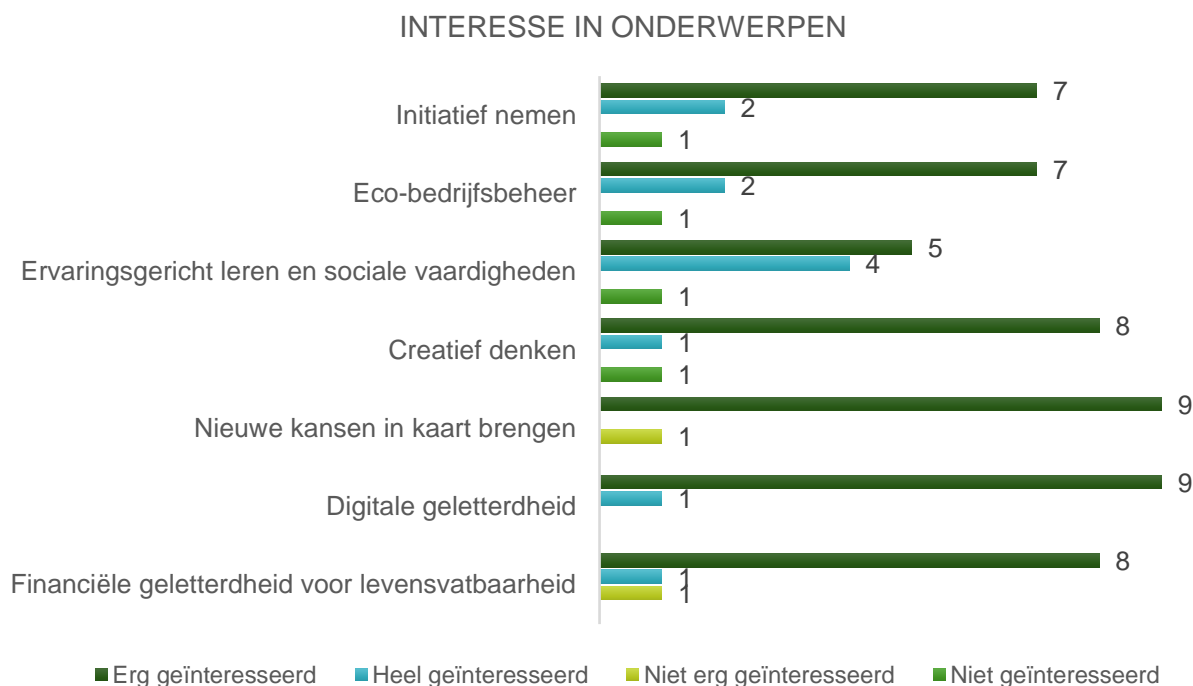

Op de vraag "Hebt u verzoeken van NEET's voor opleiding in eco-ondernemerschap of het oprichten van een eco-onderneming (of aanverwante gebieden - ecologie, duurzame ontwikkeling ...-)?", gaven 6 van de respondenten aan dat dit niet het geval was, maar dat het mogelijk interessant voor hen zou kunnen zijn omdat jongeren over het algemeen gevoelig zijn voor de milieuproblematiek. Volgens een van de ondervraagden "kunnen eco-ondernemerschap en

aanverwante gebieden zeer aantrekkelijk zijn voor jongeren. Veel mensen zijn tegenwoordig gepassioneerd door milieukwesties en willen graag een positieve impact hebben met hun werk. Het vooruitzicht om hun eigen milieuvriendelijke bedrijven op te zetten of deel uit te maken van bedrijven die prioriteit geven aan duurzaamheid, sluit aan bij hun waarden en ambities" Agata J., Polen.

De andere 4 respondenten gaven aan dat ze verzoeken op dit gebied hadden ontvangen, voornamelijk over ondernemerschap in eerste instantie en daarna over duurzame en ecologische praktijken. Volgens een van de ondervraagden, Carine G. uit Frankrijk "Jonge mensen die een eigen bedrijf willen beginnen, doen dat in het algemeen omdat ze niet (meer) willen werken, dan is het omdat ze iets willen doen wat ze leuk vinden, met hun eigen ideeën, en ten slotte de ecologie. De ecologierichtlijn komt in het begin niet van hen."

Eco-entrepreneurieel trainingsprogramma: onderwerpen

Vanuit het oogpunt van jeugd- en maatschappelijk werkers is de kans groter dat bepaalde onderwerpen de interesse van jonge NEET's wekken.

Bovenaan de lijst staan:

- Digitale geletterdheid (hoger percentage)
- Nieuwe kansen in kaart brengen
- Financiële kennis voor levensvatbaarheid
- Creatief denken

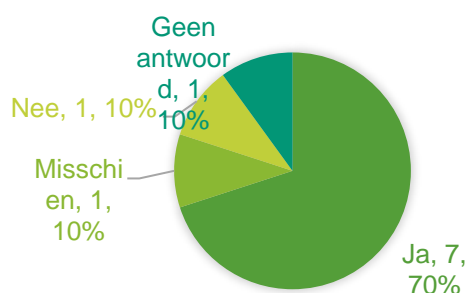
Daarna, in volgorde, eco-business management, initiatief nemen en ervaringsleren & sociale vaardigheden.

De rangschikking van onderwerpen is omgekeerd in vergelijking met de NEET's, die "creatief denken", "ervaringsleren & sociale vaardigheden" en "eco-business management" noemden als de toponderwerpen die hen interesseerden. Het is moeilijk om dit te analyseren, omdat de steekproef van respondenten erg klein is. Het is echter ook mogelijk dat de geïnterviewde jongerenwerkers en maatschappelijk werkers deze vraag beantwoordden met het oog op de behoeften van de NEET's en niet met het oog op hun wensen voor een opleiding of hun interesses. In dat geval zou het interessant kunnen zijn, vooral in de context van het creëren van een opleidingstraject, om alle genoemde onderwerpen, die ondanks alles allemaal positief werden ontvangen, te behouden.

Beoordeling van de digitale vaardigheden van hun NEET's

Niet iedereen beantwoordde deze vraag (7 van de 10 mensen) omdat ze niet noodzakelijk een mening hadden over dat onderwerp. De gemiddelde score die werd behaald was 3,4/6 voor de digitale vaardigheden van NEET's. Deze score komt overeen met de hierboven vermelde behoeften.

Wil je de producties van EcopreNEET testen?

Net als bij de ondervraagde NEET's reageerde de overgrote meerderheid van de maatschappelijk werkers en jongerenwerkers positief op het voorstel om onze producten te testen (training, educatieve tools, etc.). Dit is een goede indicator voor de relevantie van het project en de behoeften die door het consortium zijn geïdentificeerd.

2.3.3. Eco-ondernemers

Algemene informatie over de doorsnede

De studie van de resultaten van de interviews met 10 eco-ondernemers is niet bedoeld om de situatie en de kenmerken van deze beroepscategorie in onze verschillende landen in detail weer te geven en te analyseren.

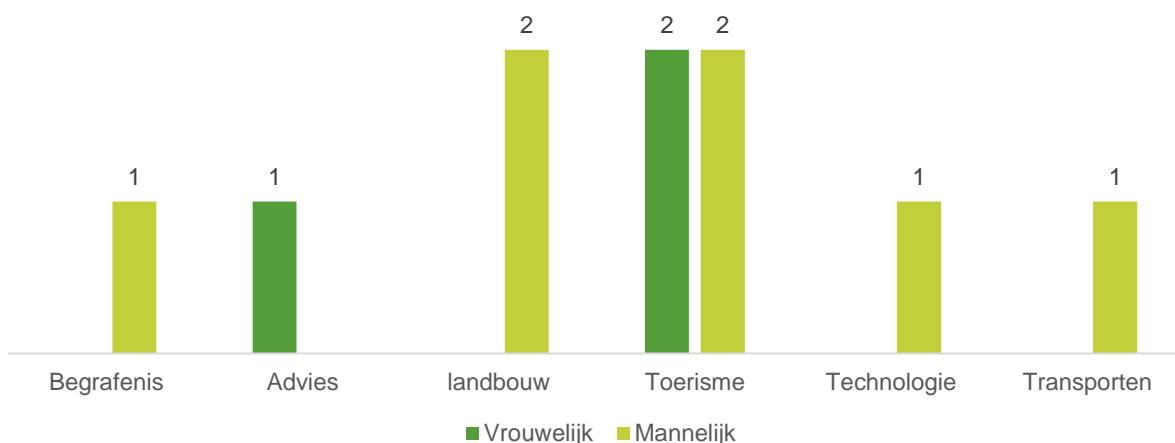
De open interviewmethode is ontworpen om kwalitatieve in plaats van kwantitatieve feedback aan te moedigen, daarom hebben we ervoor gekozen om 10 personen te interviewen en niet meer. Omdat het om een kleine steekproef gaat, is het niet de bedoeling om louter statistische gegevens te produceren, maar eerder om informatie te verzamelen over het profiel van de personen, hun ervaring, hun carrièrepad en hun advies en aanbevelingen om jongeren te helpen ondernemer te worden. De verzamelde informatie zal ons in staat stellen om nuttige aanbevelingen op te stellen voor zowel opleidingen gericht op professionals als opleidingen gericht op NEET's.

Profiel

Per land werden 2 mensen geïnterviewd (Polen, Frankrijk, Hongarije, Griekenland, Nederland). Mannen zijn sterker vertegenwoordigd: we hebben 3 vrouwen en 7 mannen geïnterviewd. De geïnterviewde mensen hebben tussen de 5 en 14 jaar ervaring in hun vakgebied; alleen feedback van mensen met meer dan 5 jaar ervaring geeft ons de zekerheid van een terugblik vanuit hun standpunt.

Wat betreft de sectoren waarin de geïnterviewden werkzaam zijn, hebben we een gevarieerd panel, ook al is ecotoerisme oververtegenwoordigd, wat kan worden verklaard door de opkomst van deze nieuwe toeristische praktijken¹⁴⁸, evenals door de locatie van de structuren van het consortium.

¹⁴⁸ Bron Europese Commissie - Klimaatactie en milieu - Vervoer en mobiliteit - Toerisme - reisgedrag - [houding van Europeanen ten opzichte van toerisme](#)

Visie/definitie van eco-ondernemerschap

De geïnterviewde eco-ondernemers hadden de mogelijkheid om te praten over hun visie en definitie van eco-ondernemerschap; slechts één persoon in de steekproef kon deze vraag niet beantwoorden. Voor sommigen was het de eerste keer dat ze de term hoorden.

Hier zijn de gemeenschappelijke punten in de verschillende getuigenissen:

- Milieufocus: alle perspectieven benadrukken het belang van milieubescherming en duurzaamheid als een centraal aspect van eco-ondernemerschap. Dit omvat het minimaliseren van negatieve milieueffecten, het behouden van hulpbronnen, het verminderen van vervuiling, het bevorderen van biodiversiteit en het actief bijdragen aan het behoud en herstel van de natuurlijke wereld.
- Bedrijfsinnovatie: eco-ondernemerschap wordt gezien als een middel om verandering en innovatie in bedrijfspraktijken te stimuleren. Het gaat erom nieuwe benaderingen toe te passen en duurzame oplossingen te zoeken om milieuproblemen aan te pakken.
- Sociale verantwoordelijkheid: sommige perspectieven benadrukken het verband tussen eco-ondernemerschap en sociaal ondernemerschap. Zij stellen dat eco-ondernemerschap niet kan worden gescheiden van sociaal ondernemerschap, aangezien beide betrekking hebben op het creëren van ondernemingen die een positieve impact hebben op de maatschappij, het menselijk welzijn bevorderen en sociale kwesties aanpakken.
- Evenwicht tussen winst en duurzaamheid: verschillende standpunten benadrukken dat eco-ondernemerschap een evenwicht moet vinden tussen economische levensvatbaarheid en milieubehoud. Hoewel het genereren van winst wordt erkend als een belangrijk aspect van zakendoen, mag dit niet ten koste gaan van het milieu. Eco-ondernemers worden aangemoedigd om de duurzaamheid op lange termijn van hun ondernemingen te overwegen.
- Gedragsverandering en educatie: eco-ondernemerschap wordt gezien als een kans om gedragsverandering teweeg te brengen bij zowel individuen als organisaties. Het gaat om het vergroten van het bewustzijn over milieukwesties, het voorlichten van belanghebbenden en het aanmoedigen van duurzame praktijken buiten de directe bedrijfscontext.
- Zelfreflectie en persoonlijke groei: sommige perspectieven gaan in op het persoonlijke ontwikkelingsaspect van eco-ondernemerschap. Ze benadrukken het belang van zelfreflectie, het kennen van je grenzen en het kiezen van klanten en partners die overeenkomen met de waarden van de eco-ondernemer. Dit omvat het idee van langzaam ondernemen, het respecteren van persoonlijk evenwicht en het leren van ervaringen en frustraties.

Over het geheel genomen komen deze standpunten samen in het erkennen van eco-ondernemerschap als een zakelijke benadering die het genereren van winst combineert met een grote betrokkenheid bij milieuduurzaamheid, sociale verantwoordelijkheid, innovatie en gedragsverandering. Het gaat om het toepassen van praktijken die negatieve effecten

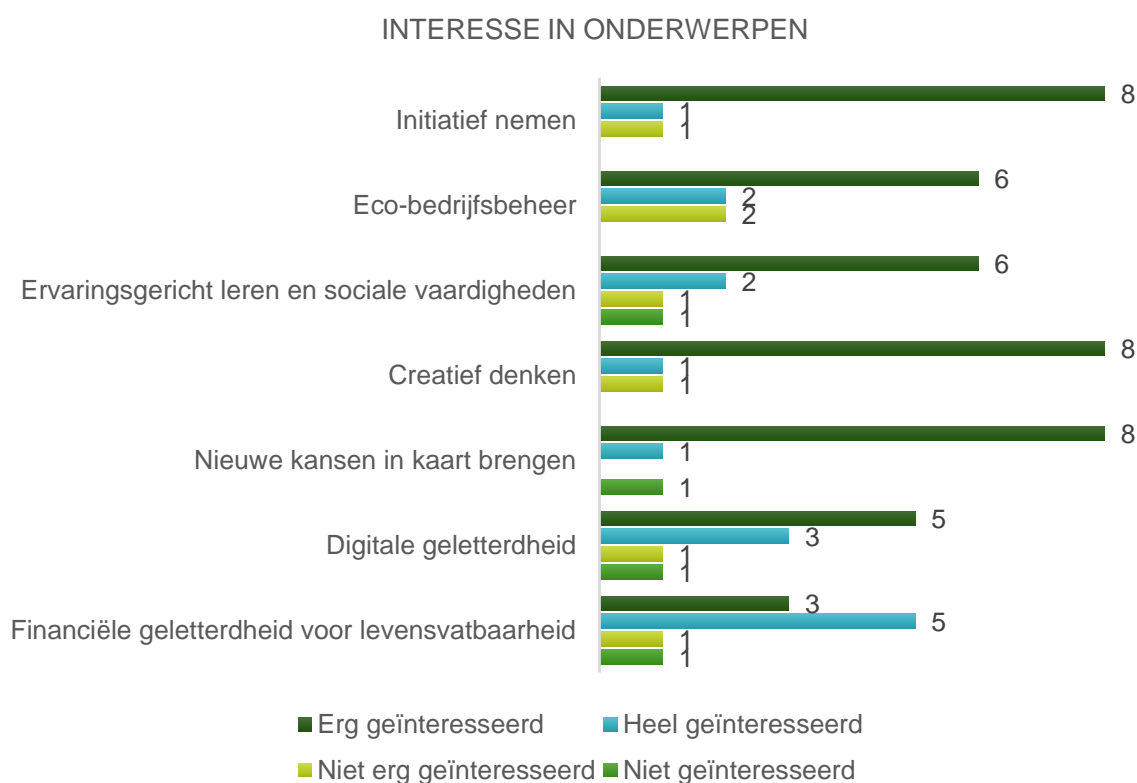
minimaliseren, positieve verandering creëren en bijdragen aan een groenere en duurzamere toekomst. Deze beschrijvingen komen volledig overeen met de definitie van UNEP (United Nations Environment Programme) in [de Eco-Entrepreneurship Guide](#).

De uitdagingen en hoe deze te overwinnen

De geïnterviewde eco-ondernemers noemden allemaal veel problemen die ze waren tegengekomen sinds ze met hun bedrijf begonnen. Aangezien de meesten van hen in verschillende sectoren werken, is het moeilijk om de gemeenschappelijke moeilijkheden waarmee eco-ondernemers te maken kunnen krijgen samen te vatten, maar er komen een paar overeenkomsten naar voren:

- Financiële beperkingen: traditionele financieringsbronnen zijn mogelijk niet gemakkelijk beschikbaar voor duurzame initiatieven, waardoor ondernemers alternatieve financieringsmogelijkheden moeten vinden en vindingrijk moeten zijn in het zoeken naar financiële steun. Ze kunnen ook te maken krijgen met concurrentie van andere bedrijven. Bovendien moeten ze zich een weg zien te banen door de extra kosten die gepaard gaan met duurzame praktijken en innovatieve oplossingen vinden die zowel met ecologische waarden als met winstgevendheid in overeenstemming zijn.
- Bewustwording en vraag: dit vereist inspanningen om het grote publiek voor te lichten en bewust te maken, evenals het opbouwen van een marktvrage naar duurzame oplossingen.
- Behoeftte aan systemische verandering: dit houdt in dat er met verschillende actoren, diensten en instellingen moet worden samengewerkt om duurzaamheid te bevorderen.
- Belemmeringen in beleid en regelgeving: het is verplicht om op de hoogte te blijven van bestaande regelgeving, te pleiten voor beleidswijzigingen en te werken binnen het wettelijke kader om duurzame initiatieven te stimuleren.
- Persoonlijke en professionele evolutie: het ontwikkelen van vaardigheden, een veranderende mindset en het aanpassen aan veranderende omstandigheden werden genoemd als cruciale factoren bij het overwinnen van obstakels.

Eco-entrepreneurieel trainingsprogramma: onderwerpen

Vanuit het oogpunt van eco-ondernemers is het waarschijnlijker dat bepaalde onderwerpen de interesse van jonge NEET's wekken.

Bovenaan de lijst staan:

- Initiatief nemen (hoger percentage, gelijk aan creatief denken)
- Creatief denken
- Nieuwe kansen in kaart brengen
- Digitale geletterdheid

Daarna, in volgorde, eco-business management, ervaringsleren & sociale vaardigheden, en financiële geletterdheid. "Creatief denken" kreeg de meeste positieve stemmen van alle doelgroepen samen. De analyse van alle antwoorden zal worden voorgesteld in deel 3/aanbevelingen.

De eco-ondernemers kregen de kans om onderwerpen toe te voegen die ze belangrijk vonden. Ze noemden herhaaldelijk het belang van het ontwikkelen van zachte vaardigheden zoals stressmanagement, omgaan met frustraties en het vermogen om jezelf in vraag te stellen, maar ook om eerlijk te blijven en je passie te cultiveren.

Soorten steun voor de oprichting van een eco-onderneming

Op basis van de verstrekte getuigenissen volgt hier een lijst van de verschillende soorten ondersteuning die de eco-ondernemers hebben ontvangen:

- Steun van vrienden en familie
- Broedplaatsen en consultants
- Psychologische follow-up
- Netwerken, samenwerken, ondersteuning van lokale experts
- Training en coaching
- Financiering (lokale overheden, stichtingen, crowdfunding...).

Slechts één van hen gaf aan dat hij niet met andere mensen wilde werken, omdat dit het bedrijf zou kunnen verzwakken; de anderen spraken over het belang van omringd zijn, door familieleden of experts.

Opleidings- en onderwijstraject

De meerderheid van de geïnterviewden zei dat ze naast hun initiële studie opleidingen hadden gevolgd die gespecialiseerd waren in hun bedrijfstak, zoals de begrafenisbranche of ecotoerisme. De meesten hadden ook deelgenomen aan opleidingen in managementvaardigheden. Sommigen benadrukten ook het belang van het bijwonen van evenementen zoals conferenties en workshops, om op de hoogte te blijven van nieuwe ontwikkelingen en om te blijven leren, zoals Jukub K. uit Polen "*Deze educatieve inspanningen stelden me in staat om up-to-date te blijven met trends in de sector, mijn professionele netwerk uit te breiden en te leren van experts in het veld.*"

Eco-ondernemers: hiaten en behoeften

De eco-ondernemers noemden talrijke kwesties en behoeften voor een beter beheer en ontwikkeling van hun bedrijf, die hieronder worden samengevat:

- Gebrek aan ondersteuning (gerichte hulpprogramma's die financiële hulp kunnen bieden, technische ondersteuning, initiatieven voor capaciteitsopbouw, hulp bij het vinden van financiering, mentorschap...)
- Gebrek aan training (over projectmanagement, maatschappelijke betrokkenheid, duurzaamheid in het bedrijfsmodel, groene marketing, impactmeting, milieuregelgeving, wettelijk kader en regelgeving, ...)
- Gebrek aan financiering
- Gebrek aan duidelijke en ondersteunende wetgeving
- Gebrek aan politiek over ecologische transitie
- Gebrek aan netwerkplatforms (om eco-ondernemers, potentiële investeerders, relevante belanghebbenden... op lokaal, nationaal en Europees niveau met elkaar in contact te brengen,...)

Deze opmerkingen zullen ons in staat stellen om na te denken over leermiddelen en opleidingsinhoud die zullen helpen om bepaalde problemen op te lossen. Bovendien zou deze

inventaris gedeeld kunnen worden met maatschappelijk werkers en jongerenwerkers om hen te helpen de hiaten te identificeren in termen van ondersteuning voor jongeren op het gebied van eco-ondernemerschap.

Belangrijkste advies

De eco-ondernemers hadden veel advies voor jongeren die aan de slag willen. Gezien hun diversiteit en complementariteit hebben we ervoor gekozen ze niet samen te vatten, maar ze in hun huidige vorm in het document op te nemen:

"Je moet weten of je door wilt gaan met je idee en of je bereid bent om veel dingen op te offeren..." Olivier G - Frankrijk

"Begeleid worden door de juiste mensen, nieuwsgierig zijn, mensen ontmoeten, niet alleen blijven. Je hebt geen oneindige kennis en je ontwikkelt je dankzij anderen. Je moet nederig zijn. Vandaag ontbreekt deze schakel in de ketting. Er zijn weinig mensen die je ondersteunen op HR-niveau. Er bestaan structuren, maar ze zijn niet bekend. Wees eerlijk en laat je begeleiden. Léa R - Frankrijk

"Ze zouden zichzelf moeten trainen op het gebied van financiën en organisatieontwikkeling voordat ze de sprong wagen." Kovács S en Nagy L - Hongarije

"Ondernemen is altijd riskant en je moet geduld hebben." Stavroula T - Griekenland

"Persoonlijke groei, ervaring in het veld en kennis opdoen door zijn ervaringen." Vlastaras T. - Griekenland

"Prioriteit geven aan de integratie van duurzame praktijken in elk aspect van hun bedrijf. Dit betekent dat ze in elk stadium rekening moeten houden met de ecologische en sociale gevolgen, van de inkoop van materialen en productieprocessen tot distributie en afvalbeheer. Het belang van grondig onderzoek om innovatieve en milieuvriendelijke oplossingen te vinden die aansluiten bij de lokale context en marktvraag. Actief samenwerken met lokale gemeenschappen, natuurbescherming en overheidsinstanties. Het opbouwen van sterke partnerschappen helpt niet alleen bij het creëren van een positieve impact, maar vergroot ook de geloofwaardigheid en steun voor het bedrijf. Tot slot, het belang van opleiding en bewustmaking van alle personeelsleden die bij het bedrijf betrokken zijn." Karolina L - Polen

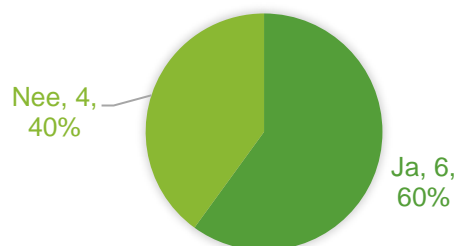
"Reizen en het opdoen van diverse ervaringen zijn een integraal onderdeel van mijn reis als eco-ondernemer. Mijn passie voor ecotoerisme heeft me naar verschillende bestemmingen gebracht, waardoor ik getuige ben geweest van de schoonheid van verschillende landschappen, unieke culturen heb ontmoet en inzicht heb gekregen in duurzame praktijken wereldwijd. Deze reiservaringen hebben niet alleen mijn persoonlijke groei verrijkt, maar ook mijn professionele kijk op verantwoord toerisme gevormd. Als eco-ondernemer zeggen mijn daden meer dan woorden. Ik geef het goede voorbeeld door duurzame praktijken te implementeren in mijn eigen activiteiten. Van het gebruik van milieuvriendelijke materialen tot het promoten van afvalvermindering, wees een leider in duurzaamheid en inspireer anderen om dit voorbeeld te volgen. Blijf trouw aan je waarden. In de steeds groeiende eco-toerisme-industrie kan het verleidelijk zijn om je duurzaamheidsprincipes op het spel te zetten om tegemoet te komen aan de eisen van het massatoerisme. Het is echter essentieel om trouw te blijven aan je waarden en je sterk in te zetten voor ecologische en sociale verantwoordelijkheid. Authenticiteit en integriteit zullen je onderscheiden en gelijkgestemde reizigers aantrekken" Jukub K - Polen

"Om het nemen van onnodige risico's te vermijden." Mark V R. - Nederland

"Jonge mensen moeten zich realiseren dat duurzame bedrijven niet risicoloos zijn en dat er altijd een risicofactor is. Daarom moeten aspirant eco-ondernemers onnodige risico's vermijden, een solide bedrijfsplan opstellen en zorgen voor financiering" Thomas C Nederland

Zoals we kunnen zien, dringen verschillende eco-ondernemers aan op het nemen van risico's, het opbouwen van netwerken, het leren over andere praktijken, training en het niet sluiten van compromissen (voorrang geven aan duurzame methoden boven eenvoudigere methoden die minder in lijn zijn met de waarden van het bedrijf). Dit advies zal waardevol zijn bij het ontwikkelen van ons trainingsplan.

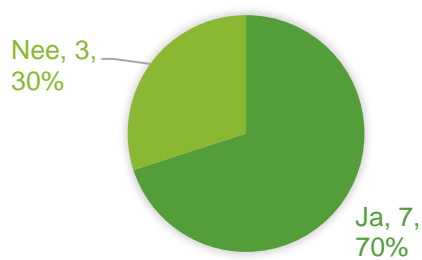
Ervaring met het aannemen van / werken met NEET's

Van het panel van geïnterviewde eco-ondernemers hebben er 6 de kans gehad om met een of meer NEET's te werken. Hiervan hadden er 2 een nogal negatieve ervaring, waarbij ze verschillende problemen noemden zoals motivatie en ethiek, maar ze geloven dat een training hen kan helpen om zichzelf op dit gebied te verbeteren.

Een van de 4 overgebleven personen zei erg tevreden te zijn over hun samenwerking met NEET's (meer dan 8 jaar voor een van hen), terwijl een ander zei dat ze nog geen beoordeling kon geven (onlangs aangenomen). De laatste twee gaven geen informatie over hun samenwerking met NEETs.

Interesse in deelname aan ECOPRENEETs project

De meerderheid van de respondenten was voorstander van het testen van en deelnemen aan de producten die door het consortium worden gemaakt als onderdeel van het EcopreNEETs-project.

3. Aanbevelingen

Het doel van dit deel is om de initiële doelstellingen te presenteren en de acties en aanbevelingen uit de subsidieaanvraag aan te vullen, bij te dragen, te bevestigen of te weerleggen.

3.1. Algemene aanbevelingen

3.1.1. NEET's doelprofiel

Alle informatie verkregen in deel 1/context en 2/interviews bevestigt ons idee om oplossingen te produceren om NEET's en mentoren toe te rusten ten gunste van eco-ondernemerschap. Volgens de verschillende bronnen over NEET's en hun profiel in Europa, lijkt het gepast om ons in onze NEET-doelgroep in het bijzonder te richten op de volgende groepen:

- jongeren tussen 15 en 29 jaar,
- vooral meisjes,
- van kwetsbare groepen;
- met een laag opleidingsniveau;
- uit landelijke gebieden;
- met een gebrek aan professionele ervaring.

Alle producties moeten rekening houden met de moeilijkheden die NEET's kunnen ondervinden en zich richten op het verwijderen van obstakels.

Op basis van de resultaten van de interviews is het duidelijk dat de ondersteuning die aan NEET's wordt geboden hulp moet omvatten bij oriëntatie, het definiëren van een project voor de toekomst, in overeenstemming met hun waarden en wensen, de ontwikkeling van zachte vaardigheden en kennis, en ondersteuning bij het verwerven van een netwerk en werkervaring.

Het doel is om NEET's te her-mobiliseren via een globaal en innovatief project, door hen in staat te stellen te werken op een gebied waar ze gepassioneerd over zijn (WP2) en door ervoor te zorgen dat het project wordt verspreid door het verstrekken van ondersteunende tools (WP3) en het creëren van een ondersteunend netwerk van eco-ondernemers (WP4).

3.1.2. Communicatie-/verspreidingsstrategie

Hier richt de verspreidingsstrategie van de partners zich op het promoten van het project:

- Op organisatieniveau: medewerkers en afdelingsoverstijgende collega's die persoonlijk en professioneel voordeel kunnen halen uit het project, trainers, jongerenwerkers, enz. Op dit niveau vindt de verspreiding intern plaats, via nieuwsbrieven, bijeenkomsten en seminars.
- Op het niveau van jeugdorganisaties: diverse jeugdopleidingscentra, lokale overheden, enz. die willen deelnemen aan de validatieactiviteiten of rechtstreeks werkzoekenden of jongerenwerkers willen bereiken.
- Op lokaal/regionaal niveau: jonge NEET's (18-30 jaar) uit plattelands- en stedelijke gebieden, die al lange tijd niet actief zijn op de arbeidsmarkt en op zoek zijn naar mogelijkheden op het gebied van onderwijs en opleiding om zich daar opnieuw in te integreren. Verschillende NGO's, jongerencentra, organisaties die actief zijn op het gebied van milieubewustzijn, opleidingsinstituten en aanbieders van niet-formeel leren, die hun publiek na deelname aan het EcopreNEETs-programma graag zouden opleiden. Het grote publiek zou ook geïnformeerd kunnen worden om zich bewust te worden van de nieuwe acties voor jeugdwerkloosheid en milieuduurzaamheid.
- Op nationaal niveau kunnen overheidsinstanties, ministeries, NA's, verenigingen, bestuursorganen, enz. baat hebben bij informatie over het projectinitiatief en het potentiële gebruik van de resultaten ervan.
- Op Europees niveau: verschillende EU-platforms (SALTO, EACEA, Erasmus+ Projectresultaten, EC), verenigingen, synergieën, enz. kunnen ook worden bereikt omdat zij de projectresultaten verder kunnen verspreiden in EU-aanbevelingen.

Uit dit onderzoek bleek dat eco-ondernemerschap een opkomend onderwerp is, dat soms nog onbekend is bij jongeren en hun begeleiders. Een van de uitdagingen zal daarom zijn om

breed te communiceren en informatie over ons project te verspreiden, terwijl het voor alle doelgroepen gemakkelijk te begrijpen moet zijn. Inderdaad, we moeten de termen toegankelijk maken, misschien door voorbeelden, afbeeldingen, tekeningen, etc. toe te voegen in elk document en communicatieondersteuning.

Bovendien kan het aangaan van partnerschappen met lokale organisaties, eco-bedrijven en onderwijsinstellingen de communicatie en de buy-in rond het project vergemakkelijken, de toegang tot extra middelen vergemakkelijken en netwerkmogelijkheden creëren voor de NEET's die bij het project betrokken zijn.

Daarnaast kan het nuttig zijn om bewustmakingssessies te organiseren om NEET's te informeren over de basisprincipes van eco-ondernemerschap, de voordelen ervan en de positieve impact op het milieu. Ook zou de aandacht kunnen worden gevestigd op de carrière- en zakelijke mogelijkheden die op dit gebied bestaan, door eco-ondernemers uit te nodigen om met hen te praten.

3.2. Werkpakket 2 "MOOC voor Eco-vaardigheden".

De resultaten van de interviews bevestigen de wens van jonge NEET's voor meer training, om bepaalde zachte vaardigheden of kennis te ontwikkelen of te bevestigen.

3.2.1. Oorspronkelijke doelstellingen

Het doel is om het milieubewustzijn onder NEET's te vergroten, vooral onder degenen die afkomstig zijn uit plattelandsgebieden, in de context van het bevorderen van eco-ondernemende leermethoden. De MOOC zal jongeren kennis laten maken met de wereld van eco-ondernemerschap, waarbij de nadruk ligt op de vaardigheden (ondernemend en digitaal) die ze moeten hebben om een carrière binnen een bedrijf na te streven of zelfs hun eigen eco-onderneming te starten. Daartoe wordt interactief multimediaal lesmateriaal ontwikkeld en gehost in een xAPI-compatibele leeromgeving¹⁴⁹ die openbaar wordt aangeboden als Open Educational Resources (OER).

Vanaf het begin wil het consortium het materiaal onderverdelen in drie belangrijke pijlers:

- Theorie: Deze sessie bevat nuttige informatie over de realiteit van de arbeidsmarkt, de vereiste vaardigheden voor het vinden van een baan en het belang van eco-ondernemerschap in bedrijven. Het doel is om jonge NEET's waardevolle kennis bij te brengen die hun kansen op de arbeidsmarkt vergroot.
- Praktijk: Deze sessie richt zich op de rol van het milieu in werkgelegenheid voor jongeren, waarbij jongeren worden blootgesteld aan milieuoctiviteiten die als interactieve multimediamiddelen in de cursus worden getoond. Dit onderdeel ondersteunt deelnemers bij het in praktijk brengen van hun nieuw verworven vaardigheden, met de nadruk op biologisch ondernemerschap en duurzaam plattelandsondernemerschap. Het doel is om de ondernemersvaardigheden van de doelgroep te verbeteren en tegelijkertijd hun milieubewustzijn te vergroten.
- Beoordeling: De laatste sessie bevat gamified quizen die de vaardigheden en kennis evalueren die zijn opgedaan in theorie en praktijk. Met zelfbeoordelvingsvragen kunnen deelnemers hun voortgang controleren.

3.2.2. Aanbevelingen voor platforms

De partners zijn overeengekomen dat de toegankelijkheid en inclusie van het project worden gewaarborgd door:

- Toegang tot informatie zonder taalbarrières.
- Het ontwerp en de technische levering van informatie die de hiaten bereikt voor mensen met een handicap.
- De aanpassing van informatie om rekening te houden met leerproblemen
- De toegang tot gratis onderwijs, ongeacht sociaaleconomische factoren en onderwijsachtergrond
- Toegang tot onderwijsmateriaal dat voor iedereen toegankelijk is (OER)
- Gelijke kansen in het onderwijs voor kwetsbare groepen

¹⁴⁹ De Experience API (xAPI) is een specificatie voor e-learning software die verschillende soorten leerervaringen voor leersystemen registreert en bijhoudt.

De verkregen resultaten laten namelijk zien dat veel NEET's volgens de NEET's zelf en de hulpverleners zwakke punten hebben op het gebied van digitale vaardigheden. Het platform moet daarom zoveel mogelijk vereenvoudigd en gebruiksvriendelijk zijn, zodat mensen die niet vertrouwd zijn met de tool niet geïsoleerd raken. Het aanvankelijk gekozen platform lijkt daarom de juiste oplossing. Het zou ook een goed idee zijn om gedurende de hele MOOC technische en pedagogische ondersteuning te bieden aan leerlingen, zodat vragen kunnen worden beantwoord en problemen van leerlingen kunnen worden opgelost.

3.2.3. Aanbevelingen voor de methode

Volgens de ondervraagde NEET's moet de MOOC theorie en praktijk combineren; dit bevestigt de aanvankelijk gemaakte keuze. Bovendien moet het leuk en interactief zijn, en van thuis uit te doen. Het opnemen van video's, quizzen, casestudy's, online discussies, praktische oefeningen, discussieforums, enz. zou een goed advies kunnen zijn om actief leren en de deelname van leerlingen te bevorderen. Tot slot kan het onderverdelen van de inhoud van de MOOC in modules of kleinere leereenheden het voor leerlingen gemakkelijker maken om in hun eigen tempo en afhankelijk van hun beschikbaarheid te navigeren en vooruitgang te boeken.

3.2.4. Aanbevelingen voor inhoud

Zoals dit onderzoek heeft aangetoond, is het gebied van eco-ondernemerschap nog grotendeels onbekend bij jongeren. Een van de eerste onderdelen van de voorgestelde inhoud zou daarom gericht kunnen zijn op de verschillende concepten, met uitleg over het werkterrein, de verschillende beroepen, enz. Het zou ook videogetuigenissen van eco-ondernemers kunnen bevatten. Het doel zou zijn om jongeren de sleutels te geven om dit werkveld te begrijpen en te definiëren.

Het is ook belangrijk dat de inhoud jongeren in staat stelt hun kennis en zachte vaardigheden te ontwikkelen.

In de interviews werden verschillende onderwerpen/vaardigheden ter stemming voorgelegd aan elke geïnterviewde, of het nu NEET's, ondersteunende werknemers of eco-ondernemers zelf waren. Elk van de onderwerpen/vaardigheden kreeg een redelijk positieve respons, en geen enkele sprong er duidelijk positief of negatief uit.

De aanbeveling kan daarom zijn om al deze elementen te behouden:

- initiatief nemen
- eco-bedrijfsbeheer
- ervaringsleren & sociale vaardigheden
- creatief denken
- nieuwe kansen in kaart brengen
- digitale geletterdheid
- financiële kennis voor levensvatbaarheid.

Daarnaast zou het relevant zijn om de ontbrekende elementen die eco-ondernemers in hun eigen training hebben geïdentificeerd, toe te voegen:

- Identificeer de verschillende soorten ondersteuning die beschikbaar zijn en hoe deze te verkrijgen (gerichte hulpprogramma's die financiële hulp kunnen bieden, technische ondersteuning, initiatieven voor capaciteitsopbouw, hulp bij het vinden van financiering, mentorschap...);
- Onderwijs in projectbeheer, risicobeheer, maatschappelijke betrokkenheid, duurzaamheid in het bedrijfsmodel, groene marketing, impactmeting, milieuregelgeving, wettelijk kader en regelgeving,...;
- Leren hoe je fondsen kunt werven ;
- Netwerkplatforms identificeren (om eco-ondernemers, potentiële investeerders, relevante belanghebbenden... op lokaal, nationaal en Europees niveau... met elkaar in contact te brengen) en jongeren ondersteunen bij hun integratie.

Zoals gesuggereerd in het gedeelte hierboven (methode), kunnen al deze vakken en vaardigheden door NEET's worden geïntegreerd dankzij verschillende soorten training, zowel theoretisch als praktisch

3.3. Werkpakket 3 "Train de trainers"

3.3.1. Oorspronkelijke doelstellingen

Dit specifieke WP richt zich op het hertrainen van een aantal trainers/jongerenwerkers om een duurzamere en meer ecopreneuriële opleiding voor NEET's te garanderen. Op deze manier willen de partners bepaalde trainingsmethoden, die ineffectief en in sommige gevallen zelfs verouderd zijn gebleken, overboord gooien. De partners zijn het erover eens dat duurzaamheid de sleutel is voor de toekomst en dat een eco-ondernemersmentaliteit de kansen van NEET's op een baan zeker zal vergroten. Maar om NEET's een eco-ondernemersmentaliteit te laten ontwikkelen, moet hun training worden bijgewerkt en voldoen aan de hedendaagse normen.

3.3.2. Aanbevelingen voor de methode

Zoals eerder besloten (onder verwijzing naar de subsidieaanvraag), en in overeenstemming met de planning van jongerenwerkers, zal er een periode van seminars van een uur plaatsvinden in alle landen van het project. .

De keuze voor dit format maakt het voor jongerenwerkers makkelijker om deel te nemen, aangezien ze vaak een volle agenda hebben en het moeilijk voor ze is om meerdere dagen vrij te maken voor training.

De resultaten van de interviews tonen aan dat ze zeer geïnteresseerd zijn in deze mogelijkheid, wat ons geruststelt in onze beslissing om tools aan te bieden voor beroepen in de jeugdhulpverlening. Na afloop van de seminars zal de leider van het WP, Ecocenter Alapítvány, een boekje samenstellen met alle informatie die in de vorige fasen van het WP verzameld werd, samen met verdere opmerkingen en instructies.

3.3.3. Aanbevelingen voor inhoud

Net als de online training voor NEET's zou de training voor jongerenbegeleiders een mix van theorie en praktijk kunnen bevatten.

In eerste instantie, en op dezelfde manier als de NEET's, moeten ze een goed begrip hebben van dit werkveld, wat het inhoudt, de verschillende beroepen en de methoden om er toegang toe te krijgen. De interviews benadrukten dit gebrek aan kennis en de behoefte aan opleiding voor NEET's en maatschappelijk werkers.

Daarnaast zullen we hen in staat stellen om NEET's de best mogelijke ondersteuning te bieden, zoals bijvoorbeeld

- kant-en-klare workshops met NEET's, individueel of in groep, om hun zachte vaardigheden te ontwikkelen, waaronder autonomie en creativiteit, in relatie tot het eco-competentiekader;
- informatie over ondernemerschap in het algemeen, de ondersteuning die in elk land beschikbaar is en hoe jongeren kunnen worden geholpen bij het opzetten van hun eigen bedrijf;
- Het delen van goede praktijken tussen jongerenwerkers en het ontmoeten van eco-ondernemers;
- Netwerkmethoden, om jongeren in staat te stellen een netwerk op te bouwen in dit activiteitengebied ....

3.4. Werkpakket 4 "EcopreNEET's incubatie".

3.4.1. Oorspronkelijke doelstellingen

Dit WP is gericht op het ontwikkelen en promoten van een solide raamwerk dat jonge NEET's ondersteunt bij het opstarten van hun eigen bedrijf. Het doel is om jonge NEET's te voorzien van begeleiding, mentoring en coaching om hen te helpen actief en concurrerend te worden op de arbeidsmarkt en - waarom niet - hen te ondersteunen bij het starten van hun eigen eco-onderneming. Dit zal worden bereikt met de implementatie van speciale online stagesessies. Op basis van de resultaten van de online workshops en de algehele projectuitvoering zullen de partners verbeteringen in kaart brengen en de beste praktijken documenteren die tijdens de e-stages zijn geïmplementeerd als onderdeel van het proces van voortdurende

betrokkenheid (CIP). Dit document zal als uitgangspunt dienen voor toekomstige initiatieven tegen werkloosheid en uitsluiting van jonge NEET's.

3.4.2. Aanbevelingen voor de methode

Volgens de beslissingen die door het consortium zijn genomen en die in de subsidieaanvraag zijn geschreven, zullen er twee acties worden uitgevoerd om te zorgen voor de incubatie van NEET's die eco-ondernemers willen worden: ten eerste het opzetten van e-training (actieplan nog te definiëren). Aangezien de geïnterviewde NEET's zeiden dat een gebrek aan ervaring een van hun grootste zwakheden was, lijkt deze actie een goede oplossing voor hen. We moeten erop letten dat we het ook mogelijk maken om zachte vaardigheden op te bouwen door werkervaring op te doen, wat een aanvulling kan zijn op e-training. Het ontwikkelen van sommige van de zachte vaardigheden die door NEET's worden genoemd, vereist face-to-face contact en experimenten in reële omstandigheden (autonomie, initiatief, communicatievaardigheden, teamwerk, stressbeheer, tijdsbeheer...).

Bovendien zullen, in overeenstemming met de toezeggingen van het consortium, de activiteiten die de deelname van de doelgroep vereisen, worden georganiseerd op locaties die gemakkelijk toegankelijk zijn, vooral voor mensen met een handicap. Factoren waarmee rekening moet worden gehouden zijn:

- Plaats bereikbaar met openbaar vervoer
- Liften en hellingbanen
- Toegankelijke badkamers voor mensen met een handicap
- Training van personeel over het respecteren van mensen met een handicap
- Toevoeging van een gebarentaalspreker
- Er wordt rekening gehouden met voedselbeperkingen

Het schema en de duur van de activiteiten zullen flexibel worden opgezet, terwijl voor degenen die de activiteiten niet kunnen bijwonen online deelname mogelijk zal zijn.

De tweede actie is het opzetten van online mentorworkshops met eco-ondernemers. De resultaten van interviews met eco-ondernemers hebben bevestigd dat er behoefte is aan acties om netwerken, partnerschappen en collegiale ondersteuning te creëren, wat ontbrak in hun traject.

Tijdens de implementatie van dit werkpakket zullen we waakzaam moeten zijn om ervoor te zorgen dat de links tussen NEET's en eco-ondernemers echt effectief zijn, dat er links worden gelegd en dat netwerken echt deuren helpt openen voor jongeren.

3.5. Follow-up / evaluatie

Het consortium heeft een kwaliteitsmonitoringsplan opgesteld met kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren om de relevantie van het project en de verwezenlijking van de doelstellingen te garanderen. Hieronder vindt u een overzicht van deze verplichtingen. De resultaten van de contextanalyse en de interviews versterkten alleen maar het idee dat het nodig was om een consistent evaluatieplan te ontwikkelen, dat controle en aanpassing onderweg mogelijk maakt, om de inhoud te actualiseren (aangezien het beleid en de ondersteuning regelmatig evolueren in elk land en in Europa, bijvoorbeeld) en om mogelijke valkuilen te vermijden.

3.5.1. Kwalitatieve indicatoren

Verwacht wordt dat ten minste 70% van de deelnemers, die kennis hebben gemaakt met de bevindingen van EcopreNEET, dit portaal dagelijks zullen gebruiken om informatie te verkrijgen, te communiceren en om vaardigheden te behouden. Het partnerschap zet zich in voor het monitoren van het proces tijdens en na de looptijd van het project. Dit zal worden bereikt door het bekijken en analyseren van de gebruiks- en activiteitenlogboeken van het portaal, die zijn ontworpen om nuttige inzichten te verschaffen in termen van gedragspatronen en unieke bezoekersaantallen.

Aanvullende kwalitatieve indicatoren:

- de tevredenheid van de partners over de coördinatie, uitvoering, algemene voortgang en kwaliteit van de resultaten van het project (om de 6 maanden gecontroleerd met behulp van evaluatievragenlijsten opgesteld door de kwaliteitsmanager)

- de tevredenheid van de partners over de organisatie en uitvoering van de transnationale bijeenkomsten (na elke bijeenkomst gecontroleerd via evaluatievragenlijsten van de kwaliteitsmanager)
- de tevredenheid van de deelnemers aan de multiplicatorevenementen (gemonitord aan de hand van anonieme vragenlijsten die tijdens de evenementen worden uitgedeeld en worden samengesteld door de kwaliteitsmanager)
- de algemene tevredenheid van de deelnemers over het trainingsmateriaal (gecontroleerd aan de hand van anonieme vragenlijsten die werden uitgedeeld tijdens de validatie/proefactiviteiten).

3.5.2. Kwantitatieve indicatoren

- het aantal deelnemers uit de doelgroepen dat feedback geeft op de behoeftenanalyse
- het aantal belangrijke belanghebbenden/beleidsmakers in de multiplicatorgebeurtenissen
- het aantal geregistreerde personen in de matchmaking-omgeving
- het aantal uitnodigingen om deel te nemen aan EU-platforms/evenementen
- ten minste 80% positieve feedback bij de evaluatie van de trainingservaring tijdens de validatieactiviteiten
- minstens 80% positieve feedback in de evaluatie van de Ecopreneurship Training
- ten minste 80% positieve feedback in de algemene evaluatie van de Matchmaking-omgeving
- minstens 90% positieve feedback met betrekking tot de algemene ervaring met de training en infrastructuur
- minstens 90% positieve feedback van de trainers & jongerenwerkers
- minimaal 120 deelnemers aan de multiplicator-evenementen
- ten minste 1800 belanghebbenden bereikt tegen het einde van het project
- ten minste 500 volgers in de sociale media en gemiddeld 500 unieke gebruikers per maand die de projectpagina de afgelopen 4 maanden hebben bezocht.

3.6. Duurzaamheid

3.6.1. Oorspronkelijke doelstellingen

EcopreNEETs wordt door het partnerschap niet als een eenmalig project beschouwd, aangezien alle partners al betrokken zijn bij activiteiten en projecten die gericht zijn op de inzetbaarheid van jongeren, sociale integratie en milieubewustzijn. Het EcopreNEETs-project is gebaseerd op een aantal bestaande initiatieven op de verschillende gebieden die verband houden met het thema van het project. In feite is het project een aanvulling op en wisselwerking met dergelijke acties, wat de duurzaamheid op lange termijn garandeert.

Naast het feit dat het partnerschap al een uitgebreid netwerk van belanghebbenden heeft opgebouwd om uit te putten, zullen de projectresultaten na afloop van het project verder worden verspreid door middel van een verscheidenheid aan activiteiten, in overeenstemming met de plannen voor S&P (delen en promoten) en exploitatie. In het bijzonder zal de matchmaking-omgeving die voor het project zal worden ontwikkeld, samen met de organisatie van e-stages waarvoor de actieve deelname van belanghebbenden vereist is, het mogelijk maken synergieën te creëren met organisaties die verwante initiatieven ondernemen. Het doel is om de overdracht van kennis en expertise tussen belanghebbende partijen te vergemakkelijken, wat vervolgens aanbevelingen voor nieuw beleid zal beïnvloeden en nieuwe initiatieven zal stimuleren.

Als onderdeel van het partnerschap zal een overeenkomst voor intellectuele eigendomsrechten (IPR) worden ondertekend, die garandeert dat de partners de projectresultaten na de looptijd van het project zullen gebruiken. Deze overeenkomst wordt door alle partners ondertekend en bevat een lijst van exploiteerbare resultaten, samen met exploitatieactiviteiten en opvolgingsschema's.

Buiten het partnerschap zullen alle projectmaterialen beschikbaar en vrij toegankelijk zijn onder een Creative Commons Licentie als Open Educational Resources (OER). Aan de andere kant zal de Matchmaking Environment beschikbaar zijn als open software, zodat deelnemers en geïnteresseerden ook kunnen bijdragen aan mogelijke verbeteringen. De toegevoegde waarde van EcopreNEETs is dat het jongerenorganisaties en trainingsinstituten

zal voorzien van een hoogwaardige trainingsmethodologie en concrete tools, zodat ze de training die ze aanbieden kunnen ontwikkelen en verbeteren, gericht op een breder publiek van jongeren.

3.6.2. Aanbevelingen

Zoals de resultaten van de contextanalyse en de interviews hebben aangetoond, is een van de valkuilen die moet worden overwonnen het voortdurend bijwerken van informatie/materiaal. Het consortium zal daarom oplossingen moeten vinden om ervoor te zorgen dat deze informatie na het project voortdurend wordt bijgewerkt. Dit kan inhouden dat er een nieuw project wordt opgezet of dat er een dynamische groep wordt opgericht van eco-ondernemers, NEET's en professionals die betrokken zijn bij de ondersteuning van jongeren die hebben geprofiteerd van het project en die bereid zijn om het materiaal op vrijwillige basis bij te werken.

Conclusie

Er waren verschillende ambitieuze doelstellingen bij het schrijven van dit witboek.

De eerste was het opstellen van een overzicht van de situatie met betrekking tot NEET's, werkgelegenheid en ondernemerschap (al dan niet 'groen'), en bestaand overheidsbeleid in onze verschillende landen. Dit rapport, geïllustreerd met gegevens en kaarten, was bedoeld om ons een algemeen beeld te geven van de situatie in Europa, onze eerste hypothesen te verifiëren en enkele eerste conclusies te trekken over de overeenkomsten en verschillen tussen onze verschillende landen. Hiervoor hebben we onderzoek gedaan op basis van nationale en Europese studies en officiële gegevens, die we hebben verzameld en geanalyseerd, om conclusies te trekken over de huidige situatie. Het bleek dat de situatie van NEET's een belangrijk probleem bleef in de nasleep van de gezondheidscrisis, in meer of mindere mate in sommige landen, en altijd meer voorkomend onder jonge vrouwen en in plattelandsgebieden. We stelden ook vast dat alle landen stevige maatregelen hadden genomen om jeugdwerkloosheid tegen te gaan, ondernemerschap aan te moedigen en de ecologische transitie te ondersteunen. Deze observatie, gemaakt in juni 2023, is een momentopname in de tijd: het vereist natuurlijk dat we op de hoogte blijven van nieuw beleid en nieuwe studies met betrekking tot onze onderwerpen en de mogelijkheden voor onze doelgroepen.

Het tweede doel was om de betrokken mensen te ontmoeten en te interviewen: NEETS, de doelgroep; maatschappelijk werkers/jongerenwerkers, om hun professionele kijk op de behoeften en kenmerken van NEETS te krijgen; eco-ondernemers, om over hun ervaringen te horen en hun advies te krijgen. Dit alles om de eerder verkregen informatie te ondersteunen, aan te vullen en te illustreren. Door deze mensen te interviewen, kregen we ook advies voor de volgende fasen van ons project. Hun feedback stelde ons gerust dat het project aantrekkelijk voor hen was, in de juiste richting ging en relevant was. De overgrote meerderheid van de mensen die we interviewden toonde veel interesse in EcopreNEETs, wat onze aanpak legitimeerde. Vooral NEET's deelden hun sterke wens om te re-integreren (in de wereld van het werk of door terug te keren naar onderwijs/opleiding), om de kracht om te handelen terug te krijgen en om bij te dragen aan een duurzamere samenleving. De maatschappelijk werkers en jongerenwerkers waren ook erg enthousiast over de kans die dit project bood en de mogelijkheid om getraind te worden in het ondersteunen van jongeren in de richting van eco-ondernemerschap. Door middel van deze interviews werden kwalitatieve gegevens verzameld die het potentieel van de eco-ondernemende benadering voor NEET's en de samenleving als geheel bevestigden. Bovendien werden waardevolle aanbevelingen gedocumenteerd die in toekomstige projecten zullen worden opgenomen. Hun deelname en feedback zal zowel een kompas als een sleutel zijn voor de kwaliteit van onze werkpakketten en de verspreiding en duurzaamheid van het project.

De derde doelstelling was het opstellen van een reeks aanbevelingen op basis van de algemene bevindingen en de gevoerde gesprekken, niet alleen voor de werkpakketten van het project (MOOC voor training in eco-ondernemende vaardigheden, training van trainers en EcopreNEETs incubators), maar ook voor de algemene werkwijze van het project, de kwaliteitsbeoordeling, de communicatie en de verspreidingsstrategie. We hebben een reeks aanbevelingen opgesteld met betrekking tot elk van de bovenstaande punten, in termen van methoden en inhoud. Voor het grootste deel ondersteunden of vervulde deze aanbevelingen de beslissingen die vooraf werden genomen bij de structurering van het project. Dit werk stelde ons bijvoorbeeld in staat om zaken als digitale toegankelijkheid, flexibiliteit en aanpasbaarheid te benadrukken, die we gedurende het hele project zullen moeten aantonen.

Ten slotte moet deze white paper, door het vervullen van alle bovenstaande doelstellingen, de creatie van een raamwerk van ecopreneursvaardigheden vergemakkelijken, het startpunt voor de constructie van MOOC's, de volgende fase van ons project.

Het lijkt er daarom op dat eco-ondernemerschap een oplossing kan zijn voor het (opnieuw) mobiliseren van jonge NEET's, op voorwaarde dat ze worden ondersteund door maatschappelijk werkers en jongerenwerkers, in een dynamisch netwerk met ervaren eco-

ondernemers. Het verbinden van eco-ondernemers en belanghebbenden voor inspiratie is ook een prioriteit, zodat NEET's kunnen visualiseren wat ze leren en voelen, en hun ideeën kunnen vergelijken met professionals die risico's hebben genomen voor een duurzamere samenleving.

Met dit witboek als kompas om de kwaliteit van het project te garanderen, gaat het EcopreNEETs consortium het avontuur aan met zeer hoge verwachtingen en een engagement om werkpakketten te produceren die relevant, toegankelijk, innovatief en overdraagbaar zijn.

Referenties

Inleiding

- Eurofound - Europese Stichting tot verbetering van de levens- en arbeidsomstandigheden (15.09.2022) [NEET's](#)
- Europese Commissie (22.05.2018) [Situatie van jongeren in de Europese Unie](#)
- Internationale Arbeidsorganisatie - ILO Monitor (27.05.2020) [COVID-19 en de wereld van werk, vierde editie - bijgewerkte schattingen en analyse](#)
- Eurostat - Uitleg over statistieken (26.05.2023) [Statistieken over jongeren die noch aan het werk zijn, noch onderwijs of een opleiding volgen](#)
- EU - CoE jongerenpartnerschap (2021) [Jongeren in plattlandsgebieden: divers, genegeerd en onvervuld](#)
- Eurostat - Uitleg over statistieken (26.05.2023) [Statistieken over jongeren die noch aan het werk zijn, noch onderwijs of een opleiding volgen](#)
- Eurofound (2021) - Onderzoeksrapport - [Impact van COVID-19 bij jongeren in de EU](#)
- Marks E., Hickman C., Pihkala P., Clayton S., Lewandowski E. R., Mayall, E.E., Wray B., Mellor C., van Susteren, L. (The Lancet, 2021) [Young People's Voices on Climate Anxiety, Government Betrayal and Moral Injury: A Global Phenomenon Young People's Voices on Climate Anxiety, Government Betrayal and Moral Injury: Een wereldwijd fenomeen](#)
- Europese Unie (maart 2023) [Sociaal ondernemerschap en jongeren](#) - Eurobarometer-enquête
- De [Duurzame Ontwikkelingsdoelen](#) / [2030 Agenda voor Duurzame](#) Ontwikkeling

Woordenlijst

- Eurofound - Europese Stichting tot verbetering van de levens- en arbeidsomstandigheden (15.09.2022) [NEET's](#)
- EU (Europese Unie) en COE (Raad van Europa) (oktober 2019, herzien 2021) [Essentiële onderdelen van het jeugdbeleid](#)
- Eurostat [Woordenlijst: Platteland - Statistieken uitgelegd](#)
- Publicatiebureau van de Europese Unie (2022) [De structuur van de Europese onderwijssystemen 2022/2023](#)
- OESO (Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling) [OESO-gegevens Beroepsbevolking](#)
- Eurostat [Woordenlijst: Werkgelegenheid - Statistieken uitgelegd](#)
- Eurostat [Woordenlijst: Werkloosheid - Statistieken uitgelegd](#)
- Eurostat [Woordenlijst: Werkloosheid - Statistieken uitgelegd](#)
- OESO - Ahmad et Seymour (2008) [Definities van ondernemer, ondernemerschap en ondernemersactiviteit](#)
- Eurostat [Midden- en kleinbedrijf \(MKB\) - Structurele bedrijfsstatistieken](#)
- OESO [Inclusief ondernemerschap](#)
- Europese Commissie [Sociale economie en inclusief ondernemerschap](#)
- OESO [Sociaal ondernemerschap in Europa](#)
- OESO [Sociaal ondernemerschap & sociale ondernemingen](#)
- Europese Commissie [Sociale ondernemingen](#)
- OESO [Sociaal ondernemerschap & sociale ondernemingen](#)
- Europese Commissie [Sociale economie en inclusief ondernemerschap - Werkgelegenheid, sociale zaken en inclusie](#)
- Eurofound [Sociale economie](#)
- OESO [Meten van groen ondernemerschap | Ondernemerschap in een oogopslag 2011](#)
- ENI (Europees nabuurschapsinstrument) CBC (grensoverschrijdende samenwerking) Med(iterranean) - [Eco-ondernemerschap: weet u wat het is?](#)
- UNEP (Milieuprogramma van de Verenigde Naties) [Gids voor Eco-ondernemerschap](#)
- OESO iLibrary [Groen ondernemerschap meten | Ondernemerschap in een oogopslag 2011](#)
- Europese Commissie [Duurzame ontwikkeling](#)
- RELX - SDG Resource Centre (01.08.21) [Duurzame ontwikkeling-definitie en toepassing op EU-niveau - praktijknota](#)

- UNDP (Ontwikkelingsprogramma van de Verenigde Naties) [Duurzame doelen - doelstellingen voor 2030](#)
- Europees Parlement (Bijgewerkt: 22.02.2023) [Circulaire economie: definitie, belang en voordelen](#)
- Eurostat [Circulaire economie](#)
- UNEP [Groene economie](#)
- Europese Unie - Samenwerking inzake water, milieu en klimaatverandering in Centraal-Azië (WECOOP) [EU Green Deal](#)
- OESO [Groene groei en duurzame ontwikkeling](#)

Europa

- EU - Partnerschap voor jongeren van de Raad van Europa (2021) - [Jongeren in plattelandsgebieden: divers, genegeerd en onvervuld](#)
- Eurostat - Uitleg over statistieken (26.05.2023) [Statistieken over jongeren die noch aan het werk zijn, noch onderwijs of een opleiding volgen](#)
- Eurostat - Statistieken uitgelegd (23.05.2023) [Voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding](#)
- Eurostat (2021) [Jongeren tussen 15-29 % zonder baan en zonder onderwijs of opleiding 2011 - 2021](#)
- INSEE (Nationaal Instituut voor Statistiek en Economische Studies) FOCUS - n°285 (10.01.2023) [Na een piek als gevolg van de gezondheids crisis daalt het percentage jongeren dat geen werk heeft en geen onderwijs of opleiding volgt opnieuw.](#)
- Eurostat (Laatste update: 26.04.2023) [Jongeren zonder werk en zonder onderwijs of opleiding naar geslacht, leeftijd en arbeidssituatie \(NEET-percentages\)](#)
- Eurostat (Laatste update: 26.04.2023) [Werkgelegenheid voor jongeren naar geslacht, leeftijd en opleidingsniveau](#)
- Eurostat (Laatst bijgewerkt op 26.04.2023) [Voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding naar geslacht en urbanisatiegraad](#)
- Eurostat (Laatste update: 26.04.2023) [Voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding naar geslacht en arbeidsstatus](#)
- Eurostat - Statistieken uitgelegd (augustus 2023) [Jeugdwerkloosheid](#)
- Eurostat - Folder en andere brochures (september 2022) [Editie 2022 Jongeren in Europa - Een statistisch overzicht](#)
- Eurostat - Statistieken uitgelegd (augustus 2023) [Deelname van jongeren aan onderwijs en arbeidsmarkt](#)
- Eurostat - Uitleg over statistieken (26.05.2023) [Statistieken over jongeren die noch aan het werk zijn, noch onderwijs of een opleiding volgen](#)
- Eurostat - Statistieken uitgelegd (23.05.2023) [Voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding](#)
- Europese Commissie - Jongerenwiki (september 2020) [Vergelijkende overzichten - Werkgelegenheid en ondernemerschap - Integratie op de arbeidsmarkt](#)
- Europese Commissie - Werkgelegenheid, sociale zaken en inclusie - Beleid en activiteiten - Europese werkgelegenheidsstrategie - [Ondersteuning van werkgelegenheid voor jongeren](#)
- Europese Commissie - Europese onderwijsruimte - Onderwijs en opleiding van hoog gehalte voor iedereen - [Initiatieven op het gebied van beroepsonderwijs en -opleiding](#)
- Europese Commissie - Werkgelegenheid, sociale zaken en inclusie - Vaardigheden en kwalificaties - [Europese Alliantie voor Leerplaatsen](#)
- Europese Commissie - Werkgelegenheid, sociale zaken en inclusie - Beleid en activiteiten - Europese werkgelegenheidsstrategie - [Europees netwerk van openbare diensten voor arbeidsvoorziening](#)
- Eurostat regionaal jaarboek 2022 [Jeugdwerkloosheid, 2021 \(% van de beroepsbevolking, 15-29 jaar\)](#)
- Europese Unie en OESO - OESO iLibrary (10.12.2019) [Zelfstandig ondernemerschap van jongeren | The Missing Entrepreneurs 2019: Policies for Inclusive Entrepreneurship](#)
- Eurostat - Statistieken uitgelegd (juli 2023) [Ondernemerschap - Statistische indicatoren](#)

- Europese Commissie - Werkgelegenheid, sociale zaken en inclusie - Prioriteiten en activiteiten - Europese werkgelegenheidsstrategie - [Sociale economie en inclusief ondernemerschap](#)
- Europese Commissie - Werkgelegenheid, sociale zaken en inclusie - Beleid en activiteiten - [Verwezenlijking van de Europese pijler van sociale rechten](#)
- Europese Commissie - Werkgelegenheid, sociale zaken en inclusie - Prioriteiten en activiteiten - Europese werkgelegenheidsstrategie - [Inclusief ondernemerschap en microfinanciering](#)
- Europese Unie - EU-strategie voor jongeren - [Europees jongerenportaal - Werkgelegenheid en ondernemerschap](#)
- Europese Commissie - Interne markt, industrie, ondernemerschap en MKB - Ondernemerschap en het MKB - Ondernemerschap ondersteunen - [Erasmus voor jonge ondernemers](#)
- Europese Commissie - Werkgelegenheid, sociale zaken en inclusie - Beleid en activiteiten - Europese werkgelegenheidsstrategie - [Ondernemerschap en MKB Ondersteuning jeugdwerkgelegenheid](#)
- Europese Commissie - Jeugdwiki (september 2020) [Vergelijkende overzichten - Werkgelegenheid en ondernemerschap - Maatregelen ter bevordering van ondernemerscompetenties door niet-formeel leren](#)
- Europese Commissie - Werkgelegenheid, sociale zaken en inclusie - Beleid en activiteiten - Vaardigheden en kwalificaties - [ALMA \(Aim, Learn, Master, Achieve\)](#)
- Europese Commissie - Werkgelegenheid, sociale zaken en inclusie - Beleid en activiteiten - Vaardigheden en kwalificaties - [Het Europees competentiekader voor ondernemerschap \(EntreComp\)](#)
- [Verslag over duurzame ontwikkeling in Europa 2022 - De SDG's bereiken: Europa's kompas in een multipolaire wereld](#)
- Europese Commissie - Strategie en beleid - Prioriteiten - [Een Europese Green Deal - Financiën en de Green Deal](#)
- Europese Commissie en OESO - [Het beleidsinstrument voor beter ondernemerschap](#)
- EBN (netwerk van Europese bedrijfs- en innovatiecentra) [Betere incubatie](#)

Frankrijk

- INSEE (Nationaal Instituut voor Statistiek en Economische Studies) FOCUS - n°285 (10.01.2023) [Na een piek als gevolg van de gezondheidscrisis daalt het percentage jongeren dat geen werk heeft en geen onderwijs of opleiding volgt weer.](#)
- DARES (Directoraat voor de animatie van onderzoek, studies en statistieken) Analyses - n°006 (februari 2020) [Jongeren die geen onderwijs, werk of opleiding volgen \(NEET\): welke profielen en welke trajecten?](#)
- Europese Commissie - Jeugd Wiki (Laatste update: 17.03.2023) [Frankrijk- Algemene context](#)
- Europese Commissie - Jeugd Wiki (Laatste update: 17.03.2023) [Frankrijk - Werkgelegenheid en ondernemerschap](#)
- Ministerie van Arbeid, Werkgelegenheid en Integratie - [Jeugdmaatregelen](#)
- INSEE Première - n°1892 (02.02.2022) [Boom in de oprichting van bedrijven en micro-ondernemers in 2021](#)
- INSEE Première - n°1922 (15.09.2022) [Vier van de tien ondernemers waren werknemer voordat ze met hun bedrijf begonnen](#)
- Europese Commissie Jeugd Wiki (Laatste update: 17 maart 2023) [Frankrijk - Overzicht - Werkgelegenheid & Ondernemerschap - Startfinanciering voor jonge ondernemers](#)
- Bpifrance Création (augustus 2021) [Netwerken om jongeren bewust te maken van ondernemerschap](#)
- Bpifrance Création (augustus 2021) [Netwerken ter ondersteuning van jongeren](#)
- Bpifrance Création (oktober 2021) [Ondersteuning voor jongeren](#)
- Convergencies (juli 2021) [Sociaal ondernemerschap - Barometer 2021](#)
- Frankrijk Actief - Enquête OpinionWay voor Frankrijk Actief (17.02.2022) [1 op de 2 jongeren wil ondernemer worden, en velen van hen willen een betrokken bedrijf beginnen](#)
- CIDJ#InfoJeunesse (2020) [Omgeving groene economie - Sectoren die werven 2019-2020](#)

- Ministerie van Arbeid, Werkgelegenheid en Inclusie (14.05.2018) [Start van 10.000 opleidingen voor groene en vergroenende beroepen](#)

Hongarije

- Eurostat - Uitleg over statistieken (26.05.2023) [Statistieken over jongeren die noch aan het werk zijn, noch onderwijs of een opleiding volgen](#)
- M.O.T.H.E.R. Project (27.01.2022) [De situatie van NEET-jongeren in Hongarije](#)
- COST Europese samenwerking op het gebied van wetenschap en technologie - COST-actie 18213 (december 2020) [Plattelands-NET's in Hongarije - overzicht 2009-2019](#)
- Europese Commissie - Jeugd Wiki (Laatste update: 02.04.2023) [Hongarije - Werkgelegenheid en ondernemerschap](#)
- Europese Commissie - Jeugd Wiki (Laatste update: 02.04.2023) [Hongarije - Algemene context](#)
- Europese Commissie - Jeugd Wiki (Laatste update: 02.04.2023) [Hongarije - Integratie van jongeren op de arbeidsmarkt](#)
- OESO - [Beleid voor inclusief ondernemerschap, Landenbeoordelingsnotities \(2020\)](#)
- GEM - Wereldwijde Monitor Ondernemerschap (13.07.2022) [Nationaal Rapport GEM Hongarije 2021-2022](#)
- Europese Commissie - Jeugd Wiki (Laatste update: 02.04.2023) [Hongarije - Werkgelegenheid en Ondernemerschap](#)
- Europese Commissie - Jeugd Wiki (Laatste update: 02.04.2023) [Hongarije - Startfinanciering voor jonge ondernemers](#)
- [OESO-beleid voor inclusief ondernemerschap, Landenbeoordelingsnotities - Hongarije - 2020](#)

Polen

- Eurostat - Uitleg over statistieken (26.05.2023) [Statistieken over jongeren die noch aan het werk zijn, noch onderwijs of een opleiding volgen](#)
- OESO (2020) [Onderwijs in één oogopslag 2021: OESO-indicatoren - Polen](#)
- Instytut Badan Strukturalnych - Smoter, M. (maart 2019) [Niet studeren of werken. Een uitdaging voor het overheidsbeleid?](#)
- COST Europese samenwerking op het gebied van wetenschap en technologie - COST-actie CA18213 (december 2020) [Plattelands-NET's in Polen - overzicht 2009-2019](#)
- Europese Commissie - Jeugd Wiki (Laatste update: 30.03.2021) [Polen - Werkgelegenheid en ondernemerschap](#)
- OESO (2020) [Inclusief ondernemerschapsbeleid, Landenbeoordelingsnotities, Polen - 2020.](#)
- Europese Commissie - Jeugd Wiki (Laatste update: 31.03.2021) [Polen - Integratie van jongeren op de arbeidsmarkt](#)
- GEM Consortium - PARP (2022) [Wereldwijde Monitor Ondernemerschap Polen 2022](#)
- Start-up Polen (2022) [Poolse start-ups 2022](#)
- Europese Commissie - Jeugd Wiki (Laatste update: 31.03.2021) [Polen - Ontwikkeling van ondernemerschapscompetentie](#)
- Europese Commissie - Jeugd Wiki (Laatste update: 12.01.2021) [Polen - Startfinanciering voor jonge ondernemers](#)
- Europese Commissie - Jeugd Wiki (Laatste update: 12.01.2021) [Polen - Bevordering van ondernemerschapscultuur](#)
- Ciepiewska-Kowalik, A - Bureau voor publicaties van de Europese Unie (2020) [Sociale ondernemingen en hun ecosystemen in Europa, Polen Landenrapport](#)
- OESO (2020) [Inclusief ondernemerschapsbeleid, Landenbeoordelingsnotities, Polen - 2020.](#)
- Statistieken Polen (16.01.2023) [Indicatoren groene economie in Polen 2022](#)

Nederland

- Eurostat - Uitleg over statistieken (26.05.2023) [Statistieken over jongeren die noch aan het werk zijn, noch onderwijs of een opleiding volgen](#)
- OESO [Onderwijs in één oogopslag 2021: OESO-indicatoren - Nederland](#)

- Europese Commissie - Jeugd Wiki (Laatste update: 15.07.2021) [Nederland - Algemene context](#)
- Europese Commissie - Jeugd Wiki (Laatst bijgewerkt op 20.11.2020) [Nederland - Werkgelegenheid en ondernemerschap](#)
- Europese Commissie - Jeugd Wiki (Laatst bijgewerkt op 31.03.2022) [Nederland - Integratie van jongeren op de arbeidsmarkt](#)
- Europese Commissie - EURES (11.07.2022) [Informatie over de arbeidsmarkt - Nederland](#)
- OESO (2020) [Inclusief ondernemerschapsbeleid, Landenbeoordelingsnotities - Nederland 2020](#)
- Europese Commissie - Jeugd Wiki (Laatst bijgewerkt op 20.11.2020) [Nederland - Ontwikkeling van ondernemerschapsvaardigheden](#)
- Europese Commissie - Jeugd Wiki (Laatste update: 20.11.2020) [Nederland - Startfinanciering voor jonge ondernemers](#)
- Europese Commissie - Jeugd Wiki (Laatste update: 31.03.2022) [Nederland - Bevordering van ondernemerscultuur](#)
- OESO [Groene groei in actie: Nederland](#)

Griekenland

- Eurostat - Uitleg over statistieken (26.05.2023) [Statistieken over jongeren die noch aan het werk zijn, noch onderwijs of een opleiding volgen](#)
- Universiteit van Kreta - Departement Politieke Wetenschappen - KEPET & KEADIK (2007-2013) [Project Afwezigheidsbarometer: Detectie, categorisatie en empirische onderbouwing van beleidsvoorstellen voor de aanpak van een nieuwe vorm van sociale kwetsbaarheid: De NEET's \(jongeren zonder onderwijs, werk of opleiding\).](#)
- International Journal of Humanities and Social Science, Drakaki, M., Papadakis, V., Kyridis, A., & Papargyris, A. (2014) [Jongeren zonder werk, opleiding of training \(NEET's\) in Griekenland: De impact van de financiële crisis en het bezuinigingsbeleid. Internationaal tijdschrift voor menswetenschappen en sociale wetenschappen](#)
- Europese Commissie - Jeugd Wiki (Laatste update: 17.03.2023) [Griekenland - Werkgelegenheid & ondernemerschap](#)
- EURES - [Informatie over de arbeidsmarkt - Griekenland](#)
- European Student Think Tank (07.04.2023) [Jeugdwerkloosheid in Griekenland en de integratie van NGEU-middelen in de nieuwe nationale strategie](#)
- Europese Commissie - Jeugd Wiki (Laatste update: 23.03.2023) [Griekenland- Integratie van jongeren op de arbeidsmarkt](#)
- [KnE Sociale Wetenschappen](#) Athanasios Vasilopoulos, Christos A. Tsitsakis (November 2021) [De ontwikkeling van ondernemerschap in Griekenland - De nasleep van een economische crisis \(Conference paper\)](#)
- IED - Instituut voor Ondernemerschapontwikkeling (18.02.2021) [De transformatie van Grieks ondernemerschap](#)
- AthensLive (22.03.2019) Hoe zit [het met sociaal ondernemerschap in Griekenland?](#)
- OESO - [Beleid voor inclusief ondernemerschap, Landenbeoordelingsnotities, Griekenland \(2020\)](#)
- CNN Griekenland (12.04.2021) [Jongerenondernemerschap: 14.800 euro subsidies - Wat je moet weten](#)
- Europese Commissie - Jeugd Wiki (Laatste update: 01.09.2022) [Griekenland - Inclusieve programma's voor jongeren](#)
- Europese Commissie - Jeugd Wiki (Laatste update: 23.03.2023) [Griekenland - Startfinanciering voor jonge ondernemers](#)
- Instituut voor Economisch en Industrieel Onderzoek - IOBE (2021) [Factsheet over groen beleid](#)

Bijlagen

Interview roosters

N EET's

<p>Profiel</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Profiel van de begeleider van NEET's - Leeftijd - Geslacht: vrouwelijk, mannelijk, agender, bigender, niet binair, anders, liever niet zeggen) - Plaats/land van verblijf - Beroep - mentor, coach, maatschappelijk werker, medewerker van een ondersteunings- / begeleidingsstructuur / incubator, ... - Ervaring (aantal jaren werkzaam in het beroep - doe voorstellen voor jaarbereiken) - Weergegeven structuur - object / thematisch veld - Andere? 																																													
<p>NEET's en Eco-ondernemerschap</p>	<p>Vertel ons over je werkcontext (landelijk, stedelijk, sociale en economische context)</p> <p>Wat is je exacte connectie met NEETs? (Verklaar uw werk en de link met NEETs)?</p> <p>Waarom denk je dat NEET's buiten de arbeidsmarkt worden gehouden?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kunt u op basis van uw ervaring de zwakke punten beschrijven die de meeste NEET's gemeen hebben? - Kun je op basis van jouw ervaring de vaardigheden beschrijven die de meeste NEET's vandaag missen? Denk je dat hij/zij baat zou hebben bij een trainingsprogramma in harde of zachte vaardigheden? <p>Wat zijn volgens jou de kansen voor eco-vaardigheden? Weet je wat eco-industrie is?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zijn er verzoeken van NEET's voor training in eco-ondernemerschap of het opzetten van een eco-onderneming (of aanverwante gebieden: ecologie, SD ...)? - Denkt u dat deze opleiding en/of dit werk aantrekkelijk kan zijn voor jongeren? Zo ja, waarin (precies) - Kent u ondersteuningsprogramma's voor een NEET die eco-ondernemer wil worden? Zo ja, welke (precies) <p>Denkt u dat NEET's geïnteresseerd zouden zijn in deelname aan een ecopreneursopleiding? Zo ja, kunt u dan een suggestie doen voor een trainingsprogramma dat nuttig zou zijn voor NEET-personen in elk van de volgende sectoren?</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="width: 50%;"></th> <th style="width: 12.5%;">Niet Geïnteresseerd</th> <th style="width: 12.5%;">Niet erg geïnteresseerd</th> <th style="width: 12.5%;">Zeer geïnteresseerd</th> <th style="width: 12.5%;">Zeer Geïnteresseerd</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Financiële kennis voor levensvatbaarheid</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Digitale geletterdheid</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Nieuwe kansen in kaart brengen</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Creatief denken</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Ervaringsleren & sociale vaardigheden</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Beheer van eco-business</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Initiatieven nemen</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Andere?</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table> <p><i>Niet verplicht</i></p>		Niet Geïnteresseerd	Niet erg geïnteresseerd	Zeer geïnteresseerd	Zeer Geïnteresseerd	Financiële kennis voor levensvatbaarheid					Digitale geletterdheid					Nieuwe kansen in kaart brengen					Creatief denken					Ervaringsleren & sociale vaardigheden					Beheer van eco-business					Initiatieven nemen					Andere?				
	Niet Geïnteresseerd	Niet erg geïnteresseerd	Zeer geïnteresseerd	Zeer Geïnteresseerd																																										
Financiële kennis voor levensvatbaarheid																																														
Digitale geletterdheid																																														
Nieuwe kansen in kaart brengen																																														
Creatief denken																																														
Ervaringsleren & sociale vaardigheden																																														
Beheer van eco-business																																														
Initiatieven nemen																																														
Andere?																																														

Deelname en follow-up	Kunt u de digitale vaardigheden van uw NEET beoordelen? Geef een cijfer van 1 tot 6. (1 = geen kennis en 6 = expertniveau)
	Wil je een tester/deelnemer zijn van EcopreNEET's project (incubator, testen van de MOOCS en opleiding)?
Bedankt voor je tijd en steun aan ons project	

Begeleiders voor NEET's

Profiel	Profiel van de begeleider van NEET's			
	<ul style="list-style-type: none"> - Leeftijd - Geslacht: vrouwelijk, mannelijk, agender, bigender, niet binair, anders, liever niet zeggen) - Plaats/land van verblijf - Beroep - mentor, coach, maatschappelijk werker, medewerker van een ondersteunings- / begeleidingsstructuur / incubator, ... - Ervaring (aantal jaren werkzaam in het beroep - doe voorstellen voor jaarbereiken)) - Weergegeven structuur - object / thematisch veld - Andere? 			
NEET's en eco-ondernemerschap	Vertel ons over je werkcontext (landelijk, stedelijk, sociale en economische context)			
	Wat is je exacte connectie met NEET's? (Verklaar uw werk en het verband met NEET's)?			
	Waarom denk je dat NEET's buiten de arbeidsmarkt worden gehouden?			
	<ul style="list-style-type: none"> - Kunt u op basis van uw ervaring de zwakke punten beschrijven die de meeste NEET's gemeen hebben? - Kun je op basis van jouw ervaring de vaardigheden beschrijven die de meeste NEET's vandaag missen? Denk je dat hij/zij baat zou hebben bij een trainingsprogramma in harde of zachte vaardigheden? 			
	Wat zijn volgens jou de kansen voor eco-vaardigheden? Weet je wat eco-industrie is?			
	<ul style="list-style-type: none"> - Zijn er verzoeken van NEET's voor training in eco-ondernemerschap of het opzetten van een eco-onderneming (of aanverwante gebieden - ecologie, SD...)? - Denkt u dat deze opleiding en/of dit werk aantrekkelijk kan zijn voor jongeren? Zo ja, waarin (precies) - Kent u ondersteuningsprogramma's voor een NEET die eco-ondernemer wil worden? Zo ja, welke (precies) 			
	Denkt u dat NEET's geïnteresseerd zouden zijn in deelname aan een ecopreneursopleiding? Zo ja, kunt u dan een suggestie doen voor een trainingsprogramma dat nuttig zou zijn voor NEET-personen in elk van de volgende sectoren?			
	Niet Geïnteresseerd	Niet erg geïnteresseerd	Heel geïnteresseerd	Zeer Geïnteresseerd
Financiële kennis voor levensvatbaarheid				
Digitale geletterdheid				
Nieuwe kansen in kaart brengen				
Creatief denken				
Ervaringsleren & sociale vaardigheden				
Eco-bedrijfsbeheer				
Initiatieven nemen				

	Andere?				
Deelname en follow-up	<i>Niet verplicht</i> Kunt u de digitale vaardigheden van uw NEET beoordelen? Geef een cijfer van 1 tot 6. (1 = geen kennis en 6 = expertniveau)				
	Wil je een tester/deelnemer zijn van EcopreNEETs project (incubator, testen van de MOOCS en opleiding)?				
Bedankt voor je tijd en steun aan ons project					

Eco-ondernemers

Profiel	Profiel van de eco-ondernemer - Leeftijd, - Geslacht: vrouwelijk, mannelijk, agender, bigender, niet binair, anders, liever niet zeggen - Plaats/land van verblijf - Ervaring (aantal jaren gewerkt op het gebied van eco-ondernemerschap) - Werkervaring voor het opzetten van een eco-onderneming <ul style="list-style-type: none"> - Bedrijfssector (object / thematisch veld) - Schone technologie, - Duurzame landbouw, - Eco-toerisme, - Groen bouwen en bouwen, - Afvalbeheer en recycling, - Duurzame mode, - Eten en drinken, - Onderwijs en opleiding, - Andere 					
	Eco-ondernemerschap	Wat is jouw visie / definitie van eco-ondernemerschap? - Wat zijn de meest voorkomende uitdagingen bij het nastreven van een carrière als ecopreneur? - Hoe heb je deze uitdagingen overwonnen?				
Kunt u aangeven wat uw voorkeurskwalificaties zijn voor potentiële werknemers/collega's in elk van de volgende sectoren (uw bedrijfssector en eco-ondernemerschap in het algemeen)?						
			Niet Geïnteresseerd	Niet erg geïnteresseerd	Zeer geïnteresseerd	Zeer Geïnteresseerd
Financiële kennis voor levensvatbaarheid						
Digitale geletterdheid						
Nieuwe kansen in kaart brengen						
Creatief denken						
Ervaringsleren & sociale vaardigheden						
Eco-bedrijfsbeheer						
Initiatieven nemen						
Andere?						
Andere opmerkingen						
Over training of ondersteuning						

Opleiding en ondersteuning	- Ben je geholpen of begeleid bij het opzetten van je eco-onderneming? Zo ja, door wie en hoe? - Welke training / opleiding heb je gevolgd? Zo nee, hoe had je graag begeleid willen worden?
	Wat zijn de hiaten in eco-ondernemerschap, wat zijn de behoeften in termen van - Ondersteuning - Opleiding - Wetten - Ondersteuningsprogramma's - Netwerk
	Wat is je belangrijkste advies voor een veelbelovende eco-ondernemer?
Deelname en follow-up	Niet verplicht, maar interessant om te weten Hebt u ooit een NEET aangenomen? Zo ja, kunt u zijn/haar prestaties kort evalueren? Zo ja, denkt u dat hij/zij baat zou hebben bij een trainingsprogramma?
	Wil je een tester/deelnemer zijn van EcopreNEETs project (incubator, testen van de MOOCS en opleiding)?
Bedankt voor je tijd en steun aan ons project	

Transcripties van interviews

	NEET's	Begeleidende personen	Eco-ondernemers
	<u>FRANKRIJK</u>	<u>FRANKRIJK</u>	<u>FRANKRIJK</u>
	<u>HONGARIJE</u>	<u>HONGARIJE</u>	<u>HONGARIJE</u>
	<u>POLEN</u>	<u>POLEN</u>	<u>POLEN</u>
	<u>NEDERLAND</u>	<u>NEDERLAND</u>	<u>NEDERLAND</u>
	<u>GRIEKENLAND</u>	<u>GRIEKENLAND</u>	<u>GRIEKENLAND</u>

Projectcoördinator

Ligue de l'Enseignement Nouvelle Aquitaine (Frankrijk)

[Ligue de l'Enseignement Nouvelle-Aquitaine \(LENA\)](#) is de regionale unie van de 12 federaties van de Ligue de l'Enseignement. Haar doel is om verantwoordelijke burgers op te leiden, ongelijkheden te bestrijden en bij te dragen aan de opbouw van een meer rechtvaardige en onafhankelijke samenleving. LENA is actief op vele gebieden: onderwijs, training, culturele actie, outdoor activiteiten en sport, vakantie en toerisme, sociale vrijetijdsbesteding, educatieve actie in scholen en gezinnen, economische informatie, beroepsopleiding en het milieu.

Partners

Atermon B.V. (Nederland)

[Atermon is](#) een IT-bedrijf dat sterk betrokken is bij het leveren van e-learningoplossingen voor verschillende contexten en doelgroepen. Het bedrijf bedenkt intelligente oplossingen voor E&T op basis van gamificatiemodellen en -technologieën en we ontwerpen praktische toepassingen en tools ter ondersteuning van ICT-ondersteunde E&T.

Learning Seed (Griekenland)

[Learning Seed](#) is een NGO die de mens centraal stelt en praktische steun wil bieden aan sociaal kwetsbare en gemarginaliseerde groepen en mensen in nood door aantrekkelijke opleidingen aan te bieden die gelijke toegang tot onderwijs en opleidingsmogelijkheden garanderen. Het doel is om sociale uitsluiting te verlichten en burgermaatschappijen te activeren door middel van ervaringsgericht niet-formeel onderwijs.

Ecocentrum Alapitvany (Hongarije)

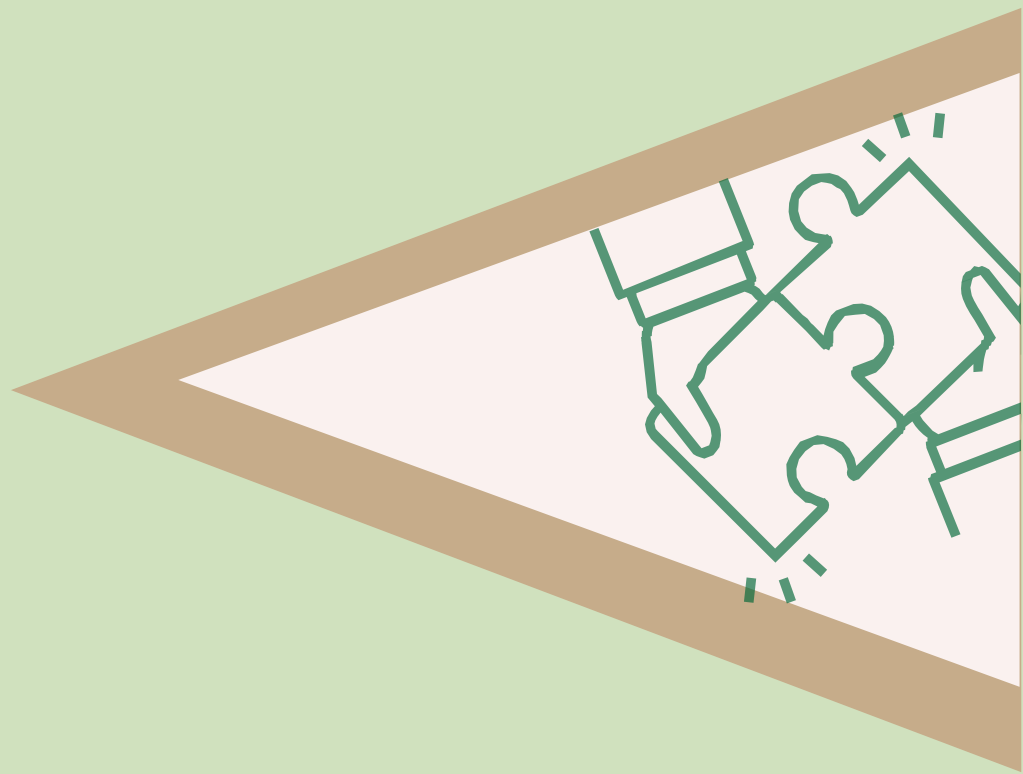

[Ecocenter Alapitvany is](#) een stichting zonder winstoogmerk die onderwijs, cultuur, gezondheid en ecologische kwesties met elkaar verbindt voor een duurzame en kwaliteitsvolle manier van leven en voor de bescherming van de culturele en natuurlijke omgeving. De belangrijkste activiteiten van de stichting zijn onderwijs en training op verschillende gebieden voor individuen, scholen, KMO's en organisaties, evenals consultancy en erkenning van competenties om onderwijs en cultuur te koppelen aan een duurzame en kwalitatieve manier van leven.

Digicult (Polen)

[Digicult is](#) een IT-organisatie die zich richt op het ontwikkelen van verschillende methodologieën, technieken en kennis om innovatieve, effectieve en cultureel responsieve benaderingen te ontwerpen. De organisatie creëert boeiende en duurzame culturele bewustwordingservaringen

**Gefinancierd door
de Europese Unie**

Gefinancierd door de Europese Unie. De hier geuite ideeën en meningen komen echter uitsluitend voor rekening van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs die van de Europese Unie of het Europese Uitvoerende Agentschap onderwijs en cultuur (EACEA) weer. Noch de Europese Unie, noch het EACEA kan ervoor aansprakelijk worden gesteld.

“EcopreNEETs: Boosting the eco-preneurial skills of NEETs”

Project number: 2022-2-FR02-KA220-YOU-000098683

